

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNDE
FİZİKSEL VE SOSYO-MEKÂNSAL FAKTÖRLERİN ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

Ufuk ALTUNBAŞ

**Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı
Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı**

EYLÜL 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNDE
FİZİKSEL VE SOSYO-MEKÂNSAL FAKTÖRLERİN ETKİSİ**

DOKTORA TEZİ

**Ufuk ALTUNBAŞ
(502062908)**

**Şehir ve Bölge Planlaması Anabilim Dalı
Şehir ve Bölge Planlama Doktora Programı**

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI

EYLÜL 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 502062908 numaralı Doktora Öğrencisi Ufuk ALTUNBAŞ ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNDE FİZİKSEL VE SOSYO-MEKANSAL FAKTÖRLERİN ETKİSİ” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Prof. Dr. Mehmet OCAKÇI**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof.Dr. Alper ÜNLÜ**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Gülden ERKUT**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. İclal DİNÇER**
Yıldız Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Prof. Dr. Zeynep Merey ENLİL**
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **30 Haziran 2015**
Savunma Tarihi : **10 Eylül 2015**

“bitir de kurtul” diyen babama,

ÖNSÖZ

Uzun ve yorucu bir maratonun sonuna geldik sanırım. Birçok kez tamamlamaktan vazgeçtiğim ama her defasında bir gerekçeyle ve eşimin motivasyonu ile tekrar devam ettiğim bu tez çalışmasını bitiriyorum. Teze emeği geçen o kadar çok kişi varki, teşekkür etmeye nereden başlamalı bilmiyorum. Unuttuklarım içinde şimdiden özür diliyorum.

Sanırım ilk teşekkürü en baştan beri bana sabırla tahammül gösteren ve tez boyunca beni yönlendiren tez danışmanın Prof. Dr. Mehmet Ocaççı ve tez izleme jürisindeki Prof. Dr. Gülden Erkut ve Prof. Dr. Alper Ünlü hocalarıma etmeliyim.

Uzun bir emek sonrası, veriye ulaşamamaktan kaynaklı tezden ilk vazgeçişimde veriye ulaşmama ön ayak olan arkadaşım Güngör Başkan'a ve devamında bana yaptıkları büyük yardımlar sayesinde tezi tamamlamama vesile olan Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nde görevli arkadaşlara özel olarak teşekkür ederim.

Tezin ikinci önemli veri kaynağını oluşturan haritaları, temin etmemde bana yardımcı olan İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden Sedat Nacar'a, Başarsoft firması kurucusu Adil Bey ve firma çalışanları ile teze her anlamda katkı sağlayan Abdullah Efe ağabeyime de teşekkür etmemek sanırım olmazdı. Katkılarınız için minnettarım. Benimle paylaştığınız veriler olmasaydı başlamadan biten bir tez olacaktı.

Uzun soluklu tez çalışmam sırasında hala bitmedi mi diyen mesai arkadaşlarıma selamlarımı göndermeyi ayrıca bir borç biliyorum, sabrınız için hepinize teşekkür ederim.

Tezin son aşamalarında her istediğim zaman emeğini esirgemeyen, benimle saatlerce ders çalışan arkadaşım Yücel Erdem Dişli'ye ve onun sayesinde tanıştığım Ahmet Koçarlan'a emeklerinden dolayı teşekkür ederim.

Tezin editörlüğünü üstlenen ve teslim öncesi moral motivasyon sağlamada, fazlasını yaparak kapanışa büyük katkı sağlayan arkadaşım Zeynep Erdoğan'a çok büyük teşekkürler. Editörlük ancak bu kadar iyi yapılabilirdi sanırım.

Teşekkürün en büyüğünü hak eden aileme gelince; duaları için anneme, her ne kadar dünya gözüyle göremesede (ama bir yerlerde gördüğüne eminim) süreç içindeki motivasyonu için babama, her sıkıştığımda bir şekilde imdadıma yetişen kardeşime, o olmasa bu tezin bitmesi mümkün değildi diyeceğim biricik eşime ve varlığıyla motivasyonumu artıran gözbebeğim kızım Dide Hayal'e gösterdikleri sabır, destek, moral, güven ve en önemlisi sevgileri için kocaman teşekkür ediyorum.

İyi ki varsınız ve iyi ki benimlesiniz.

Eylül 2015

Ufuk ALTUNBAŞ
Y. Şehir Plancısı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xiii
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Amaç, Hedefler ve Hipotez	3
1.2 Çalışmanın Yöntemi.....	4
1.3 Çalışmanın Sınırları ve Kapsamı.....	6
2. GENEL OLARAK SUÇ(LU) VE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK	
KAVRAMLARI	7
2.1 Suç ve Suçlunun Tanımı, Çocukla İlişkisi	7
2.1.1 Suçun sınıflandırılması	9
2.1.2 Suçlunun sınıflandırılması	12
2.1.3 Tarihsel süreç ve uluslararası literatürde suç-çocuk ilişkisi.....	13
2.2 Teoriler Işığında Çocukların Suça Sürüklenmelerinin Sebepleri.....	15
2.2.1 Klasik okul suç teorileri	16
2.2.1.1 Rasyonel tercih teorisi.....	17
2.2.1.2 Rutin aktiviteler teorisi.....	17
2.2.1.3 Suç fırsatları teorisi	18
2.2.1.4 Durumsal suç önleme teorisi.....	19
2.2.1.5 Kırık camlar teorisi	19
2.2.2 Pozitivist okul suç teorileri	20
2.2.2.1 Biyolojik suç teorileri.....	20
2.2.2.2 Psikolojik suç teorileri.....	21
2.2.2.3 Çevresel suç teorileri.....	22
2.2.2.4 Öğrenme teorileri	23
2.2.2.5 Kontrol teorileri.....	24
2.2.2.6 Anomi teorileri	25
2.2.2.7 Alt kültür teorileri	25
2.2.2.8 Damgalama teorileri.....	26
2.2.3 Suç teorilerinin çocuklar açısından değerlendirilmesi	27
2.2.4 Çocukların suça sürüklenmelerinin sebepleri	29
2.2.4.1 Birinci dönem: çocuğun kendisi ve ailesi	31
2.2.4.2 İkinci dönem: çocuğun okul, arkadaş, işyeri çevresi ve boş zaman aktiviteleri	31
2.2.4.3 Üçüncü dönem: toplumsal politikalar ve refah düzeyi	33
2.2.4.4 Dördüncü dönem: suçun tekrar etmesi.....	34
2.3 Bölüm Değerlendirmesi	36

3. SUÇ, KENT (PLANLAMA) VE ÇOCUK İLİŞKİSİ	39
3.1 Kent(leşme) ve Suç Arasındaki İlişki	41
3.1.1 Kent-suç ilişkisini açıklamaya yönelik ülkemizden bilimsel çalışma örnekleri	44
3.1.2 Kent-suç ilişkisini açıklamaya yönelik diğer ülkelerden bilimsel çalışma örnekleri	47
3.2 Kentlileşme Sürecinde Çocuk ve Suç.....	51
3.3 Mekansal Suç Önleme Politikalarında Kent Planlamasının Yeri.....	56
3.4 Bölüm Değerlendirmesi.....	64
4. TÜRKİYE’DE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR	67
4.1 Çocuk Suçluluğunun Ülkemizdeki Hukuksal Boyutu.....	68
4.2 Türkiye’de Suç İstatistiklerinde Çocuğun Durumu.....	70
4.3 İstanbul’da Suça Sürüklenen Çocuk.....	76
4.3.1 Çalışmaya ilişkin bulgular.....	77
4.3.2 Suça sürüklenen çocukların mekansal dağılımı	82
4.3.3 Çocukların suça sürüklenmesinde kentsel donatıların rolü.....	86
4.3.4 Suça sürüklenen çocukların yaşadığı mekanlarda etkileşim risk analizi ..	95
4.3.4.1 Etkileşim riskli alanda fiziksel yapı analizleri	100
4.3.4.2 Etkileşim riskli alanda yapılan derinlemesine görüşmeler.....	104
4.4 Bölüm Değerlendirmesi.....	106
5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	109
KAYNAKLAR.....	115
EKLER.....	123
ÖZGEÇMİŞ.....	125

KISALTMALAR

BM	: Birleşmiş Milletler
CTEGM	: Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
ÇHS	: Çocuk Hakları Sözleşmesi
CBS	: Coğrafi Bilgi Sistemleri
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

ÇİZELGE LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Çizelge 2.1 : Ülkelerin çocuklara ilişkin ceza ehliyet yaşı başlangıç sınırı.....	14
Çizelge 4.1 : Türkiye’de geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı.....	71
Çizelge 4.2 : Türkiye’de isnat edilen suç türüne göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı.....	72
Çizelge 4.3 : Türkiye’de mahkeme türüne göre ceza mahkemelerindeki dosya sayısı..	73
Çizelge 4.4 : Türkiye’de suç türü ve yaşa göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler	74
Çizelge 4.5 : Türkiye’de suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitimevine giren hükümlü çocuk sayısı.....	75
Çizelge 4.6 : İstanbul'da suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitimevine giren hükümlü çocuk sayısı.....	76
Çizelge 4.7 : İstanbul'da hüküm giyen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı ve oranı.	80
Çizelge 4.8 : İstanbul'da hüküm giyen çocukların işledikleri suç türü dağılımı.....	81
Çizelge 4.9 : Doğrusal regresyon analizinde kullanılan kentsel donatıları sayısı.....	88
Çizelge 4.10 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile spor tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.....	88
Çizelge 4.11 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile sosyal tesis sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.....	89
Çizelge 4.12 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile yeşil alan sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.....	90
Çizelge 4.13 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile eğitim tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.....	91
Çizelge 4.14 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile kültür tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.....	92
Çizelge 4.15 : İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile kentsel donatıların sayısı arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizi.....	94
Çizelge 4.16 : Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon analizi.....	95
Çizelge 4.17 : Orta kademe etkileşim riskli bölgede yapı kullanım fonksiyonu analizi..	102
Çizelge 4.18 : Orta kademe etkileşim riskli bölgede kat yüksekliği analizi.....	103

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 4.1	: Suça sürüklenen çocukların Avrupa Yakası'nda ikamet adresleri dağılımı ...	83
Şekil 4.2	: Suça sürüklenen çocukların Anadolu Yakası'nda ikamet adresleri dağılımı ..	84
Şekil 4.3	: Avrupa Yakası'nda suça sürüklenen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı...	85
Şekil 4.4	: Anadolu Yakası'nda suça sürüklenen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı .	86
Şekil 4.5	: İstanbul'da 250m Mesafede Etkileşim Risk Haritası.....	97
Şekil 4.6	: İstanbul'da 500m Mesafede Etkileşim Risk Haritası.....	98
Şekil 4.7	: İstanbul'da 1000m Mesafede Etkileşim Risk Haritası.....	99
Şekil 4.8	: Birinci ve ikinci bölgede yapı kullanım fonksiyon analizi.....	102
Şekil 4.9	: Birinci ve ikinci bölgede kat yüksekliği analizi.....	103

ÇOCUKLARIN SUÇA SÜRÜKLENMESİNDE FİZİKSEL VE SOSYO-MEKÂNSAL FAKTÖRLERİN ETKİSİ

ÖZET

Suç, tüm toplumları ilgilendiren; içinde hukuki, sosyolojik, psikolojik, ekonomik, dini, ahlaki ve kriminolojik unsurları barındıran bir kavramdır. İnsanlık tarihi kadar eski olan bu kavram, her toplumda farklı değerlendirilmekte ve farklı uygulamalara tabi tutulmaktadır. Ancak toplumlar arasında ortak bir tanım geliştirmenin zor olduğu suç kavramıyla mücadelede tüm devletler için birlikte hareket etme zorunluluğu kaçınılmazdır. Bu birliktelikteki en hassas ve ciddi ele alınması gereken konu ise şüphesiz suça sürüklenen çocuklardır.

Suçta sürüklenen çocuklar bir anlamda toplumsal sorunların yansıması olarak ortaya çıkmaktadır. Bu yansıma sosyo-kültürel, ekonomik, demografik ve mekânsal faktörler etkisiyle şekillenmektedir. Söz konusu çocuk olduğu zaman mekânsal faktörler hem kendi dinamikleriyle hem de diğer faktörlere ortam hazırlaması itibariyle diğerlerine göre ön plana çıkmaktadır.

Mekânsal faktörlerin günümüzdeki belirleyicisi ise kentleşmenin hızıdır. Giderek daha fazla insanın bir arada yaşamaya başladığı kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için odaklanılması gereken öncelikli konu çocuklardır. Çünkü kentler, içinde barındırdığı sayısız suç fırsatlarıyla çocuğun suça sürüklenmesine ortam hazırlamaktadır. Bununla mücadele yöntemlerinden biri, çocuğun yaşadığı kenti sahiplenmesini ve kente karşı aidiyet duygusunun gelişmesini sağlayacak mekânların oluşturulmasıdır.

Suç ile yapılan mücadele yöntemleri kısa ve uzun vadede olmak üzere iki düzeyde gerçekleşmektedir. Kısa vadeli yöntemler daha çok kanun düzenlemeleri ve emniyet birimleri aracılığıyla olmaktadır. Uzun vadeli yöntemler ise farklı kurumların birlikte hareket etmesi ve mekâna yönelik sosyal ve ekonomik çözüm önerileri sonucunda gerçekleşmektedir. Mekâna yönelik alınan tedbirler, çocukta kentlileşmesi açısından katalizör görevi üstlenmektedir. Bu sayede çocukta, kente özgü davranış kalıplarını öğrenmek ve boş zamanlarını doğru değerlendirmek suretiyle kentlilik bilincinin oluşması mümkün olacaktır.

Çocukların suça sürüklenmesinde, mekânsal faktörlerin etkisini ortaya koymak adına yapılan bu tez çalışmasında, İstanbul'da suça sürüklenen çocuklarda bir anlamda kentlilik bilincinin oluşması için kentsel donatıların rolü irdelenmiştir. Bu kapsamda İstanbul'da 2008-2013 yılları arasında hüküm giyen çocuklar ile kentsel donatılar arasındaki ilişki doğrusal regresyon analizi ile test edilmiştir. Regresyon analizi sonucunda suça sürüklenen çocuk sayısı ile eğitim tesisi, sosyal tesis, spor tesisi ve yeşil alanlar arasında olumlu; kültür tesisi ile olumsuz ilişki kurulmuştur.

Sonuçlar üzerinden genel olarak suça sürüklenen çocuk istatistik oranlarının arttığı İstanbul'da, planlama süreçleri yeniden gözden geçirilerek çocuk dostu kentler oluşturmak plancılarının öncelikli görevi olmalıdır.

THE EFFECT OF PHYSICAL AND SOCIO-SPATIAL FACTORS ON CHILDREN DRIVEN TO CRIME

SUMMARY

Crime is a concept that concerns all societies and that embodies elements of law, sociology, psychology, economy, religion, ethics and criminology. This concept, which is as old as the human history, is viewed and subjected to different practices in each society. However, although it is difficult to find a common definition between different societies, it is a must for different states to work together against crime; because all scientific studies conducted on crime, all symposiums held, and all statistics show us that the crime rate is increasing in the globalizing world. This increase in crime is such that it can affect states' social, economical and political futures.

In parallel to the crime rate, juvenile crime also faces us as an important issue. The priority of treatment policies and putting protective-preventative policies to the background especially in developing countries, insufficiency of applications in developed countries, and - added to these - urbanization working as a catalyst increases the number of children that are pushed into crime. Therefore, to be able to talk about sustainability of cities in long term, juvenile crime is the first concept that should be focused on.

A child's interaction with crime is different than an adult's. This subject must be examined thoroughly to keep the juvenile criminals who have mostly joined this world of crime by coercion of their trusted ones out of new criminal activities, to keep them from becoming prone to violence individuals and to decrease the crime rate. Therefore the reasons for development of crime must be clearly identified.

The factors that constitute crime can be classified as socio-cultural, economical, demographical and environmental. However, when the subject becomes children, time-environment factors - both with their own dynamics and for preparing the environment for other factors - take the foreground.

The importance of location for children can be seen in Crime Opportunity Theory which mentions opportunities for crime in more and more growing cities; Social Bond Theory which pays attention to rapidly diminishing social values in cities; Differential Association - Reinforcement Theory which describes the interaction between the new peer community and the children who escape parental control in the chaos of the city; Subcultural Theory which mentions class conflicts in a society; Labeling Theory which says labeling causes continuity in crime; and Social Disorder Theory which stresses the environmental-ecological factors. Besides these theories, Routine Activities, Situational Crime Prevention, Broken Windows and Hotspots theories also stress the importance of location in pushing a child towards crime.

The current determinant of environmental factors is the speed of urbanization. Especially the loss of parental control due to the chaos of the cities in families that have migrated from rural areas and the abundance of opportunities for crime in the

city are the biggest issues caused by urbanization. Furthermore, ostracization by the society of the areas where juveniles pushed to crime commonly live and/or existence of bad examples that can guide the child to crime in these areas increase the speed of pushing to crime. Thus, considering the children's psychological status during adolescence, it would not be wrong to say environmental factors are more effective than even family factors.

In accordance with all this information, crime fighting exists in two stages that can be called short and long term. Short term methods are usually applied with preparation of laws and security units. On the other hand, long term solutions are realized by coordination of different institutions and social and economical solution suggestions for the environment. These suggestions begin with the correct design of the juvenile's house, its surroundings and environment, since it is easier for a child that is unhappy at house, neighborhood and city to show inclination towards deviation. To avoid this, egalitarian - in all senses - practices must be implemented. Among these egalitarian practices, quality design of the area where the child lives, which has a greatest share in pushing to crime, comes first.

The concept of environmental quality does not only mean design criteria beginning with neighborhood, but also means existence of easily reachable urban facilities of sufficient size where the child can express himself and adapt to the city. This way, it will be possible for the child to be affected less by the problems caused by the city and live healthily.

In Turkey, where the alarm bells are ringing loudly on the subjects of crime and sustainability of cities, crime fighting mostly consists of short term solutions that does not go beyond the point of legal regulations. In this study, which will serve as a basis for long term solutions, showing the effect of environment on delinquency on juvenile delinquents of İstanbul and contributing to environmental criminology was aimed. Thus by showing the effects of environment on crime it was aimed to stress that without the facts of urban planning discipline, Turkey's policies cannot work correctly.

To this aim, the sample set of this study consists of convicted children in İstanbul between the dates of September 2008 and January 2013 (14546 children). A great majority of these children are males. According to the United Nations' crime classification system, most children are convicted on drug related crimes. This is an important finding in parallel to official drug usage statistics for showing the seriousness of the subject.

When the locational distribution of these convicted children are examined via their residential addresses, it can be clearly seen that there is an accumulation on the European Side. Both the first three districts on number of convicted children (Bağcılar, Küçükçekmece, Esenyurt) and the first three districts with the highest ratio of juvenile crime in consideration of the total children population (Beyoğlu, Fatih, Şişli) are located on the European Side. The results stay the same even if we were to conduct the investigation on different crime classes. In districts containing municipal adjacent areas or villages, the residential addresses of children are distributed randomly with long distances between. However, in districts that are located in the center geographically, locational density in some neighborhoods are remarkable. In these regions, the children live in close proximity of each other and this brings to mind the importance of interaction between children.

Environmental interaction risk maps were prepared by starting with the interaction between children and by using different distances as a reference. According to these interaction maps, Beyoğlu is indisputably the riskiest district in terms of juveniles pushed to crime. All districts with mid-level and high level risk are located in the European Side.

In comparative physical pattern analysis conducted on two different regions other than Beyoğlu with high level risk, no differences whatsoever were found. In comprehensive interviews on social structure of the region, conducted with the elders of the same regions, it was observed that the awareness levels on the importance of the juvenile crime and its potential solutions were high. Furthermore, the importance and need of locations that the children can spend time in to avoid getting involved with crime was stressed by all interviewees.

In this study, the existence and accessibility of community facilities which have critical importance in avoiding juvenile crimes and easing their adaptation to the city were tested by regression analysis. To this end, educational facilities, social facilities, cultural facilities, sports facilities and green field facilities were chosen as the urban facilities that will allow children to utilize their free time properly and ease their adaptation to the city. According to the simple linear regression analysis conducted on a total of 8834 urban facilities, there is an inverse proportion (favorable) between the number of juveniles pushed to crime and the number of urban facilities except cultural facilities. That means as the numbers of educational facilities, social facilities, sports facilities and green field facilities increase, the number of juveniles pushed to crime decreases. However, no meaningful correlation was found between the number of juveniles pushed to crime and the number of cultural facilities. In the multiple linear regression analysis where the urban facilities were considered as a whole, while an inverse proportion (favorable) between the number of children and the number of sports facilities was found, there was a direct proportion (unfavorable) when we replaced sports facilities with cultural facilities.

In İstanbul, where according to the results the statistic ratios of juveniles pushed to crime are increasing, planning processes should be reviewed again and the determination of facility locations should be made more carefully in accordance with large scale urban planning decisions. Furthermore, preparation of socio-environmental programs that will increase the usage of these facilities by the children is at least as important as the decision of location. Forming child friendly cities and talking about sustainability of cities can only be possible thus.

1.GİRİŞ

Suç olgusu, insanlık tarihi kadar eski, salt hukuksal olmayan toplumsal ve sosyal bir sorundur. Sebep ve sonuçları ile toplumu oluşturan tüm bireyleri ilgilendiren suç kavramını, neden, nasıl, kim tarafından ve kime karşı işlenmiş olduğu temel başlıklarıyla değerlendirmek mümkündür. Farklı değerlendirmelerin doğal sonucu her disiplin içinde farklı bir suç tanımının ortaya çıkması da kaçınılmazdır. Bu nedenle suçu; kanunun ihlal edilmesi bakımından hukuki, hangi davranışların suç olduğunun belirlenmesi açısından kriminolojik, topluma zararlı kabul edilmesi açısından sosyolojik, bireysel bir davranış olması açısından psikolojik, neden ve sonuçları açısından ekonomik, dini kuralları aykırı düşmesi açısından dini, etik kurallarla çelişmesi açısından ahlaki bir kavram olarak tanımlamak mümkündür (Tufan, 2001).

Suç üzerine yapılan çalışmalar önceleri daha çok bireyin kendisine ait özellikleri itibariyle suç işlediği üzerinde dururken, zamanla bilimsel yöntemlerin daha fazla kullanılmaya başlamasıyla bireyin sahip olduğu sosyal ve ekonomik koşulların etkisiyle suç işlediğini ortaya koymuşlardır. Sosyal ve ekonomik koşulların detaylı analizleri sonucunda ortaya çıkan alt nedenler arasında mekânsal faktörler diğer faktörlere göre gün geçtikçe daha ön plana çıkmaktadır (Ayhan ve Çubukçu, 2007). Çünkü suçun nedenini bireysel, ekonomik, sosyal nedenlere bağlı olarak açıklamak isteyenlerin bir şekilde konuyu mekânsal koşullarla ilişkilendirmesi ve giderek toplumların kalabalık kentlerde yaşamaya başlamasıyla mekânın etkinliği artmaktadır.

Mekânsal faktörlerin belirleyicileri arasında Sanayi Devrimi başta olmak üzere savaşlar ve politik söylemlerin etkisiyle kentlerde meydana gelen nüfus artışı ile bu artışa paralel fiziksel yapı ve sosyal hayattaki değişim süreci yer almaktadır. Kentleşme olarak tanımlanabilecek süreç her ne kadar modernleşmeyle birlikte anılan bir kavram olsa da beraberinde büyük sorunlar getirmiştir. Suç kavramı ise bu sorunlar içinde hem kent hem de toplum refahı için mücadele edilmesi ve

engellenmesi gereken öncelikli konuların başındadır. İstatistiksel verilere göre kentlerde her yıl artış gösteren suç verileri içinden hassas konu giderek artan çocuk suçlu sayısıdır. Günümüzün suça sürüklenen çocukları, geleceğin esas suçlularını oluşturduğu gerçeği üzerinden konunun hassasiyeti yüksektir.

Endüstrileşen kentler, UNICEF raporlarında belirtildiği üzere çocuklar tarafından kurallar yığını ve tehdit olarak algılanmaktadır. Yaşanan sosyal ve ekonomik anlamdaki bunalım, çocuğun suça sürüklenmesini kolaylaştırmaktadır (Gökmen, 2008). Her ne kadar çocukların suça yönelmelerinde düşük gelir, hiperaktivite, düşük zekâ ve okul becerisi, ailesel problemlerin etkisi bulunsa da, bilimsel çalışmalar çocuk suçluluğunun bireysel nedenlerden çok çevresel nedenlerden kaynaklandığını ortaya koymaktadır.

Çevresel nedenlerin başında çocuğun yaşadığı ve etkileşim içinde olduğu aile, okul, arkadaş, iş çevresi ve yaşadığı mekânın nitelikleri gelmektedir. Söz konusu nedenlerin etkisi, zorunlu göçler başta olmak üzere kırsal yerleşimlerden büyük kentlere göç eden ailelerin çocuklarında daha çok izlenmektedir. Özellikle mekânsal çevre ile arkadaş çevresi çocuğun suça yönelmesinde bir çeşit katalizör görevi görmektedir.

Günümüzde suç ve kentsel mekân arasındaki ilişkinin ortaya konmasına yönelik bilimsel çalışmaların büyük çoğunluğu suçun işlendiği mekân ile kent arasındaki ilişkiyi kurmaya yönelik olmuştur. Dolayısıyla alınan tedbirler genellikle suçun daha fazla işlendiği mekânlara ilişkin fiziksel düzenlemeler ve mevcut hukuksal tedbirlerin artırılmasından ibarettir. Ancak çocuklar tarafından işlenen suçlarda, suçun işlendiği mekânlardan çok suça sürüklenen çocuğun yaşadığı mekâna ve etkileşim içinde bulunduğu çevreye odaklanılmalıdır. Çünkü çocuk davranışları içinde bulunduğu ve yaşadığı mekânın şeklini almak suretiyle çevresel faktörlerden fazlaca etkilenmektedir.

Suç ve kent arasındaki ilişki üzerine çalışmalar yapan Jane Jacobs, suçun oluşmasında en büyük etkenlerden biri olarak şehir plancıları tarafından yapılan başarısız planlama çalışmalarını göstermiştir (Parnaby, 2006). Şehir Plancısı Al Zelinka'ya göre ise suç unsurunun azalmasını uzun vadede engellemek için odaklanılması gereken olgu çocuklardır (Colquhoun,2004). Çocukların yeterli ve doğru beslenmelerinden doğru eğitimle yetiştirilmelerine kadar bütün detaylar, onların suça karışmalarını engelleyecektir. Bu nedenle çocukların zamanlarını doğru

ve verimli geçirecekleri mekânların oluşturulması, onların başka (olumsuz) yönlere kaymasını engelleyecektir. Yapılan bu tespitlerden yola çıkarak, gelecekte suç ve suçun neden olacağı her türlü zararın şimdiden önlenmesi amacıyla suça sürüklenen çocukların fazlaca yaşadığı mekânlar başta olmak üzere tüm kentsel bölgelerde yapılacak olan kent planlama çalışmaları, kentin gelecekteki arazi kullanımını belirleme açısından büyük öneme sahiptir. Böylece kent planlama çalışmaları ile beraberinde uygulanacak sosyal projeler ve ekonomik politikalar çocukların suça sürüklenmelerinde engelleyici nitelikte olacaktır.

Kriminolojik anlamda suç ve suçlu ile mücadele açısından bir adım niteliğinde olan bu tez çalışmasının içeriği kadar hassasiyetle yaklaşılması gereken bir başka husus daha söz konusudur. Uluslararası metinlerde yer alan ve uzman görüşlerinde belirtildiği üzere çocuğun gelecekte yeniden suça karışmasını engellemek ve sağlıklı bir birey olarak hayata devam etmesini sağlamak gereklidir. Bunun için bir çeşit damgalama niteliğini taşıyan "suçlu çocuk" veya "suç işlemiş çocuk" ifadelerinin kullanılmasının sakıncaları göz önünde bulundurularak tezin bundan sonraki bölümlerinde suçu mahkeme kararı ile kesinleşmiş çocuklar için "suça karışmış çocuk" veya "suça sürüklenen çocuk" ifadeleri kullanılacaktır.

1.1 Amaç, Hedefler ve Hipotez

Birleşmiş Milletler (BM) Sosyal Savunma Araştırma Enstitüsü'nün yapmış olduğu çalışmalar ve bilimsel araştırmalara göre suça yönelen çocuk ile çevresel faktörlerin yansıması olarak kentleşme kavramı arasında bir ilişkinin varlığı kesindir. Buna yönelik olarak çalışmanın amacı; çocukların suça yönelmelerinde etkili olan çevresel faktörleri, çocuğun içinde yaşadığı kentsel çevrenin sunduğu olanaklar ve koşullar doğrultusunda araştırarak çevre kriminolojisi katkı sağlamaktır.

Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen hedefler;

- İstanbul ilinde suça sürüklenen çocukların ilçe ölçeğinde dağılımı ile ilçelerin toplam çocuk nüfusu göz önünde bulundurularak ilçelerdeki suça sürüklenen çocuk yoğunluk analizlerinin yapılması,
- İstanbul ilinde suça sürüklenen çocuk haritasının çıkartılması ve suça sürüklenen çocukların cinsiyet ile işlemiş oldukları suçun türüne göre tematik haritalar hazırlanması,

- Suça sürüklenen çocukların ikamet adresleri üzerinden farklı mesafelerde analizler yapılarak etkileşim risk haritalarının oluşturulması,
- Hazırlanan etkileşim risk haritaları üzerinden suça sürüklenen çocukların yaşadığı mekânlarda fiziksel ve sosyal yapıdaki farklılaşmanın veya benzerliklerin irdelenmesi,
- İstanbul genelinde kentsel donatıların çocuğun suça sürüklenmesinde olumlu yada olumsuz etkisinin olup olmadığı ve hangi donatının ne düzeyde etkili olduğunun araştırılması,
- Elde edilen bulgular üzerinden kent planlama disiplinin suç önleme politikaları içindeki yerinin değerlendirilmesi oluşturmaktadır.

Yukarıda sıralanan amaç ve hedefler doğrultusunda tezin hipotezi; “çocukların suça yönelmelerinde, yaşamakta olduğu mekânın içinde barındırdığı kentsel donatıların dağılımı ve mekânsal yer seçiminin etkisi vardır” şeklinde belirlenmiştir.

1.2 Çalışmanın Yöntemi

Tez çalışmasının esas veri kaynağı Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'nden (CTE), resmi mahkeme kayıtlarına göre 2008(Eylül) - 2013(Ocak) tarihleri arasında hüküm giyen çocuklara aittir. Çocuklar, söz konusu tarihlerde İstanbul ilinde ikamet eden ve suça karıştığı tarihte 18 yaşın altında olan bireylerden oluşmaktadır. Çalışmanın coğrafi veri kaynağını oluşturacak adres verileri için İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve ilçe belediyelerinden temin edilen numarataj paftaları; kentsel donatılara ilişkin veriler için harita servisi konusunda uluslararası düzeyde bilinen firmaların ülkemizdeki harita servis sağlayıcısı olan özel bir firmadan temin edilen veriler kullanılmıştır. Veriler üç aşamada birbiriyle ilişkilendirilmiştir.

Birinci aşamada, CTE'den alınan adres verileri, İBB Harita Müdürlüğü'nden alınan güncel hâlihazır harita üzerinde yine aynı müdürlükten temin edilen numarataj paftaları kullanılarak sayısallaştırmış olup akıllı haritalar üretilmiştir. Akıllı haritaların üretilmeleri sırasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden temin edilen verilerin yetersiz olduğu durumlarda ilçe belediyelerin resmi web sitelerindeki kent bilgi sistemlerindeki numarataj bilgilerinden yararlanılmıştır. Akıllı haritaların

üretimi MapInfo ve ArcMap programlarının birlikte kullanılmasıyla yapılmış olup, her iki programda da farklı tematik haritalar yapılabilir hale getirilmiştir.

İkinci aşamada, akıllı haritalar kullanılarak "Hot Spot" analizi yapılmıştır. ArcMap10.1 programı kullanılarak yapılan Hot Spot analizi, çocukların kendi davranışlarını belirlerken; bir yetişkine göre arkadaşlarından daha fazla etkileneceği düşünüerek ve birbirlerine yakın oturmalarının bu anlamda etkileşimi artıracığı da göz önünde bulundurularak yapılmıştır. Bu analiz, İstanbul genelinde etkileşim riskli bölgelerin belirlenmesi açısından çok önemlidir. Fakat literatürde çocukların birbiriyle etkileşim içinde olmalarına ilişkin mesafe analizlerine rastlanmadığından, kullanılan mesafelerin belirlenmesi İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde görevli uzman polislerle yapılan görüşmeler doğrultusunda olmuştur. Farklı mesafeler kullanılarak yapılan Hot Spot analizi sonucunda çocuk suçluluğu açısından hassas ve kritik bölgelerin belirlenmesi sağlamıştır. Bu bölgeler içinde farklı sosyo-mekânsal dokunun var olduğu düşünülen iki bölgede ise yerinde inceleme yapılmıştır. Bu inceleme sırasında fiziksel yapı açısından benzerlik veya farklılaşmanın olup olmadığı irdelenmiştir. Ayrıca söz konusu bölgelerde sosyal doku ve bölge sakinlerinin farkındalığını gözlemlemek için derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

Üçüncü aşamada, İstanbul genelindeki kentsel donatıların mekânsal konumu ile çocuklara yönelik üretilen akıllı veriler arasında ilişkilendirme yapılmıştır. Kentsel donatılara ait mekânsal veriler, resmi kurumlardan bir bütünlük içinde güncel olarak temin edilmediğinden harita servisi konusunda uluslararası düzeyde bilinen firmalardan birinin ülkemizdeki servis sağlayıcısı olan özel bir firmadan temin edilmiştir. İlişkilendirme çalışması, hem İstanbul genelinde hem de ilçe özelinde olmak üzere iki farklı ölçekte yapılmıştır. Veriler arasındaki ilişkinin boyutunu ortaya koymak için özel bir yazılım hazırlanmıştır. Yazılım, her çocuğun belirli bir mesafe içinde ulaşabildiği kentsel donatılar ve donatılara olan kuş uçuşu mesafeyi detaylı olarak gösterecek şekilde tasarlanmıştır. Yazılımdan elde edilen sonuçlar kullanılarak SPSS programında doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Bu şekilde, suça sürüklenen çocukların yaşadığı bölgelerde arazi kullanım kararları doğrultusunda mekânsal konumu belirlenen kentsel donatıların bir etkisinin olup olmadığı matematiksel olarak ortaya konulmuştur.

1.3 Çalışmanın Sınırları ve Kapsamı

Tezin çalışma alanı İstanbul ili idari sınırları ile örtüşmektedir. Tezin kapsamı ise CTE'den temin edilen 2008(Eylül)-2013(Ocak) yılları arasında mahkeme kararıyla suç işlediği kesinleşmiş, Denetimli Serbestlik kapsamında veya herhangi bir cezaevinde cezasını çekmiş veya çekmekte olan 15.303 çocuktan oluşmaktadır. Ancak suçu kesinleşmediği halde tutukluluk hali devam eden çocuklarda çalışmanın örneklem kümesine dâhil edilmiştir. Çünkü CTE uzmanlarıyla yapılan görüşmelerde, kuvvetli suç şüphesi olmadan çocukların tutukluluk hallerinin devam etmesinin genellikle tercih edilmediği öğrenilmiştir. Dolayısıyla bu şekilde tutukluluğu devam eden çocukların hüküm giyme oranlarının çok yüksek olması sebebiyle çalışmaya dâhil edilmesine karar verilmiştir. CTE'den temin edilen veriler, çocukların isimleri dâhil kimliğini ortaya koyacak herhangi bir bilgi içermemekle birlikte, çocukların yaşı, cinsiyeti, işledikleri suç ile ikamet adresi (açık adres değil) verilerinden oluşmaktadır.

Tez çalışması beş bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünden sonraki ikinci bölümde, suç ve suçlu konusu tanımlar ve sınıflamalar çerçevesinde anlatılmaktadır. Özellikle çocukların suça sürüklenme sebepleri, suç teorilerinden başlayarak detaylıca analiz edilmek suretiyle dönemsel olarak açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde, kent ve suç arasındaki ilişkiye odaklanmak suretiyle kentleşme ve kentlileşme kavramlarına hem fiziksel hem de sosyal açıdan çocuk odaklı yaklaşılmıştır. Konunu daha iyi algılanabilmesi için ülkemizden ve dünyadan kent-suç(lu) ilişkisine yönelik yapılan bilimsel çalışmalardan örnekler verilmiştir. Kentlerde suç önleme politikalarına değinmek suretiyle uzun vadeli çözüm yolları kapsamında kentsel mekânları tasarlayan kent planlama disiplinine vurgu yapılmıştır. Dördüncü bölümde tezin hipotezini ispata yönelik olarak önceki bölümlerde anlatılan literatür çalışmaları doğrultusunda İstanbul genelinde çocukların suça sürüklenmelerinde kentsel mekanın etkisini ortaya koyan analizler yapılmıştır.

Sonuç bölümünde ise yapılan tüm araştırmalar ve dördüncü bölümde ulaşılan bulgulara göre varılan sonuç özetlenmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

2. GENEL OLARAK SUÇ(LU) VE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUK KAVRAMLARI

Suç kavramı, devlet müesseseleri kurulmadan önce de var olan, tarihte bütün toplumların bir şekilde karşılaştıkları ve tedbir almak için çeşitli düzenlemeler yaptıkları bir olgudur. Fakat her toplum suçu aynı şekilde tanımlamayıp değer yargılarına, geleneklerine ve göreneklerine göre farklı kabuller yapmıştır. Örneğin; Spartalılar'da çocukların yapmış olduğu hırsızlıklar suç olarak görülürken, diğer toplumlarda suç kabul edilmemiştir. Kimi toplumlarda dini sebeplerden kaynaklı çocuklar kurban edilirken, diğer toplumlarda buna hiç rastlanmamaktadır (Ülken, 1943). Ülkemizde zaman zaman rastladığımız töre cinayetleri, hukuksal açıdan suç kabul edilse de, cinayeti işleyen kültürler açısından suç niteliği taşımamaktadır. Uyuşturucu ile ilgili suçlar birçok devlette suç kabul edilirken Amerika'nın her eyaletinde farklı ceza uygulamaları vardır. Tüm bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, suçun tanımını yapmak kolay gibi görünse de aslında evrensel bir tanım geliştirmek, değer yargılarının toplumdan topluma farklılık göstermesi ve dönemsel olarak değişmesi sebebiyle oldukça zordur. Bu tez çalışmasının daha iyi algılanması ve sonuçlarının daha verimli olması için suçun genel tanımını ve çocuk ile olan ilişkisini, suç teorileri göz önünde bulundurularak irdelemek yararlı olacaktır.

2.1 Suç ve Suçlunun Tanımı, Çocukla İlişkisi

İlkel devirlerden beri çeşitli davranışlar tabu kabul edilmiş, zamanla din esasları bu tabuların yerini almış ve bazı davranışlar günah sayılarak yasaklanmıştır. Fransız İhtilali sonrası başlayan demokrasi ve laiklik benzeri söylemler, dini yasakların önüne geçmiş ve kişi ile toplum arasındaki ilişkiyi düzenleyen kurallar suçu belirlemede ön plana çıkmıştır. Şimdilerde ise suç daha çok devletler tarafından belirlenen, genel olarak kamu sağlığı ve güvenliği, iş hayatını düzenleme, doğal kaynaklara sahip çıkma ile devlet gelirlerini koruma amaçlı yapılan düzenlemelerden ibaret olmuştur (Dönmezer, 2002a). Bu bağlamda ülkemizdeki duruma kanunlar düzeyinde bakıldığında, eski Türk Ceza Kanunu'na (TCK) göre suç; tipe uygun, hukuka aykırı, kusurlu bir hareket olarak tanımlanırken yeni TCK'ya göre suç bir haksızlıktır ve her suç bir haksızlık teşkil etmektedir (Köksal ve Eliş, 2011).

Suçun terminolojik değerdendirmesi için Türk Dil Kurumu sözlüğüne bakıldığında ilk olarak, ahlak kurallarına ve yasalara aykırı davranış olarak tanımlansa da farklı disiplinlerin farklı bakış açıları dolayısıyla ayrı tanımlar ortaya çıkmıştır.

İlk toplum felsefecilerinden olan Aristoteles ve Platon'dan başlayarak birçok felsefeci suça ilişkin çeşitli tanımlar yapmış ve suçun sebeplerini açıklamaya çalışmıştır. Suç üzerine yapılan bilimsel çalışmaların yoğunlaşmaya başladığı dönem 19.yüzyıl olmuştur (Avcı, 2009). Genel olarak tanımlamalara bakacak olursak; Lombroso'ya (Kopar, 2008) göre suçu doğum, ölüm gibi doğal bir davranış olmakla birlikte adet, töre, gelenek ve düşünceye uygun olmayan davranışlar bütünüdür. Gabriel Tarde (Dolu, 2011) ise suçu öğrenilen bir davranış olarak değerdendirmekte olup iyi ve kötü davranışların insanların birbirleriyle olan iletişimi neticesinde özellikle alt seviyede olanların üst seviyedekileri taklit etmesiyle ortaya çıktığını düşünmektedir. Tarde'nin yaklaşımı aynı zamanda suçun, sebep ve sonuçları itibariyle bireysel bir davranıştan çok toplumsal bir kavram olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumsal suç, bilinçli bir fiziksel hamlenin, fiziksel ve psikolojik yaralama ile sonuçlanması veya sosyal faktörler üzerine yoğunlaşmak suretiyle "yanlış zamanda, yanlış yerde" bulunma argümanı olarak açıklanmaktadır (Exadaktylos ve diğ, 2010).

Tarde'nin yaklaşımı üzerinden Türk Dil Kurumu'nun çocuk ve yetişkin tanımlarına bakılırsa çocuk suçluluğu ve yetişkin suçluluğu kavramları arasındaki farkı daha iyi anlamak mümkündür. Türk Dil Kurumu'nun yayınladığı Türkçe sözlüğüne göre çocuk, "küçük yaştaki erkek veya kız" ya da "belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimse" olarak tarif edilirken; yetişkin, "beden, ruh ve duygu bakımlarından olgunluğa erişmiş olan birey" olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2015). Tanımlar bir araya getirildiğinde; bedensel ve ruhsal olarak bir işi yapma muhakemesine sahip kişi tarafından bilinçli olarak işlenen suç "genel suçluluk", bir işi yapmak için yeterli deneyimi ve yeteneği olmayan kimse tarafından işlenen suç "çocuk suçluluğu" kavramını oluşturmaktadır. Buradan da anlaşıldığı üzere birinci bölümde vurgulanan "suça sürüklenen çocuk" kavramı daha çok toplumsal etkiler sonucu kendini göstermektedir. Bu kavram genel olarak sosyal bir uyumsuzluk olarak nitelendirilmek suretiyle çocuğun anti-sosyal davranışlarının yasa ile uyuşmadığı hallerde ortaya çıkmaktadır (Yokuş Sevük, 1998). Ancak suç tanımının toplumdan topluma değişmesinde olduğu gibi, çocuk tanımının da tarih boyunca toplumdan topluma farklılık göstermesi değişik uygulamalara gidilmesine yol

açmıştır. Tarihsel süreç içinde çocuğun bugünkü anlamda çocuk kabul edilmesi 17. yüzyılı bulduğu Aries tarafından dile getirilmekle birlikte 16. yüzyıla kadar çocuk, bebeklik dönemi biter bitmez yetişkin olarak kabul edilmiştir (Onur, 2005). Günümüzdeki uluslararası kabul, çocukluğun doğumla başladığıdır. Fakat çocukluğun bitişi ülkelerin değer yargılarına göre değişmektedir (Kopar, 2008). Nitekim ülkemizde bireyin çocuk kabul edildiği yaş sınırı TCK'ya göre 18 yaş altı olup, 12 yaş altındaki birey tarafından işlenen suçların cezası yoktur (TCK, 2004).

Suç hakkında yukarıda yapılan tüm tanım, değerlendirme ve sonuca ilişkin tespitler suç biliminin yani kriminolojinin ilgi alanına girmektedir (TDK, 2015). Bu bağlamda bu tez çalışması, ülkemizde daha çok hukuksal, sosyal ve ekonomik anlamda yürütülen kriminoloji çalışmalarına kent planlaması bilimi açısından farklı bir bakış açısıyla katkı sağlayacak nitelikte olup, suçun uzun vadede önlenmesi için kent planlamasının önemine dikkat çekmektedir.

Suç ve kent planlaması arasındaki ilişkiye geçmeden önce konunun daha iyi analiz edilebilmesi için suç ve suçlunun sınıflandırılarak ortaya çıkacak olan suça karışmış çocuk kavramını evrensel değerler göz önünde bulundurularak suçu açıklayan teoriler bağlamında analiz etmek gereklidir.

2.1.1 Suçun sınıflandırılması

Suçun sınıflandırılması da suçun tanımında olduğu gibi çok farklı yapılabilmektedir. Her kriminolog suçu, suça bakış açısı ve incelediği yönü itibarıyla sınıflandırmaktadır. Bu nedenle suçun herkes tarafından kabul edilen tek bir sınıflandırması yoktur. Fakat suçlar arasında bir sınıflandırmaya gidilmesi, özellikle suçu kesinleşmiş kişilerin topluma yeniden kazandırılması, ceza uygulamalarında ve denetiminde kolaylık sağlaması açısından faydalı ve gereklidir (Dönmezer, 2002b). Suçun sınıflandırılmasının getireceği yararlar, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nda; "kişi hak ve özgürlüklerini, kamu düzen ve güvenliğini, hukuk devletini, kamu sağlığını ve çevreyi, toplum barışını korumak, suç işlenmesini önlemek" şeklinde belirtilmiştir (TCK, 2004).

Türkiye İstatistik Kurumu'nun resmi internet sitesinden yayınlamış olduğu mahkemelere ilişkin istatistiksel verilerde, TCK'ya göre yapılmış sınıflama altlık olarak kullanılmaktadır. TCK'ya göre suçun sınıflandırılması özel kanunları

ilgilendiren suçlar dışında dört ana başlık altında toplam otuz suçtan oluşmaktadır. Buna göre suçların sınıflandırılması aşağıdaki gibidir (TCK, 2004):

Uluslararası Suçlar

Soykırım ve İnsanlığa Karşı Suçlar
Göçmen Kaçakçılığı ve İnsan Ticareti

Kişilere Karşı Suçlar

Hayata Karşı Suçlar
Vücut Dokunulmazlığına Karşı Suçlar
İşkence ve Eziyet
Koruma, Gözetim, Yardım veya Bildirim Yükümlülüğünün İhlâli
Çocuk Düşürtme, Düşürme veya Kısırlaştırma
Cinsel Dokunulmazlığa Karşı Suçlar
Hürriyete Karşı Suçlar
Şerefe Karşı Suçlar
Özel Hayata ve Hayatın Gizli Alanına Karşı Suçlar
Malvarlığına Karşı Suçlar

Topluma Karşı Suçlar

Genel Tehlike Yaratan Suçlar
Çevreye Karşı Suçlar
Kamunun Sağlığına Karşı Suçlar
Kamu Güvenine Karşı Suçlar
Kamu Barışına Karşı Suçlar
Ulaşım Araçlarına veya Sabit Platformlara Karşı Suçlar
Genel Ahlaka Karşı Suçlar
Aile Düzenine Karşı Suçlar
Ekonomi, Sanayi ve Ticarete İlişkin Suçlar
Bilişim Alanında Suçlar

Mille ve Devlete Karşı Suçlar

Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar
Adliyeye Karşı Suçlar
Devletin Egemenlik Alâmetlerine ve Organlarının Saygınlığına Karşı Suçlar
Devletin Güvenliğine Karşı Suçlar
Anayasal Düzene ve Bu Düzenin İşleyişine Karşı Suçlar

Milli Savunmaya Karşı Suçlar

Devlet Sırlarına Karşı Suçlar ve Casusluk

Yabancı Devletlerle Olan İlişkilere Karşı Suçlar

Ülkemiz dışında da suç sınıflamalarında farklılıklar görmek mümkündür. Amerika'da adalet istatistiklerini resmi olarak yayınlayan Adalet İstatistik Bürosu'na (www.bjs.gov) göre suçlar; kişiye karşı suçlar, mala karşı suçlar, uyuşturucu ile ilgili suçlar, çeteler tarafından işlenen suçlar, nefret suçları, silahlı suçlar, siber suçlar, kredi kartı-çek-hesap bilgileri kullanılarak işlenen suçlar, insan kaçakçılığı suçları olmak üzere dokuz ana gruba ayrılmaktadır. Uluslararası Suç Mağduriyeti araştırmasına göre ise suçlar on bir ana başlık altında toplanmaktadır. Fakat yapılan sınıflandırmada en önemli ve ciddi olan kişiye karşı işlenen suçlar olup kişiye karşı işlenen suçlardan daha hafif olan mala karşı işlenen suçlar ve kamu düzenine karşı işlenen suçlar olarak yeniden bir düzenlemeye tabi tutulmuştur (BM,2007). BM'in de suç ile mücadelede önemseydiği konulardan biri suçun sınıflandırılmasıdır. BM Suç Sınıflama Sistemi (EULOCS) veri tabanı, ülkeler arasında ortak bir dil geliştirmek adına oluşturulmuştur. Veri tabanına göre suçlar; uluslararası suçlar, örgütsel suçlar, terör suçları, insan kaçakçılığı, cinsel suçlar, uyuşturucu suçları, ateşli silahları ilgilendiren suçlar, çevre ve kamu suçları, mala karşı suçlar, kişiye karşı suçlar, adalet ve kamu düzenine karşı suçlar, iş yasasına karşı suçlar, trafik suçları, göçmenlik yasasına karşı suçlar, aile hukukuna karşı suçlar, askeri suçlar şeklinde ana başlıklarıyla on altı gruba ayrılmıştır (BM, 2010). Yukarıda bazı örnekleri verilen genel sınıflandırmalar doğrultusunda ve tez çalışmasının örneklem kümesini oluşturan çocukların karıştığı suçlar dikkate alındığında, bu tez çalışmasında BM tarafından yapılan diğer bir sınıflandırma sistemi kullanılmıştır. Buna göre suçlar; ölümlü sonuçlanan suçlar, kişiye karşı suçlar, cinsel suçlar, mala karşı suçlar, hem mala hem kişiye karşı suçlar, uyuşturucu suçları, mali suçlar, kamu düzenine karşı suçlar, terör ve organize suçlar ile tüm dünya da suç kabul edilen eylemler olarak on gruba ayrılmıştır (BM, 2012). Ancak tez çalışmasının veri tabanında yukarıda sayılan suç türlerinin tamamı bulunsa da, tüm veri içerisindeki payı %3,00'ün altında olan gruplar diğer suçlar başlığı altında değerlendirilmiştir.

2.1.2 Suçlunun sınıflandırılması

Kriminoloji çalışmalarında suçun sınıflandırılması kadar suçlunun da sınıflandırılması da önemlidir. Fakat suçlular arasında bir sınıflandırma yapmak aynı suçun tanımında yaşanan ikilemlerin benzeri olarak zor bir süreçtir. Çünkü herkes tarafından kabul edilen bir suç tanımlaması olmadığı gibi suç kabul edilen eylemlerin zamana ve toplumlara bağlı olarak değişmesi nedeniyle suçluyu da sınıflandırmak kolay değildir. Bir başka ifadeyle, herkes tarafından kabul gören bir suçlu sınıflandırma sistemi bulunmamaktadır. Hatta farklı alanlarda yapılan kriminal çalışmalarda, çalışmanın ihtiyaçları doğrultusunda sınıflandırmalar yapılmaktadır.

Suçluların sınıflandırılmasında standart olmamasına rağmen tarihsel süreç içinde çağının gerçekleri doğrultusunda çeşitli suçlu sınıflandırmaları da yapılmıştır. Lombroso tarafından yapılan sınıflamaya göre suçlular; doğuştan, saralı, ihtiraslara sahip, akıl hastası ve tesadüfi olmak üzere beşe ayrılmaktadır. Daha sonra Ferri tarafından yapılan sınıflandırmanın Lombroso'nun yaptığına göre tek farkı, saralı suçlular yerine itiyadi suçluların yer almasıdır. Diğer bir sınıflandırma ise 1897 yılında Milletlerarası Ceza Hukuku Birliği'nin programına girmiş olan Von Liszt tarafından yapılan sınıflandırmadır (Dönmezer, 2002b). Buna göre suçlular; tesadüfi, ıslahı mümkün ve ıslahı mümkün olmayan olarak üçe ayrılmıştır. Günümüzde yapılan ve görece çağdaş kabul edilen tanımlamaya göre suçlular; suçluluğun nedenleri, psikoloji-psikiyatrik unsurlar, klinik açıdan, sosyolojik sebepler, nitelik ve ıslahın mümkün olup olmadığı gibi farklı alt sınıflara ayrılmıştır.

Bu tez çalışmasında ise suçlu sınıflandırması, tezin veri kaynağı ve hedefi doğrultusunda, ülkemizdeki hukuksal kabullerdeki yaş sınırı dikkate alınarak, yetişkin ve çocuk olarak ikiye ayrılmıştır. Aslında çocuk suçluluğu kavramı tam anlamıyla bir suçlu sınıflandırması içinde kalmamaktadır. Ancak çocuğun kişisel, ruhsal durumları ile içinde bulunduğu fizyolojik farklılıklar göz önüne alındığında, yetişkinler tarafından işlenen suçlardan ayırt edilmesi gereken bir olgu olarak kabul edilmiştir. Dolayısıyla suçun kim tarafından işlendiği esas alınarak yapılacak bir sınıflamada yetişkin ve çocuk suçlu olmak üzere iki gruba ayırmak sınıflandırma sistemi açısından yanlış olmayacaktır.

2.1.3 Tarihsel süreç ve uluslararası literatürde suç-çocuk ilişkisi

Çocukların suç işlemleri tarih boyunca sıklıkla karşılaşılan bir durumdur. Çocuk ve suç kavramlarının birlikte yasal düzenlemelerde ilk kez yer alması ise Roma İmparatorluğu dönemindeki On iki Levha Kanunları ile başlamaktadır. On iki Levha Kanunları'nda, çocuklar ve yetişkinler ayrı ayrı değerlendirilmekte olup çocuklara verilen cezaların aynı suçu işleyen yetişkinlere verilen cezalara göre daha az olduğu görülmektedir. Ancak o dönemlerdeki kanunlarda bireyin çocuk kabul edilmesi, yaş ile belirlenen bir olgu değildir. Çocuk daha çok ergen olup-olmama durumuna göre ceza almaktadır. Dolayısıyla kızlar erkeklere göre daha erken ergen olmaları sebebiyle daha erken yaşlarda yetişkin statüsünde kabul edilmişlerdir (Ümit, 2007).

İslam dünyasındaki uygulamalarda, Roma Kanunları'ndaki gibi çocuğun ergen olması durumuna göre ceza uygulamasında farklılığa gidildiğini görülmekte olup 1858 yılında hazırlanmış olan Ceza Kanunname-i Humayun'da çocuk, temyiz kudreti olup olmamasına göre farklı değerlendirilmiştir (Aksay, 1990).

Ortaçağ döneminde de çocuk suçluluğu ile ilgili yapılan uygulamalarda çok fazla farklılık bulunmamaktadır. Antik çağa göre daha ayrıntılı olmakla birlikte ceza ehliyet yaşı yedi olarak kabul edilmiştir (Bumin, 1983). Ortaçağ sonrası yeni modern anlayışa sahip dönemlerde çocuk suçluluğuna ilişkin çok fazla kaynak bulunmaktadır. Papa XI. Clemens'in, çocuk suçluların ayrı tutulmasıyla, çocuğun ceza sonrası tekrar suç işlemesi durumlarında yapılacakların belirtildiği 14 Kasım 1703 tarihli emirnamesi ve Postman'ın 1780'lerde idam edilen çocuk sayısının iki yüzü aştığını belirtmesi, bu kaynaklara örnek teşkil etmektedir (Engels, 2013).

Fransız Devrimi ile birlikte çocuklarında yurttaş statüsü kazanmış olmaları dünyadaki uygulamalar açısından dönüm noktası niteliğindedir. Toplumda yaşanan değişimlerin etkileri hukuk düzeyinde de kendisini göstermiştir. Yeni suç anlayışıyla birlikte ceza hukuk sistemi de değişerek çocukların ıslah edilmesi doğrultusunda gelişmiş ve 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Avrupa'da çocuklara özgü adalet sistemi ve infaz kurumları oluşturmuştur (Ümit, 2007).

Uluslararası bir belgede çocuk haklarının ilk ortaya çıkışı 1924 yılında Milletler Cemiyetinin kabul etmiş olduğu Çocuk Hakları Cenevre Bildirgesi ile olmuştur. Bildirge, çeşitli gruplar tarafından desteklenmesi ve eleştiriler doğrultusunda yeniden düzenlenerek 1989 yılında BM Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) olarak

imzalanmıştır. ÇHS ile çocukların her türlü kötü muameleden uzak tutularak topluma yararlı bireyler olması için yapılması gereken bütün görevlerin devletler tarafından yerine getirilmesi genel olarak kabul edilmiştir.

Ülkemizin de taraf olduğu ÇHS'nin 1. maddesine göre "Bu sözleşme uyarınca çocuğa uygulanabilecek olan kanuna göre daha erken yaşta reşit olma durumu hariç, 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılır" ifadesi ile çocuğun yaşı gözetilerek çocukluğun hukuksal sınırları belirlenmiştir. Bu üst sınırın yanı sıra ÇHS'nin 40. maddesine göre her devlet ceza sorumluluğunun başladığı alt yaş sınırını da belirlemek zorundadır (www.unicef.org/turkey).

Ülkemizde ceza yaş sınırının başladığı yaş 12'dir. Avrupa'da ceza sorumluluğunun başladığı yaş sınırı ülkelere göre durumu Çizelge 2.1.'de sıralanmıştır (Janes, 2008).

Çizelge 2.1: Ülkelerin çocuklara ilişkin ceza ehliyet yaşı başlangıç sınırı.

ÜLKE	CEZA EHLİYET YAŞI	ÜLKE	CEZA EHLİYET YAŞI
Avusturya	14	Letonya	14
Belçika	18 (16)	Litvanya	14
Bulgaristan	14	Lüksemburg	18
Çek Cumhuriyeti	15	Hollanda	12
Danimarka	15	Kuzey İrlanda	12
İngiltere ve Galler	10	Norveç	15
Estonya	14	Polonya	13
Finlandiya	15	Portekiz	16
Fransa	13	Romanya	14
Almanya	14	Rusya Federasyonu	14
Yunanistan	13	İskoçya	8
Macaristan	14	Slovakya	14/15
İzlanda	15	İspanya	16
İtalya	14	İsveç	15

Ülkeler, belirlemiş oldukları ceza sorumluluğunun başladığı yaşı yanı sıra çocuklara uygulanacak yaptırımlar açısından ikinci bir yaş sınırı daha belirlemekle yükümlüdür. Çocuklara karşı ceza uygulamalarında ülkeler arasında farklılıklar olmakla birlikte ortak nokta, hukuk metinlerinde genel olarak koruyucu düzenlemeler içinde yer almalarıdır (Ümit, 2007).

Suçla sürüklenen çocuklara ilişkin kanuni düzenlemeler haricinde ülkemizin de taraf olduğu BM tarafından hazırlanmış olan Pekin ve Havana Kuralları ile Riyad İlkeleri

gibi uluslararası bazı düzenlemeler de bulunmaktadır. BM Çocuk Ceza Adaleti Sisteminin Uygulanması Hakkında Asgari Standartların belirlendiği Pekin Kuralları'na (BM, 1985) göre çocukların suçtan uzak tutulması için bulundukları ortamların iyileştirilmesi (1.2. madde), çocuk refahını artırmak için her kaynağın devreye sokulması (1.3. madde) gerekmektedir. Söz konusu kurallara göre çocuğun cezai sorumluluk yaşı çocuğun duygusal, zihinsel ve entelektüel açıdan olgunlaştığı yaştan aşağı olmalı, çocuk ceza adalet sistemi çocuğun durumunun iyileştirilmesi hedefi ve cezai hükümlerde oran ilkesi temellerine dayanmalı, çocukla iletişime geçen polisler özel eğitimden geçirilmeli, özel birimler kurulmalı ve tutukluluk hali kısa tutulmalıdır. Hem Pekin Kurallarında hem de Özgürlüğünden Yoksun Bırakılmış Çocukların Korunmasına İlişkin BM Havana Kuralları'nda (BM, 1990) çocukların yargılanmasında tutukluluk hali en son ihtimal olarak düşünülmesi ve her ülkede 18 yaş altında çocukların hapse atılabilecekleri bir yaş sınırı belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır.

Suç, suçlu ve çocuk suçlu kavramlarının tarihsel süreç içerisinde geçirdiği hukuksal değişim ve günümüzde geldiği nokta incelendikten sonra, suçun oluşmasının sebepleri ve suç teorilerine hem genel anlamda hem de çocuklar açısından detaylı bakmak, sonraki bölümde detaylandırılacak olan kent-suç-çocuk ilişkisini daha iyi anlamaya yardımcı olacağı kesindir.

2.2 Teoriler Işığında Çocukların Suça Sürüklenmelerinin Sebepleri

Ortaçağ'da suçun ortaya çıkmasına neden olarak cinler, periler, cadılar gibi doğaüstü güçlerin gösterilmesi fikri hakimdi. Bu fikir zamanla hakim güçler konumundaki krallar, kiliseler, soylular ve feodal beylerin çıkarları gözetilerek yürütülen keyfi uygulamalar dönüşmüştür. Aynı suça farklı cezalar verilmesi çokça karşılaşılan bir durumdur. Adil bir ceza sistemi bulunmamaktadır. Rönesans ve reform hareketlerine kadar bu şekilde devam eden süreç, demokrasi ve laiklik söylemleri ile yeni bir boyut kazanarak kişinin üstünlüğünü hakim sınıflardan alınarak kendisine tekrar verilmesi temel prensibi ile günümüze kadar gelmiştir (Dolu, 2011). Fransız İhtilali sonrası yeniden şekillenen dünya düzeni, suç üzerine yapılan çalışmaları da etkilemiş ve daha bilimsel hale getirmiştir. Bilimsel çalışmalara göre suç; ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel birçok farklı sebepten ortaya çıksa da, temelde toplumu oluşturan bireyler arasında her anlamda var olan eşitsizlerden kaynaklanmaktadır.

İnsan olmanın temel ihtiyaçları kabul edilen eğitim, sağlık, beslenme, barınma ve sosyal yaşantının getirdiği diğer ihtiyaçların toplumun her kesimi tarafından özellikle maddi açıdan karşılanmaması toplumsal eşitsizliğe yol açmaktadır. Bunun sonucunda bireyler, eşitsizliği ortadan kaldırmak adına zaman zaman yasal olmayan yollara başvurmakta ve suç ortaya çıkmaktadır (Bal, 2007). Bireylerin yasal olmayan yollara başvurmada, doğası gereği sahip olduğu mal edinme, para kazanma gibi dürtülerine ve isteklerine karşı koyamamaları da etkilidir (Bayındır ve diğ., 2007). Dolayısıyla süreç içinde insanın hedeflerine ulaşmak için seçmiş olduğu yöntem ceza-ödül kavramlarını gündeme getirmiştir (Dönmezer, 2002a).

Sebebi ne olursa olsun suçun ortaya çıkmasını açıklamaya çalışan birçok teori bulunmaktadır. Özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren ortaya çıkan bu teorileri çeşitli açılardan gruplamak mümkündür. Örneğin sorumluluk açısından klasik okul-pozitivist okul; açıklama seviyesine göre mikro-makro; suçun kaynağı açısından bireysel-çevresel; fonksiyonu açısından sosyal yapı-sosyal süreç; güç dengeleri açısından uzlaşmacı-çatışmacı; açıklama gücüne göre genel-kısmi; açıklanan kavrama göre suç-suçluluk şeklinde yapılabilir. Ayrıca araştırma boyutunun yakın olduğu bilim dalına göre suçun ortaya çıkışı kendi içinde alt gruplara da ayrılabilir (Dolu, 2011).

Çocukların suça sürüklenme sebeplerini ortaya koymak için suç teorilerini gözden geçirmek kaçınılmazdır. Tezin nihai hedeflerinden biri, suçun uzun vadede önleme çalışmalarına kent planlaması açısından farklı bir bakış açısı ve katkı sağlamaktır. Bunu göz önünde bulundurarak tez kapsamında suçu açıklayan teoriler, sorumluluk açısından gruplandırılarak incelenecektir. Böylece mekânsal anlamda çevresel faktörlerin suça etkisini ortaya koymak tezin hedefleri açısından daha anlamlı olacaktır. Suç teorilerinin sorumluluk açısından gruplanması iki başlık altında yapılmıştır. Birincisi, suçun kaynağı açısından bireyin özgür iradesiyle yapmış olduğu bir tercih olarak kabul eden Klasik Okul'dur. İkincisi bireyin kendisi ve çevresinin etkisiyle yaptığı bir davranış olarak kabul eden Pozitivist Okul'dur.

2.2.1 Klasik okul suç teorileri

Klasik Okul dönemi, Avrupa ülkelerindeki düşünürlerin 16. yüzyıldan başlayarak 18. yüzyıla kadar devam eden ve Rönesans hareketleriyle zirveye ulaşarak geliştirmiş oldukları fikirlerin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Suçun bireyin rasyonel bir

tercihi olduğu fikrinin ilk ortaya atıldığı ve sonraki dönemlerde geliştirilen teorilerin çıkış noktası olduğu dönemdir. Klasik Okul fikrine göre insan, arzularına ulaşmak için yaptığı eylemin sonucunda karşılaşıcağı kar ve zarar hesabına bağlı olarak suçu işleyip işlememesini belirlemektedir. Bu dönemde suç ve ceza sistemi yeniden değerlendirilmiş, suç sayılan eylemler net olarak belirlenmiş, her suçun karşılığı olan cezalar için standart oluşturulmuş ve insani değlerlere bağlanmışır (Dolu, 2011). Klasik Okul dönemi teorileri, suç ve ceza ilişkisine tamamen hukuki açıdan bakmak suretiyle suç işleyen bireylerin çocuk-yetişkin, normal-zayıf akıllı, ilk defa suç işleyen-sabıkalı gibi farklılıklarını tamamen göz ardı etmektedir (Yokuş Sevük, 1998).

Klasik Okul döneminin en güçlü yanı olarak insanın herhangi bir sebeple diğerinden üstün olamayacağı ilkesini benimsemesi ve cezanın herkese eşit olacağı prensibini kabul etmesi gösterilmektedir. Aynı zamanda suçu ispat edilene kadar herkesin suçsuz olduğu ortaya konmaktadır. Teorinin zayıf yanı, bireyin suç işlemesini sadece bir rasyonel tercihe bağlamasıdır. Fakat insanın rasyonel tercihini yönlendirici faktörlerin varlığı göz ardı edilmektedir (Dolu, 2011).

2.2.1.1 Rasyonel tercih teorisi

Rasyonel Tercih Teorisinin temeli aslında ekonomik veriler ışığında suçu açıklamaya yönelik çalışmalara dayanmaktadır. Teoriye göre fayda-maliyet analizi sonucunda suç ortaya çıkmaktadır. Teorinin dayandığı modele göre kişi, gelir elde etmek amacıyla yasal olan ve olmayan iki eşit mesafedeki eylemden hangisini tercih edeceği önemlidir. Kişinin yasal yollardan elde edebileceği gelirin çok daha fazlası veya aynı geliri çok daha kısa sürede elde etmesine karşılık alacağı riskin ne olduğuna bakmaktadır. Risk sonucunda hapse atılması ya da başka bir cezayla karşılaşıma hali, bireyin yapacağı rasyonel tercihin önemli bir belirleyicisidir. Ancak suç bireyin rasyonel tercihi sonucu ortaya çıksa da, bireyin tercihini yönlendiren biyolojik ve psikolojik etkenlerinin varlığı da göz ardı edilmemelidir (Becker, 2009).

2.2.1.2 Rutin aktiviteler teorisi

Geleneksel yapıya sahip teorilerin aksine, suçu önlemek için suçtan çok suçluya yönelen teorilerin başında Rutin Aktiviteler Teorisi gelmektedir. Bireyin tercihine bağlı olan teorilerde, tam olarak açıklanamayan suç tercihi meselesini ortaya koymak için bu teori geliştirilmiştir. L.Cohen ve M.Felson tarafından geliştirilen teoride

suçluya odaklanmak yerine suçun gerçekleştiği mekân ve zamana odaklanmak gerekmektedir. Cohen ve Felson'a (Bottoms ve Wiles, 2002) göre suçlunun bulunduğu ortamda uygun bir hedefin varlığı, koruyucu tedbirlerin veya güvenliğin sağlanmamış olması suçun oluşması için yeterlidir. Suçu önlemek için bu üç unsurun bir araya gelmesi engellenmelidir. Bu doğrultuda yapılan çalışmalar, temelde aynı olmakla birlikte suçluyu motive eden faktörleri azaltma, hedefleri hedef olmaktan çıkarma ve koruyucu tedbirleri artırma seçeneklerine farklı düzeyde yoğunlaşmaları suretiyle birbirinden ayrılmaktadır. Teoriyi test eden bilim adamlarından J.Stahura ve J.Sloanteorinin, mala karşı işlenen suçları açıklamada daha başarılı olduğunu belirtirken, Miether ve arkadaşları ise hem toplu istatistikleri hem de bireysel mağduriyetlerin açıklamada teorinin kuvvetli olduğundan bahsetmektedir (Dolu, 2009).

Teorinin, literatüre yapmış olduğu en büyük katkılardan biri de bireylerin günlük rutin faaliyetlerinin, suç ile doğrudan ilişkili olduğunu ortaya koymasıdır. Bu sayede ileride yapılan suç analizlerine katkısı büyük olmuştur. Teoriye getirilen eleştirilerin başında, teorinin tek başına değil de Suç Fırsatları Teorisi ve Rasyonel Tercih Teorileriyle birleştirilerek daha faydalı bir model haline gelebileceğidir (Dolu, 2011).

2.2.1.3 Suç fırsatları teorisi

Suç Fırsatları Teorisi, R.Clarke tarafından teorinin temelini oluşturan suç fırsatları üzerine yoğunlaşması sonucu ortaya çıkmıştır. Teori, fırsatın değeri ve fırsata ulaşılabilirlik gibi iki ana temel üzerine oturmaktadır (Bottoms ve Wiles, 2002). Bu temeller üzerinden on prensipten bahsetmek mümkündür. Bu prensipler (Dolu, 2011); fırsatlar bütün suçlar için geçerlidir, fırsat her suç için farklıdır, fırsatlar bazı mekânlarda ve zaman dilimlerinde yoğunlaşır, günlük faaliyetler fırsatları doğurur, suç bir diğeri için fırsattır, bazı ürünler fırsat için çok cezbedicidir, sosyal değişiklikler yeni fırsatlar yaratır, fırsatların azaltılması suçu engeller, fırsatın azalması suçun yerini değiştirmez ve fırsatların büyük oranda azaltılması suçu büyük oranda azaltır şeklinde sıralanabilir.

Teorinin test edilmesi amacıyla basit iki deney yapılmıştır. Kopya çekme fırsatı verilen çocukların çoğunluğunun kopya çektiği ve içinde para olan zarfların sokağa bırakılması durumunda bunu gören kişilerin zarfları posta kutusuna atmak yerine

kendilerinin aldığı görülmüştür. Bu deneyler insanların önlerine uygun fırsat çıkması halinde suç işlediklerinin kanıtı niteliğindedir (Dolu, 2011).

2.2.1.4 Durumsal Suç Önleme Teorisi

Durumsal Suç Önleme Teorisi, suç-fırsat ilişkisi üzerine yapılan çalışmalar sonucunda R.V. Clarke ve P.M. Mayhew tarafından 1980 yılında ortaya atılmıştır (Herbert ve Brown, 2006). Teori, suçlularla ilgilenmek yerine suç ve suçun meydana geldiği mekânın özellikleri ve suçlu davranışı ile ilgilenmektedir. Binanın mimarisinden başlayarak bütün bir kentin planlanmasına içine alan mekansal düzenlemeler suça karşı güvenli ve savunulabilir mekânlar oluşturmada çok önemlidir (Dolu, 2009).

Suç ve mekân arasındaki ilişkinin varlığı mekânsal suç önleme stratejilerinin oluşmasını sağlamıştır. Stratejilerin en çok kabul göreni Oscar Newman tarafından ortaya atılan "Savunulabilir Mekânlar" stratejisidir. Newman'ın stratejisine göre binaların tipolojilerinin değiştirilmesi, az katlı binaların tercih edilmesi, ulaşım şemasında kademelendirmenin ve yayalaştırılmanın yapılması, herkese uygun özel alanların oluşturulması, peyzaj elemanlarının daha etkin kullanımı vb. uygulamalar kişilerin yaşadıkları bölgelere olan aidiyet duygularının artmasını sağlayacaktır. Bu sayede yaşadıkları mekânların benimseyen bireylerin, sosyal kontrol duyguları artacak ve suça karşı daha dikkatli olmak suretiyle suçun işlenmesi için uygun ortamların oluşmasına imkân tanımayacaklardır. Newman'ın stratejisi temel alınarak "Çevresel Güvenlik", "Doğal Suç Önleme", "Güvenli Kentler" gibi farklı stratejilerde geliştirilmiştir (Crowe, 2013).

2.2.1.5 Kırık camlar teorisi

Kırık Camlar Teorisi'nin kurucularından olan George L. Kelling, Amerika'da uygulanan "güvenli ve temiz mahalleler" suç önleme programı sürecinde polis devriyeleri ile birlikte hareket etmiştir. Bu suretle yapmış oldukları gözlemlerden yola çıkarak James Q. Wilson ile teoriyi oluşturmuşlardır. Teoriye göre; oto-kontrol sağlamadığı, denetimlerin yetersiz ve sahiplenmenin olmadığı yerleşmelerde bakımsızlığın da etkisiyle suçun artacağı öngörülmektedir. Bu duruma örnek olarak; bir bina da bakımsız ve kırık camların var olmasının sonucu ortaya çıkan sahipsizlik ve terk edilmişlik hissinin, diğer camlarında yakın zamanda kırılmasına yol açması veya plakasız ve bagajı açık halde terk edilmiş hissi uyandıracak biçimde bir sokağa

bırakılan arabanın çok kısa zamanda para eden bütün parçalarının çevredekiler tarafından çalınması verilen örneklerden en bilinenleridir (Wilson ve Kelling, 1982).

Teorinin amacı, suçun oluşması için gerekli fırsat ortamlarının fiziksel anlamda engellenmesidir (Beşe, 2006). Teoriye göre suç ile mekân arasındaki ilişkiyi ortaya koyan dört varsayım bulunmaktadır. Varsayımların ilki, kent peyzajı ve komşuluk ile suç arasındaki ilişki açısından ipuçları vardır. İkincisinde, toplum sağlığı ile bölgesel davranışlar arasında bir ilişki söz konusudur. Üçüncüsünde, coğrafi olarak içeridekiler ve dışarıdakiler şeklinde bir ayrım vardır ve son olarak teori daha çok yerelde etkindir (Herbert ve Brown, 2006). Buna göre oluşturulan stratejiler, suçlular ile ilgilenmek yerine suçun işlendiği fiziki ve sosyal ortamla ilgilenip mekânda gerekli düzenlemeler yapmayı tercih etmektedir.

Teori, Durumsal Suç Önleme Teorisi'nin özellikle savunulabilir mekân stratejisi ile büyük benzerlikler içermektedir. İki teori arasındaki en belirgin fark, Kırık Camlar Teorisi daha çok davranışlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Polis kuvvetlerinin doğrudan kullanımı söz konusudur ve suçlara karşı tolerans sıfırdır (Herbert ve Brown, 2006). Amerika başta olmak üzere birçok kentte uygulanan teorinin en zayıf ve eleştirilen tarafı, benzer özelliklere sahip farklı kentlerde aynı sonuçlara ulaşılamamasıdır (Bottoms ve Wiles, 2002).

2.2.2 Pozitivist okul suç teorileri

Bireylerin gün geçtikçe kendi özgür iradeleri yerine toplumun değer yargıları üzerinden belirledikleri yaşam şartları, Klasik Okul dönemindeki söylemlerin giderek azalmasına ve yerine Pozitivist Okul söylemlerinin almasına neden olmuştur. Pozitivist Okul, bireyin özgür iradesinin yerine determinizm anlayışının belirleyici olduğunu savunmaktadır (Yokuş Sevük, 1998). Bir başka ifade ile suç işleyen bireylerle işlemeyenler arasındaki fizyolojik, genetik gibi yapısal farklılıklara bağlayanların oluşturduğu biyolojik kuramlar, suçu nedenini bireylerdeki ruhsal sorunlara bağlayanların oluşturduğu psikolojik kuramlar ve suçun oluşmasını bireylere değil toplumlara bağlayanların oluşturduğu sosyolojik kuramlar Pozitivist Okul söylemini oluşturmuştur (Ümit, 2007).

2.2.2.1 Biyolojik suç teorileri

Suç biyolojik nedenlere dayandıranlara göre, suç işleyenler doğuştan itibaren biyolojik yapısı nedeniyle suç işlemeye eğilimli olmakta, bir anlamda doğuştan suçlu

kabul edilmektedirler (Ümit, 2007). Tarih boyunca bunun örneklerini fiziksel özelliklerinde bozukluk olanların şeytani nitelik gösterdiği düşüncesinde ve çirkinlerin suç işleme ihtimalinin daha yüksek olduğu fikrinde görmek mümkündür (İçli, 2004).

Biyolojik teorileri, yapısal bozukluğu ve vücut yapısını temel alan görüşlere göre iki gruba bölmek mümkündür. Yapısal bozukluğu temel alanların görüşüne göre ciddi suçlar ile mükerrer hırsızlık suçlarını işleyenler suçlu doğmaktadır. Onları suça iten nedenler kalıtım yoluyla atalarından onlara geçmektedir. Bu görüşü savunanlardan İtalyan doktor Cesare Lombroso'nun yaptığı çalışmalar en bilineni ve destek görenidir (İçli, 2004). Vücut yapısını temel alan görüşten olan William Sheldon ise suçlu beden yapısını endomorfik, mezomorfik ve ektomorfik olarak üç gruba ayırmıştır. Sheldon, bu gruplarla yaptığı çalışmalar üzerinden bireyler ile suç arasında ilişki kurmaya çalışmıştır (Sokullu Akıncı, 2012).

Biyolojik yaklaşımların günümüzde ulaştığı düzeyin, geçmiş dönem çalışmalarından ayrıldığı en önemli husus, biyolojik faktörlerin doğrudan suçu etkileyen bir unsur olmaktan çok, disiplinler arası bir unsur olarak diğer faktörlerle etkileşim halinde suça etki ettiğidir. Yalnız cinsel içerikli bazı suçlar ile şiddet içeren suçların açıklanmasında biyolojik faktörlerin önemi bulunmaktadır. Bu durum biyolojik teorilerin güçlü yanlarından en önemlisidir. Teorilerin zayıf yanı ise, insan davranışları üzerinde genlerin etkisinin belirlenmesine rağmen suça doğrudan etki eden genin hala tespit edilememiş olmasıdır (Dolu, 2011).

2.2.2.2 Psikolojik suç teorileri

Psikologlara göre tüm insan davranışları, zihinsel bir sürecin ürünü olması sebebiyle, suç sayılacak davranışların kişilik bozukluğuyla ilişkisi vardır. Bu nedenle suçluluk kavramı ancak psikolojik süreçler net olarak ortaya konmak suretiyle anlaşılabilir. Bu bakış açısı psikolojik suç teorilerin ilgi alanını oluşturmaktadır. Teoriye göre bu tür davranışları gösterenler "hasta", "rahatsız" veya "psikopatik" olarak tanımlanmaktadır. İlk psikolojik teorilere, İngiliz doktor James C. Prichard'ın (1786-1848) yazılarında rastlanılmaktadır. Prichard'a göre suçu ahlaksal delilik diye adlandırılan bir çeşit bozuklukla açıklamak mümkündür. Psikolojik teorisyenler içerisinde en bilineni ise Sigmund Freud'dur. Freud'a göre zihin aşırı endişe ettiği durumda (nevroz) ve aşırı zihinsel bozukluklarda (psikoz) anti-sosyal davranış gösterebilir. Şizofren gibi en bilinen psikoz halleri suçlulukla en sık görülen davranış

bozukluğudur. Freud'un düşüncelerini kullanarak August Aichon tarafından ortaya atılan gizli suçluluk kavramı teorisinin bir başka aşamasını oluşturmaktadır. Gizli suçlulukta, davranış bozukluklarının özellikle çocuk bireylerin suça yönelmesinde tek başına yeterli olmadığı ancak eğilimi artırıcı nitelikte ortam oluşturduğundan bahsedilmektedir. Bazı ciddi suçları işleyen bireylerin sorunlu olduğu kabul edilmesi teorisinin kuvvetli yanıdır. Ancak bu kişilerin tüm suçlular içerisindeki oranı çok düşüktür ve teori bunun dışındaki suç türlerini açıklamakta güçlük çekmektedir (İçli, 2004).

2.2.2.3 Çevresel suç teorileri

Çevresel Suç Teorileri, daha çok ekoloji bilimi ile uğraşanların suçu, mekanın değişimi sonucunda sosyal hayatta ortaya çıkan değişimi açıklamalarıyla ortaya çıkmıştır. Mekânsal değişimin en büyük kaynağı ise ekonomik üretimin tarım alanından sanayi alanına kaymasıdır. Kentlerin giderek sanayi kenti haline gelmesi, kente doğru göçün oluşmasına neden olmuştur. Göçmen işçilerin kentte yaşamaya başladığı bölgeler ise sosyal bozulmanın en belirgin olduğu lokasyonlardır. Bu bölgeler aynı zamanda geleneksel değerlerin zamanla suçlu değerlerle yer değiştirdiği ve suçlu geleneğinin kuşaktan kuşağa aktarıldığı alanlardır (İçli, 2004).

Çevresel suç teorileri içerisinde en bilineni Clifford Shaw ile Henry Mckay tarafından geliştirilen "Sosyal Düzensizlik Teorisi"dir. Shaw ve Mckay, Şikago kentinde suç analizi yapmışlardır. Çalışma sonuçlarına göre; suç merkeze yaklaştıkça artmaktadır, bazı bölgelerde etnik nüfus yapısı ne olursa olsun suç yüksektir, genç suçluların çok olduğu bölgelerde göç alma durumu fazla, ev sahipliği gelir düzeyi düşüktür ve suçun yüksek olduğu bölgelerde geleneksel olmayan normlar baskındır (Bynum ve Thompson, 1989).

Teori üzerine çalışma yapan Park ve Burgess, suçlunun kendisiyle ilgilenmek yerine suçun bulunduğu mekânın özelliklerine odaklanmışlardır. Teoriden yola çıkarak Burgess tarafından geliştirilen Çemberler Teorisi'ne göre ise kent her biri kendine özgü özellikleri olan beş bölgeye ayrılmıştır. En içteki bölge merkezi iş alanı iken, ikinci bölge geçiş alanı niteliğinde olup kalifiye olmayan işçiler ve fakirler yaşamaktadır. Üçüncü bölgede kısmen bazı imkânlara sahip işçi evleri varken dördüncü bölgede orta sınıf bireyler bulunmaktadır. En dıştaki bölgede ise uydu kentler ve banliyöler yer alır. Burgess'e göre suç en yoğun olarak ikinci bölgede yer

almakta ve kent merkezinden dışa doğru ilerledikçe azalmaktadır (Bynum ve Thompson, 1989).

Çevresel Suç Teorileri'nden bir diğeri ise "Mekânsal Davranış Teorisi"dir. Teori de amaç suça yönelik coğrafi profillerin günümüz teknolojileri kullanılarak daha kolay ortaya konmasıdır. Bu teorinin geliştirilmesiyle oluşturulan bir başka teori ise "Sıcak Noktalar Teorisi"dir. Teoriye göre belirli suçlar yoğun bir biçimde belirli bölgelerde işlenmektedir (Yılmaz, 2006). Teori üzerinden P.J. Brantingham ve P.L.Brantingham (Kim, 2008) yapmış oldukları çalışma ile suçun yoğun olduğu mekânlarda üç temel unsurun hayata geçirilmesinden söz etmektedir. Bunlar, sosyolojik verilerin öncelikle belirlenmesi, savunmasız alanların belirlenerek uygun stratejiler oluşturulması ile sosyolojik veriler kullanarak yeni politikalar üretilmesi olarak sıralanabilir.

Çevresel Suç Teorileri, suçu açıklamak için oluşturulan birey eksenli kuramları karşısında kuvvetlidir. Diğer yandan suçun tek nedeninin sosyal çözülmeye bağlanması ve çözülmenin yaşandığı bölgelerde suça karışmayan bireylerin varlığının açıklanamaması teorinin zayıf yönlerindendir (Ümit, 2007).

2.2.2.4 Öğrenme teorileri

Öğrenme Teorileri, suçu suçlu davranış normlarının öğrenilmesinin bir sonucu olarak görmektedir. Aynı zamanda psikolojik anlamda utanç gibi duyguları baskılayıcı nötrleştirme kavramlarına da dikkat çekmektedir. Öğrenme Teorileri'nin temeli Gabriel Tarde tarafından ortaya atılan Taklit Teorisi'ne dayanmaktadır. Tarde'ye göre suçlular normal kişilerdir ve suçlu davranış şekillerini normal davranış şekilleri gibi öğrenmektedirler. Bu öğrenme; alt sınıfın üst sınıfı taklit etmesi, bireyler arasındaki temasın yoğunluğu ve çatışma halinde birinin diğeriye yerine alması şeklinde üç farklı düzeyde gerçekleşmektedir. Teoriye göre birey suçlu doğmamakta, çevresini ve ailesini gözlemleme veya televizyon, sinema gibi görsel malzemeler aracılığıyla suçu öğrenmektedir (İçli, 2004).

Tarde'nin Taklit Teorisi'nden etkilenecek Sutherland tarafından ortaya konan "Ayrımcı Birleşim Teorisi" öğrenme teorilerinin en kabul görenidir. Teoriye göre süreç bir psiko-sosyal süreçtir. Suçlu davranış ile suçlu olmayan davranış bir anlamda rekabet içerisindedir. Birey, çevresiyle kurduğu sosyal etkileşim içerisinde suçlu davranışların baskın gelmesi halinde suça karışmaktadır. Teorinin oturduğu temel, suçlu davranış karşılıklı iletişim ile en yakın kişisel gruplardan öğrenildiğidir.

Öğrenilen suçlu davranışı süresi, sıklığı, önceliği ve yoğunluğu bireye göre çeşitlilik gösterebilir.

Öğrenme Teorileri'nin güçlü yanı, hem suçun nasıl öğrenildiği ile ilgilenirken hem de suçun nasıl devam ettirileceği ile ilgilenmesidir (Dolu, 2011). Teorinin en zayıf tarafı çocukların erken yaşta işlediği basit yalan söyleme, kavga veya başkasına ait eşyaları alma gibi anti-sosyal davranışlar ile yetişkinler tarafından hiddet anında veya rastgele işledikleri suçları açıklayamamasıdır (Yücel, 2004).

2.2.2.5 Kontrol teorileri

Kontrol Teorileri, aynı zamanda "Sosyal Bağlantı Teorileri" olarak da isimlendirilmektedir. Teoriyi ilk olarak 1958'de F.E. Nye'nin çalışmalarında görmek mümkündür (İçli, 2004). Kontrol Teorilerinin genel özelliği bireyin sahip olduğu iç ve dış sınırlayıcılar, suçun oluşmasını belirlemektedir.

Walter Reckless tarafından ortaya atılan "Sınırlama Teorisi" kontrol teorilerinin önde gelenlerindendir. Teoriye göre suçu engellemek için yapılması gereken "insanlar neden suç işler" sorusu yerine "insanlar neden suç işlemez" sorusunun sorulmasıdır. Çünkü bireyin suç işlemesini engelleyen öz-kontrol mekanizmasının kuvvetli olması gibi iç sınırlayıcılar ile iletişim halinde olduğu bireyi hatalı davranıştan uzak tutan çevre gibi dış sınırlayıcılar vardır. Bireyin kendine saygısı, kontrol duygusu ve sahip olduğu geleneksel değerler gibi iç sınırlayıcıların kuvvetli olması bireyin suç işleme olasılığını azaltmaktadır (Bynum ve Thompson, 1989).

Kontrol Teorileri arasında önemli bir diğer teori ise Travis Hirschi tarafından ortaya atılan "Sosyal Bağ Teorisi"dir. Hirshi'ye göre bireyin topluma olan bağının zayıflaması bireyin suça sürüklenmesini kolaylaştırmaktadır. Toplum ile kurulan bağ ise bağlılık, taahhüt, katılım ve inanç unsurlarına dayanmaktadır. Bu unsurlar arasındaki ilişki kişinin hangi yolu tercih edeceğinin belirleyicisidir (İçli, 2004).

Kontrol Teorileri'nin en güçlü yanları, insandaki öz-kontrol sistemin varlığına yapılan vurgu ve birçok ampirik çalışma ile desteklenmiş olan toplumsal bağların kuvvetini ortaya koymasındır. Teorilerin zayıf yanı ise toplumsal bağların zayıf olduğu her ortamda suçun işlenmesinin kaçınılmaz gibi görünmesidir (Dolu, 2011).

2.2.2.6 Anomi teorileri

Anomi, kelime anlamı olarak bir çeşit kuralsızlık veya toplum normları tarafından ortaya konan kuralların hiçe sayılması olarak tanımlanmaktadır. Teori temelde suçu açıklamak için biyolojik ve psikolojik nedenlerden çok toplumsal nedenleri ön plana çıkarmaktadır.

Anomi teorisi üzerine çalışma yapanların en ünlüleri Merton ve Durkheim'dır. Merton'un Durkheim'den esinlenerek geliştirdiği Anomi Teorisine göre suçu başlatan sapma eylemi, bireyin hedefine ulaşmak için seçeceği araçlar arasındaki çatışmadan kaynaklanmaktadır. Söz konusu hedeflere ulaşmak için toplum tarafından belirlenen normlar içerisinde hem yasal hem de yasal olmayan araçlar vardır. Fakat bireyin belirlemiş olduğu servet, şöhret veya iktidar gibi ulaşılması zor hedeflere yasal araçlarla ulaşma imkânı toplumu oluşturan tüm bireyler için aynı değildir. Bireyler arasındaki etnik kimlik, ırk ve sınıfsal konum bireyin seçeceği aracı sınırlandırmaktadır. Sınırlamalar bazen bireyin hedefe ulaşmak için yasal olmayan aracı tercih etmesine, yani sapma eylemini gerçekleştirmesine neden olmaktadır. Daha çok ekonomik anlamda düşük gelir grubuna mensup bireylerde görülen bu sapma hareketi, suçun başlangıcı niteliğindedir (Dönmezer, 1984).

Teorinin güçlü tarafı, bireyin suçluluğu yönelmesinde toplumda meydana gelen değişimin etkisini ortaya koymasıdır. Ancak kişiye faydası olamayan, daha çok karşıya zarar verme niteliğindeki suçları, toplumsal olarak değerli nesnelere sahip olmayı önemsemeyen toplumlarda ortaya çıkan suçları ve çoğunlukla yoksul bölgelerde yaşamasına rağmen suça karışmayan bireylerin varlığını açıklamakta yetersiz kalmaktadır (Yücel, 2004).

2.2.2.7 Alt kültür teorileri

Alt Kültür Teorisi'nde, esasen toplumda doğru kabul edilen her türlü standardın dışlandığı bir durum söz konusudur. Suçlular tarafından oluşturulan davranış şekli, alt kültürü oluşturan diğer bireyler tarafından korunmakta ve pekiştirilmektedir (Yücel, 2004). Alt Kültür Teorileri, özellikle alt sınıftan erkek çocukların suçluluğunu açıklayıcı niteliktedir. Teoriye göre erkek çocuklar, alt sınıftaki yetişkinlerin yaşadıkları sorunlara tepki olarak suça karışmaktadır (İçli, 2004). Çete suçları ve organize suçlar baskın durumdadır (Yücel, 2004).

Albert Cohen, 1955'de yayınladığı "suçlu çocuklar" çalışmasıyla Alt Kültür Teorisi'ne başka bir bakış açısı getirmiştir. Cohen'e göre alt sınıftaki aileler, çocuklarını orta sınıf şartlarına göre yetiştirmeleri mümkün değildir. Bu nedenle çocuklarını yetiştirebilecekler kendi şartlarını oluştururlar. Bu şartlar, çocukların orta ve üst sınıfa karşı düşmanca duygular beslemek suretiyle, o sınıfların tüm değerlerini inkâr etmeyi içerir (İçli, 2004). Dolayısıyla çocuklar suç işlerken diğer sınıflarla olan çatışmadan ziyade tamamen kendi sınıfına ait değerler üzerinden hareket etmektedir.

Teori, her şeyden önce suçun ortaya çıkışı ve kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığını irdelemek suretiyle, kültürler arası farklılıktan yola çıkarak meydana gelen suçlu alt kültürlerin, kurduğu iletişim ile nesiller boyunca suçun nasıl öğrenildiğini açıklamayı nedeniyle güçlüdür. Ancak teori suçlu alt kültürünün bulunduğu bölgelerde herkesin suça karışmamış olmasını açıklayamaması ve sebebi kişisel özelliklere bağlaması açısından zayıftır (Ümit, 2007).

2.2.2.8 Damgalama teorileri

Damgalama Teorisi, diğer teorilerden farklı olarak eleştirel bir yaklaşım ile konunun merkezine suç-suçlu davranışı yerine, bireye suçlu muamelesi yapılması ve suçlu bireye karşı gösterilen tepkileri koymuştur.

Teoriye göre suç, sosyal etkileşimin bir ürünü olup diğer bireyler tarafından gösterilen ön yargı ile bireyin damgalanması ve sapma hareketinin devamıdır. Edwin M. Lemert'e göre bireyin ilk sapma hareketini yapması çok normaldir ve bu sapma çabuk unutulur. Ancak önemli olan ikinci sapma hareketinin gerçekleşmesidir. Böylece birey sapma davranışının bir sonucu olarak organize olarak suça karışmaktadır. İkinci sapma hareketinden sonra birey kendisi gibi olan diğer bireylerle ortak hareket etmeye başlamaktadır (İçli, 2004).

Teori, tam anlamıyla bir suç teorisi değildir. Teorinin zayıf yanı, damgalama olmadan işlenen suçları, damgalama sonrası ilk suç ile sonraki suçlar arasındaki ilişkiyi net olarak ortaya koyamamaktadır. Ayrıca daha çok gelir seviyesi düşük gruptan insanların damgalandığı düşünülecek olursa suçu oluşturan damgalamanın kendisini yoksa bireyin yaşadığı çevremi olduğu belirsizdir (Sokullu Akıncı, 2012).

Suç ile mücadele zamansal anlamda iki düzeyde gerçekleşmektedir. Birinci düzey, günümüzde var olan suçlar ve bunu önleme çalışmalarını içerirken, ikinci düzey gelecekte var olacak olan suçların önlenmesini içermektedir. Gelecekte var olacak

suçları önleme çalışmaları ise suça ilişkin uygulanacak tedbirler ve suçluya ilişkin uygulanacak tedbirler olarak iki grupta analiz edilebilir. Suçluya ilişkin uygulanacak tedbirlerin ilk adımı, çocukları suçtan uzak tutma ve suça sürüklenen çocukları tekrardan topluma kazandırılması olmalıdır. Ancak bu sayede kentlerin ve toplumun geleceğinden söz etmek mümkün olacaktır. Bu bağlamda sorunun kaynağını daha iyi analiz etmek için suçu açıklayan teorilerin çocuk suçluluğu açısından değerlendirilmesinde fayda vardır.

2.2.3 Suç teorilerinin çocuklar açısından değerlendirilmesi

Klasik Okul ve Pozitivist Okul olarak ikiye ayrılmış olan suç teorilerinden, bireyi suç işlemeye yönlendiren nedenler üzerinde duran Pozitivist Okul Teorileri çocukların suça sürüklenmelerinde daha açıklayıcı niteliktedir. Klasik Okul Teorilerinde bahsedilen hususlar ise geniş perspektifte tamamlayıcı niteliktedir.

Pozitivist Okul Teorileri'nin başında suçun bireysel nedenlere bağlayan biyolojik ve psikolojik faktörler yer almaktadır. Her ne kadar suça sürüklenen çocukların karakter olarak diğer çocuklara göre daha inatçı, egoist, saldırgan ve çevresine düşmanca davranan bir yapıya sahip olduklarını belirten çalışmalar (Dolu, 2011) olsa da bu tezin hedefleri itibariyle bu konuya çok fazla değinilmeyecektir.

Suçta sürüklenen çocuk açısından çevresel faktörlerin en iyi değerlendirildiği teori Sosyal Düzensizlik Teorisi'dir. Teori, sanayileşme devrimine paralel olarak kentlerde başlayan toplumsal değişimin, kent yaşamı ve davranışları üzerindeki etkisi temeline dayanmaktadır (Ümit, 2007). Clifford Shaw ve Henry McKay tarafından 1900-1906 ve 1917-1923 yılları arasındaki Şikago kentinde yapılan çalışmalar teorisinin en güzel örneklerinden biridir. Söz konusu tarihlerde yapılan çalışmalarda, aynı coğrafyada farklı zaman dilimlerinde, farklı kültürden bireylerin yaşamasına rağmen çocuk suçluluğunun hiç değişmeden kaldığı tespit edilmiştir. Tespitler, çocuk suçluluğunun yoğun olduğu bölgelerde ahlak değerlerinin çatışmasının, sosyal bozukluğun ve çökmüş çevre ilişkilerinin; düşük yoğunlukta olan bölgelerde ise evrensel ve çağdaş değerlerin var olduğu sonucunu ortaya koymaktadır (Yokuş Sevük, 1998).

Kentte yaşanan toplumsal değişimin en önemli sonuçları; çocuklar üzerindeki sosyal denetimin azalması, suçlu davranışın aile ve çevre tarafından onay görmesi, kent içinde suç işlemek için fırsatların çok olmasıdır. Bütün bu değişimler akla Suç Fırsatları Teorisi'ni getirmektedir. Teoriye göre kentin sunmuş olduğu fırsatlar,

kentin yarattığı tehditlere karşı çocuklar tarafından kullanılmaktadır (Ümit, 2007). Bu durum Brantington ve Jeffer tarafından en basit şekliyle evin etrafında daha sıkça bulunan çocuk, fırsatların oluşması halinde suça bulaşması daha muhtemeldir şeklinde özetlenmiştir (Greenberg ve Rohe, 2011). Böylece suça sürüklenen çocuklar, gayrimeşru değerlerle büyümek suretiyle en kısa yoldan maddi kazanç ve güç elde etmek veya suç kariyerlerine çıraklık yaparak hedefe ulaşmayı seçmektedir. Süreç içinde hem meşru hem gayrimeşru yollardan hedefe ulaşamayanlar, uyuşturucu gibi bağımlılık yapan maddeleri kullanmak yoluyla toplumdan uzaklaşmaktadır (Cloward ve Ohlin,1960).

Suçta sürüklenen çocuklar üzerinde etkili diğer bir teori ise Kontrol Teorileri arasında yer alan Sosyal Bağ Teorisi'dir. Teoriye göre suçu, toplumu birbirine bağlayan bağlılık, adanmışlık, sosyal faaliyette bulunma, inanç faktörlerinin zayıflaması veya çökmesi tetiklemektedir. Suça sürüklenen çocuklar açısından suçun oluşmasında sosyal faaliyetlerde bulunma faktörünün azalması kritik önemdedir. Çünkü kentleşmenin neden olduğu ailenin sosyal yapısındaki bozulma; çocukların güçlü bir öz-kontrol geliştirmesi, faydalı işlerle meşgul olması, toplumsal değerleri güçlendirmesi ve baskıcı toplumdan uzak durması gibi toplumsal refah için gerekli durumların oluşmasına engel olmaktadır (Dolu, 2011).

Öğrenme Teorileri'ne göre, suça sürüklenen çocuklar açısından iyi ve kötü davranışlar çocukların birbirleriyle olan iletişimi neticesinde taklit etmek suretiyle ortaya çıkmaktadır (Dolu, 2011). Teorilere göre suça sürüklenen çocuğun bulunduğu çevrede yasalar tarafından suç olarak tanımlanan bir davranışın algısal olarak suç olarak görülmediği bir kültür varsa çocuk suça sürüklenmektedir. Konu bu anlamda detaylandırılacak olursa, sosyal yapı alt gruplara ayrılmak suretiyle aykırı sosyal düzen, sosyal yapıda aykırı konumlanma, sosyal çözülme ve çatışma, aykırı sosyal konum başlıklarında suçu açıklamak mümkündür. Çocukların suçu algılaması yetişkinlerden farklıdır. Rasyonel nötrleştirme tekniklerine göre çocuk, suçlu davranışındaki sorumluluğunu, suçlu davranışından doğan zararı ve mağdurun varlığını inkâr eder. Aynı zamanda suç mağdurlarını suçlayarak ve kendinden daha yüksek bir değeri korumak adına suçu işlediğini belirtmektedir. Bu durum suç ile kültür arasındaki bağın kuvvetini gösterir niteliktedir (Sykes ve Matza, 1957).

Suçta sürüklenen çocukların içinde bulundukları toplumsal sınıfın suç üzerindeki etkisini açıklayan Alt Kültür Teorisi'ne göre toplumsal olarak diğer sınıflarla eşit

koşullarda olmamaları nedeniyle yaşanan hayal kırıklığının bir sonucu olarak özellikle erkek çocuklar suça karışmaktadır. Gerilim Teorileri'nin, suça sürüklenen çocuk açısından bakış açısı ise Alt Kültür Teorileri'ne benzer niteliktedir. Sağlıklı toplumsal yapılarda her anlamda olması gereken eşitliğin sağlanamadığı hallerde, toplum içinde anomiler ve sosyal çözümler başlamaktadır. Eşitsizliğe dayalı olarak toplumda ortaya çıkan anomiler ve sosyal çözümler daha çok kentlerde görülürken (Ümit, 2007), en çok çocukları etkilemektedir.

Damgalama Teorisi özellikle suçun devamlılığına vurgu yapması bakımından çocuklar açısından çok önemlidir. Teoriye göre çocuk basit bir sapma hareketi sonrası basit toplumsal yaptırım ile karşılaşmaktadır. Sapma hareketinin devamı daha sert bir yaptırım ile karşılaştığı zaman çocuk, yaptırım uygulayanlara karşı kin ve nefret ile yeni bir sapma davranışı içine girmektedir. Sapmanın devamında çocuk ilk kez resmi yaptırımlarla karşılaşp yargılama sürecinden geçerek suçlu ve kötü olarak damgalanmaktadır. Çocuk, resmi kayıtlara geçme sonrası damgalamaya karşı sapma davranışının güçlenmesi ile kendi gibi olanlarla birlikte ikinci sapma evresine geçip suçu bilinçli olarak işlemektedir (Ümit, 2007).

Pozitivist Okul Teorilerinin çocuğun suça sürüklenme nedenleri üzerine açıklama gücü daha fazladır. Ancak Klasik Okul Teorileri içinde yer alan Rutin Aktiviteler Teorisi, Fırsatlar Teorisi, Durumsal Suç Önleme Teorisi ve Kırık Camlar Teorisinde vurgulanan suç-mekân ilişkisi konunun daha iyi anlaşılması açısından önemlidir. Çünkü çocuklar, ergenlik dönemi içinde bir şekilde suç kabul edilen davranışları göstermeleri doğaldır. Önemli olan çocuğun suça sürüklenmesine imkân veren ortamlardan uzak tutulması ve devamlılığın engellenmesidir. Bunun için öncelikli olarak çocuğun suça sürüklenme sebeplerini suç teorileri üzerinden ve çocuğun gelişim dönemlerine paralel analiz edilmesi gerekir.

2.2.4 Çocukların suça sürüklenmelerinin sebepleri

Çocukların suça sürüklenmesindeki sebepler, temelde yetişkinlerin suça sürüklenmesiyle benzerlik gösterse de, toplumsal şartlardan daha fazla etkilenmektedir. Çünkü çocuklar biyolojik ve fizyolojik olarak gelişimlerini tam tamamlamamış olmaları, onların diğer bireyler tarafından yönlendirilmelerine imkân vermektedir. Dolayısıyla hem çocukluk hem ergenlik dönemini kapsayan gelişim

sürecini tamamlamamış olan bireylerin içinde bulundukları risk seviyesi daha yüksektir.

ÇHS'ye göre birey kabul edilen çocuğun, hayat sınırları tam belirgin olmamakla birlikte, çocuk ve ergen olarak iki döneme ayırmak mümkündür. Dönemler gelişim psikolojisi açısından değerlendirildiği zaman 14 yaş, çocukluktan ergenlik dönemine geçiş sınırı olarak kabul edilmektedir (Polat, 2002). Bu ayrım üzerinden birey çocukluk döneminde, neyin suç olup olmadığı konusunda karar vermeyi henüz beceremediği ve yeterince sosyalleşemediği için suç işlemektedir (Peker, 1994). Ergenlik döneminde ise kendi kişilik yapısını oluştururken topluma uyum sağlama isteği ve bunun toplum tarafından kabul görmesi beklentisi içindedir. Bunları gerçekleştirmek maksadıyla ilişkiler kurma, gruplara katılma, sorumluluk alma, birlikte yaşama çabaları içinde olmaktadır. Sosyologlar, hem çocukluk hem de ergenlik dönemini çocuğun gelişim dönemi olarak kabul etmişler ve doğru desteklenmez ise suça sürüklenmelerinin kaçınılmaz olacağını belirtmişlerdir (Akduman ve Baran, 2010).

Çocukların suça sürüklenmesinin sebeplerini detaylandırarak olursak; zeka geriliği, bedensel ve ruhsal değişim, psikopatik ve ruhsal bozukluklar gibi fizyolojik ve biyolojik etkenler sıralanabilir. Bunlara ek olarak; aile yapısı, eğitim ve bireyler arasındaki ilişkiler, sağlıklı yaşam koşulları, ahlak kurallarının bozulması, çarpık kentleşme, göç ve sanayileşmenin meydana getirdiği hızlı değişim sonucu toplumsal değerlerde ortaya çıkan uyumsuzluk, yeni toplumsal yapı, ekonomik etkenler, sosyal eğitimin azlığı gibi faktörler de bulunmaktadır (Peker, 1994; Yılmaz, 2008). Söz konusu sebepler Yokuş Sevük tarafından birbirinden bağımsız olmayan bireysel ve çevresel nedenler olarak iki gruba ayrılmıştır (Yokuş Sevük, 1998). Yörükoğlu ise bu gruplamayı çocuğun biyolojik-psikolojik yapısı, yaşam koşulları ve ailesi ile yaşadığı toplum şeklinde üç ana başlık altında yapmıştır (Yörükoğlu, 2007).

Görüldüğü üzere çocukların suça sürüklenmelerinde yetişkinlere oranla daha fazla faktör söz konusu olup çocukların bu faktörlerden daha çabuk etkilenmesi muhtemeldir. Ama sebepleri ne olursa olsun asıl önemli olan, çocukları suça iten faktörlerin daha iyi tespiti ve bunlarla mücadele yöntemlerinin belirlenmesidir. Bu nedenle çocuğu suça sürükleyen sebepleri araştırırken, çocuğun gelişim süreci göz önünde bulundurularak dönemsel olarak analiz yapmak yararlı olacaktır.

2.2.4.1 Birinci dönem: çocuğun kendisi ve ailesi

Çocuğun suça yönelmesinde ilk adım kendisi ve ailesidir. Çocuğun kendisine ilişkin biyolojik ve psikolojik durumunu belirleyen ergenlik, zekâ geriliği, kalıtsal sorunlar, şiddet, sinirlilik hali ve beden kusurları ile çocuğun uyuşturucu, alkol gibi zararlı kullanımlarının olup olmadığı belirleyicidir (Contreras ve diğ, 2011).

Çocukların işlemiş oldukları suçlar, yetişkinlerin işlemiş oldukları suçlara göre suçu işleyen açısından algısal olarak farklıdır. Çünkü çocuğun ahlaki muhakeme gelişimi ile çocuk suçluluğu arasında bir ilişki söz konusudur. Ahlaki muhakeme gelişimi, suça sürüklenen çocuklarda daha az ilerleme göstermekte olup risk faktörü oluşturmaktadır (Chen ve Howitt, 2007). Bu anlamda bir sorununun varlığı ile çocuğun yabancılaşma mekanizması devreye girmekte, çocuk çevreye ve kendine zarar verebilmektedir (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005).

Çocuğun cinsiyeti doğrudan bir sebep olmamakla birlikte erkek çocukların kız çocuklarına göre daha fazla suç işledikleri birçok çalışmada tespit edilmiştir. Fakat Afrikan-Amerikalı kız çocuklarının Finlandiyalı erkek çocuklara göre daha fazla saldırgan olmaları tespitinde olduğu gibi bölgenin aile yapısına ve kültürel değerlerine göre sonuçlar değişmektedir (Fraczek, 1996).

Ana risk faktörlerinin ikincisi ise çocuğun aile yapısıdır (Contreras ve diğ, 2011). Çünkü çocukların yaşı küçüldükçe suça karışmasında ailenin etkisi artmaktadır (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Çocuğun suça sürüklenmesinde ailenin rolü; aile içi problemler, aile büyüklüğü, boşanmış aile yapısı, umutsuz davranışlar, aile bağlarının zayıflığı, aile tutkunluğunun azlığı, aile içi çalışmanın fazlalığı, müsamahası fazla olan aile yapısı ve problemlili davranış yapısı şeklinde kendini göstermektedir. Ayrıca aile içinde alkol ve uyuşturucu kullanımı ile aile içi şiddetin varlığı büyük risk faktörleridir. Suça karışan çocukların büyük çoğunluğu parçalanmış ailelerin çocuklarıdır. Özellikle anne-babanın boşanması halinde suça katılım artmaktadır (Balcığlu, 2002b).

2.2.4.2 İkinci dönem: çocuğun okul, arkadaş, işyeri çevresi ve boş zaman aktivitesi

Çocuğun korunması ve sosyalleşmesi öncelikli olarak ailenin görevi olmakla birlikte ailenin bu görevi çevrenin yardımı ve desteği olmadan yerine getirmesi mümkün değildir (Kopar, 2008). Çocuğun sosyalleşmesine en büyük katkı sağlayan ise okul

hayatıdır. Okul hayatının devamında, özellikle ergen dönemi ile birlikte, ailenin yerini akran grubu almaktadır (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Çocukların genellikle 3-5 kişilik gruplar halinde suç işlediği gerçeği göz önüne alındığında, akran grubunun önemi daha iyi anlaşılmaktadır. Çünkü çocukların etkileşim içinde oldukları diğer çocuklar ve yetişkinler, onların suça karışmasında önemli rol oynamaktadır (Balcığlu, 2002b).

Çocukların suça sürüklenmesini etkileyen bir diğer husus ise yaşanan ekonomik sıkıntılardır. Sanayileşmeyle birlikte ortaya çıkan sınıfsal ayrımlar çocuğun okul hayatı yerine iş hayatına katılmasına, geleneksel aile yapısının değişmesine ve toplumsal dejenerasyon ile çocukların suça doğru sürüklenmesinde bir patlama yaşanmasına neden olmuştur (Ceylan, t.y,b). Aile ekonomisine destek sağlamak amacıyla eğitim hayatına son verip çalışmaya başlayan çocuklar suç istatistiklerinin artmasını tetiklemiştir (Hancı, 1999). Oysaki, "her çocuk o yaşın rolünü yaşamalıdır" ilkesi göz önüne alındığında, küçük yaşta çalışmaya başlayan çocukların ruhsal dengeleri bozulmakta ve kolayca suça sürüklenmektedir (Balcığlu, 2002a). Çünkü bu dönemlerde okula devam etmeyen çocukların çalıştığı iş koşulları ve iş arkadaşları çocuğu kötü etkilemektedir (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005).

Çocukların suça sürüklenmelerinde önemli bir faktör ise çocuğun boş zamanlarını nasıl ve nerede değerlendirdiğidir. Çocuğun boş zamanlarını değerlendirebileceği yeterli olanaklar yoksa suça yönelmesini tetikleyecek "can sıkıntısı" kavramı ortaya çıkmaktadır (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Kentleşmenin hızlı ve yoğun olduğu coğrafyalarda yaşayan çocukların diğer çocuklara göre daha fazla boş zamanı vardır ve çocuklar zamanları ailelerden çok akranları ile geçirmektedir (Yokuş Sevük, 1998). Bireyin, bir şeyler ile meşgul iken sapma eğilimi gösterip başka bir davranışı yapmaya zaman bulamadığı gerçeği üzerinden, boş zamanlarında aktivite halinde olup zamanını iyi konular için harcayan bireylerin bulunduğu durumlarda suç işleme sayısı azalmaktadır. Sutherland'e (Hirschi, 1969) göre ise suça sürüklenen çocuklarda bu durum daha belirgindir. Ayrıca suça karışan çocuk ile karışmayan çocuklar arasındaki farklılıklardan biri olarak aktivitelere meraklı olma ve katılma yoluyla boş zamanlarını iyi değerlendirmeleri gösterilmektedir. Bu nedenle çocukların boş zamanlarını olumlu değerlendirebilmesi için uygulanacak olan spor ve rekreasyon programları hayatın tüm olumsuzluklara karşı bir tampon ve direnç mekanizması oluşturarak geleceğe umutla bakılmasına yardımcı olacaktır.

2.2.4.3 Üçüncü dönem: toplumsal politikalar ve refah düzeyi

Toplumsal politikaların önemli basamaklarından biri hızlı kentleşmedir. Hızlı kentleşme beraberinde suç sayısında artış ve yeni suç türlerinin ortaya çıkmasını getirmektedir. Kentlerde giderek artan suç olgusuna paralel olarak tüm ülkelerde çocuk suçluluğu da artmaya başlamıştır (Gürbüz ve Karabulut, 2008). Çocuk suçluluğundaki artışı tetikleyen unsur ise kırsaldan büyük kentlere doğru olan göçün neden olduğu toplumsal bozulmadır. Göç ile büyük kentlere gelen kırsal nüfusun kent ile entegrasyonunun sağlıklı olmaması, "sahte şehirleşme" kavramını gündeme getirmiş ve gecekondu vb yerleşim alanlarının plansız olarak ortaya çıkmasını sağlamıştır (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Ayrıca kentlere göç ile gelmiş olan insanların yaşadığı gecekondu vb. alanlar, kentliler tarafından gösterilen önyargı ile dışlanmakta, hatta ötekileşmenin derinleştiği gelişmekte olan ülkelerde kent yoksulluğu ile aynı manada kullanılmak suretiyle kentle bütünleşmeyi istemeyen "ötekiler" olarak tanımlanmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009b). Dışlanmadan her zaman olduğu gibi en çok etkilenen çocuklar, yaşanan sosyal gerilimin etkisiyle özellikle mala karşı işlenen suçlara yönelmeye ve otoriteye baş kaldırma şeklinde tepki göstermektedir (Ceylan, t.y.a).

Kentleşmenin çocuğun suça sürüklenmesinde dolaylı etkilerinden bir diğeri ise kentleşmenin hızlı ve düzensiz olmasının beraberinde getirdiği gelir dağılımındaki eşitsizliktir. Eşitsizliğe paralel olarak köy toplumundan edinilen değerlerin kentte bir işe yaramaması, aile bireylerinin çocuklara örnek olma ve yönlendirme hallerinin azalması sonucunda çocuk, tek çıkar yol olarak illegal davranışları benimsemektedir. Nitekim gençlik çağında çocukların hepsinde yasalara göre suç sayılan davranışlar gözlemlenirken ileriki yaşlarda zengin ailelerde suç devam etmemektedir (Yörükoğlu, 2007).

Sonuç olarak ülkenin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik koşullar ve bu koşullarla mücadele için uygulanan politikalar çocuk suçluluğu kavramını yönlendirmektedir. Çünkü çocuklarda uzun vadede yaşanan ve alışılan ortamlar suça eğilimi artırdığı bilinen bir gerçektir (Bottoms ve Wiles, 2002).

Suça sürüklenen çocuk açısından kentlileşmenin önemi, bu tez çalışmasının üçüncü bölümünde kentlilik bilincinin oluşması, kentle bütünleşme, mekânsal damgalama ve dışlanma, mekânsal eşitlik kavramları üzerinden daha detaylı ele alınacaktır.

2.2.4.4 Dördüncü dönem: suçun tekrar etmesi

Kentleşmeyle paralel olarak geleneksel aile yapısının bozulması, ailelerin çocuklar üzerindeki denetiminin azalması ve beraberinde yaşanan ekonomik sıkıntılar, suçun başka bir boyutu olan kentlerde sokak çocukları ve suç çetelerinin oluşmasına neden olmuştur. Dünyadaki sayısını tespit için yasal bir veri olmamakla birlikte 100 milyonlardan fazla olduğu tahmin edilen sokak çocuklarının (BM, 2007) çetelere katılma yaşı 13'lere kadar inmektedir (BM, 2012). Yerel ölçekte yapılan bazı çalışmalara göre yaklaşık Kenya'da 250.000, Etiyopya'da 150.000, Zimbabve'de 12.000, Bangladeş'te 445.000, Nepal'de 30.000 ve Hindistan'da 11 milyon çocuk sokaklarda yaşamaktadır (BM, 2007). Türkiye Büyük Millet Meclisi Sokak Çocukları Komisyonu 2004 raporundaki rakamlar (635.000 çocuğun sokağa düşme tehlikesi içinde bulunması, 40.205 sokak çocuğunun sosyal hizmetlerden yararlanması) ve çeşitli derneklerin yaptığı çalışmalar çocukların suça sürüklenmeden önce sokağa düştüğünü göstermektedir. Nitekim çocukların sokağa düşmelerinden sonra kurtulmaları çocuğun yaşı büyüdükçe zorlaşmaktadır ve çözümsüzlük giderek kemikleşmektedir (Semerci ve diğ, 2006). Ayrıca suça karışıp tutukevine konulan çocukların, orada kurduğu iletişim sonucu çetelere üye olmaları ve suça devam etmeleri de suçun devamlılığı açısından önemlidir (Yılmaz, 2008).

Birey olma hakkını elde etmiş çocukların, "çocuk suçlular", "sokak çocukları", "madde bağımlısı çocuklar" gibi isimler altında ötekileştirilmesi ve damgalanması, toplumun bu çocuklar üzerinde ön yargı oluşturmaya neden olmakta ve çocuğun tekrardan suça sürüklenmesini kolaylaştırmaktadır (Cankurtaran Öntaş ve Baykara Acar, 2005). Damgalamanın olumsuz etkisi, emniyet birimlerine gelen çocukların geliş sebebinin bir öncekine göre daha ağır bir suçtan olması şeklinde kendini göstermektedir (Ümit, 2007). Çünkü bireyin çocukluk veya ergenlik döneminde işlemiş olduğu suçların farklı anlamları vardır. Eğer birey çocukluk döneminde suç işlemiş ise suç işlemeye ileriki yaşlarda da büyük oranda devam etmekte, ergenlik döneminde suç işlemiş ise bu suçlar daha çok geçici olmaktadır (Nijhof ve diğ, 2008).

Gelişim sürecine paralel olarak yapılan değerlendirme sonucu ortaya çıkan faktörler arasında kentleşmenin ayrı bir önemi vardır. Çünkü kentleşmenin giderek daha hızlı ve plansız olduğu günümüzde, çeşitli faktörlerin etkisiyle çocukların hem aile içinde hem de bulunduğu çevrede yaşadığı süreç, çatışma kültürünün ortaya çıkmasına ve

suça sürüklenmesine neden olmaktadır. Özellikle kente sonradan gelen bireylerin kente katılımı artıracak aile dışı kurumların ve imkânların olmadığı bölgelerinde yaşayan çocuklar bu durumdan daha fazla etkilenmektedir (Balcıglu, 2002b). Çünkü çocukların ilk toplumsallaşmaya başladığı coğrafi mekânlar, çocukların yaşadığı mahallelerdir (Onur, 2005). Mahalle kavramı, çocuğun ailesinin ekonomik koşullarına bağlı olarak belirlediği yaşam alanı, ilk arkadaşlıkların kurulduğu evin çevresi, ilk kez okula gittiği en yakın okul ve etraftaki kültürel yapısı ile mekânsal bir olgudur. Bu mekânlar çocukların suça sürüklenmelerinde kritik bir öneme sahiptir. Çünkü “Çocuklar açısından bakıldığında kentler bir kurallar yığıdır” (Gökmen, 2008) ve çocukların suça sürüklenmesinde çocukların sahip oldukları özelliklerden çok çevresel faktörlerin etkisi büyüktür (Yılmaz, 2008). Kötü konut bölgeleri, kalabalık nüfus, kültür çatışması, olumsuz ekonomik koşullar, yetersiz kamu alanları, ulaşım sorunları gibi kentlerin suç için daha fazla imkân sunması ile küçük kentlerde var olan sosyal ilişkiler ve doğal denetimin azlığı kentlerde suçu artıran unsurlardır. Buna paralel olarak suça sürüklenen çocuk sayısı da artmaktadır (Centel, 2000).

Yukarıda çocuk suçluluğunun nedenleri dönemsel olarak dört grupta değerlendirilse de, özünde çocuğun ailesi ve yaşadığı çevre olarak ikiye indirgemek mümkündür. Aile, çocuğun suça sürüklenmesinde bir çeşit dış sınırlayıcı durumunda olup; içinde suçlu bireylerin varlığı, ekonomik durumu, demografik yapısı ve bireyler arasındaki sorunlar gibi sebeplerle çocuk üzerindeki kontrolünü kaybederek çocuğun suça sürüklenmesinde dolaylı rol oynamaktadır. Bu durum bize Sosyal Düzensizlik ve Sosyal Bağ Teorileri'nde bahsedilen hızlı kentleşmenin etkisiyle toplumsal kontrol mekanizmalarının daha hızlı çökmesini, bağlılık, adanmışlık, inanç duygularının azalmasını ve çocuklar üzerindeki denetimin kalkmasını hatırlatmaktadır. Aynı zamanda kentleşmeyle birlikte kentlerde aile bağlarının ve yerel birlikteliklerin yerini çıkarlar almaya başlamaktadır. Buradan hareketle çocuğun suça sürüklenmesinde ailenin rolü de dolaylı olarak kentleşme bağlamında çevresel faktörlerden etkilenmektedir. Aileden sonra gelen ve çocuğun suça yönelmesinde asıl etkili olan faktör ise yaşadığı çevredir. Çevre, çocuğun sosyalleşmeye başladığı mekândır ve içinde okul hayatı, akranlar ve yaşadığı mekânı barındırmaktadır. Özellikle ergenlik dönemiyle birlikte başlayan sosyalleşme sürecinde çocuk ailesinden daha fazla vakit geçirmeye başladığı okul ve ev çevresindeki arkadaşlarından bazı davranışları taklit yoluyla öğrenmeye başlamaktadır. Ayırıcı Birliktelikler ve Ayırıcı Pekiştirme

Teorileri'ni akla getiren bu süreçte çocuk akranlarından ve çevresinden suçu öğrenmektedir. Süreç dönem içinde çocuğun sosyalleşmesini destekleyecek aktivitelerin mekânsal altyapısının olmayışı ve Suç Fırsatları Teori'nde bahsedilen suç işleyebilecek fırsatların çocuğun evinin etrafında oluşmasıyla birlikte çocuk suça sürüklenmektedir.

2.3 Bölüm Değerlendirmesi

Bölümün genel bir değerlendirmesi ve tez çalışmasına yaptığı katkı irdelenecek olursa; suç tarih boyunca var olmuştur ve her toplum için farklı dönemlerde farklı anlamlar içermiştir. Bu nedenle bütün toplumlar tarafından kabul gören bir tanım yapmak mümkün değildir. Günümüzde ise daha çok kamu yararını sağlamak amaçlı, devletler tarafından belirlenen düzenlemeler dışında kalan davranışlar suç olarak kabul edilmektedir. Bu tür eylemleri yapan bireylerin kanunlarca belirlenen yaştan altında olması durumunda ise ortaya "çocuk suçluluğu" kavramı çıkmaktadır.

Çocuğun suç ile etkileşimi ise yetişkinlerden farklıdır. Daha çok çevrenin yönlendirmesiyle suça karışan çocukların, suçtan uzak tutulması gelecekte şiddet eğilimli bireylerin yetişmemesi ve toplumda suç oranlarının azalması için olmazsa olmazlardandır. Bu nedenle suçun oluşmasını sağlayan sebeplerin ortaya konması gerekir. Sebeplerin daha iyi anlaşılabilmesi için suç teorileri, Klasik Okul ve Pozitivist Okul Teorileri olarak iki grup altında analiz edilmiştir. Her iki grup teorileri de birbirini destekler nitelikte olup tek başına suçu açıklamaya yetmemektedir. Ayrıca teorilerin çoğunun Şikago Okulu ekolünden gelmesi ve daha çok Amerika'da test edildikleri göz önünde bulundurulacak olursa, farklı kültürlerde ve toplumlarda başarısının da sorgulanabilir olduğu unutulmamalıdır.

Teoriler, çocuklar açısından değerlendirildiği zaman çevresel faktörlere vurgu yapan Sosyal Düzensizlik Teorisi; giderek büyüyen kentlerin suç için oluştuğu fırsatlara değinen Suç Fırsatları Teorisi; kentlerde giderek kaybolan sosyal değerlere bağlılık hissini önemseyen Sosyal Bağ Teorisi; kentin karmaşası içerisinde ailesinin kontrolünden çıkıp yeni arkadaş gruplarına katılan çocukların yaşadığı etkileşimi belirten Ayrıcı Birliktelikler-Pekiştirme Teorileri; toplumda ortaya çıkan sınıfsal çatışmalara vurgu yapan Alt Kültür Teorileri ve son olarak suçun devamlılığını yol açan Damgalama Teorileri ön plana çıkmaktadır. Bu teorilerin yanı sıra suç mekan ilişkisine vurgu yapan Rutin Aktiviteler, Durumsal Suç Önleme, Kırık Camlar ve

Sıcak Noktalar Teorileri de çocuğun suça sürüklenmesinde mekanın ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Teorilerden yola çıkarak çocuklar açısından suça yönelme sebepleri özellikle kırdan kente göç eden bireylerin, kentin kendi karmaşası içinde çocukları üzerindeki etkilerinin giderek azalması ve kentin suça sürüklenmek adına sunduğu imkânların fazla olması şeklinde analiz edilebilir. Ayrıca çocuğun yaşadığı mekânsal bölgelerin toplumca dışlanması veya bölge içerisinde çocuğu suça yönlendirebilecek kötü örneklerin olması suça sürüklenme hızını artırmaktadır. Son olarak suça sürüklenen çocuğun, toplum içinde damgalanması çocuk açısından geri dönüşü zor olan devamlı suçluluk sürecini başlatmaktadır.

Sonuç olarak, süreç açısından ve çocuğun ergenlik bağlamında psikolojik durumu göz önüne alındığında çevresel faktörler, aile faktörünün önüne geçtiği söylemek yanlış olmayacaktır. Çevresel faktörlerin en önemli belirleyicisi ise ülkesel politikalar doğrultusunda alınan siyasi, ekonomik ve sosyal kararlarla şekillenen kentsel çevrelerdir.

3. SUÇ, KENT (PLANLAMA) VE ÇOCUK İLİŞKİSİ

Kent, en genel ifadesiyle tarım dışı faaliyetlerin yürütüldüğü, teşkilatlanma ve uzmanlaşmanın üst düzeyde var olduğu, nüfus ve yoğunluğun fazla, toplumsal olarak heterojen yapıya sahip, karmaşık ve dinamik ilişkilerin yaşandığı yerleşmelerdir. Daha basit bir ifadeyle, tarih boyunca insanlar arasındaki etkileşimin yaşandığı coğrafi mekânlardır. Mekânların demografik, kültürel ve ekonomik yapısındaki farklılıklar kentlerin tek bir tanıma sığmasını zorlaştırmıştır (Es, 2008). Tanımların farklılaşmasının temelinde kentteki ağırlıklı fonksiyonun belirsizliği ve kır-kent ayrımının nerede başladığının kesin olarak çizilememesi yatmaktadır. Araştırmacılara göre kır-kent ayrım sınırlarını, yerleşim mekânlarının idari sınırları, nüfusun büyüklüğü ve heterojenliği, ekonomik ölçütleri gibi özelliklerinin belirli alanlarda yoğunlaşması veya bazı matematiksel rakamlarla belirlemek mümkündür (Keleş, 1984).

Tanımları ve belirleyici unsurları ne olursa olsun tarihten günümüze kadar yerleşim yerlerinin ortak yönleri güvenli, koruyucu ve mutluluk getirici olmasının beklenmesidir. Fakat günümüzde giderek kontrolsüzce büyüyen kentler, daha küçük coğrafyalarda daha fazla insanı bir arada yaşamaya mecbur kılmaktadır. Farklı kültür ve değerlere sahip insanların bir arada yaşama zorunluluğu, değerler arasında çatışmaların yaşanmasına ve sosyal bağların zayıflamasına yol açmıştır (Dolu, 2011). Sosyal anlamda yaşanan sıkıntıların üzerine büyümenin neden olduğu diğer olumsuz dinamiklerinde eklenmesiyle kentler; kirlenme, yoksulluk, hastalıklar, suç gibi kötü koşullarla karşı karşıya kalmıştır. Özellikle plansız yapılaşmanın olduğu gelişmemiş veya gelişmekte olan toplumlarda büyüyen kentler problemler yığını haline gelmeye başlamıştır (Cozens, 2007).

Kentlerin zaman içinden yaşamış olduğu değişim, kentlerin sürdürülebilirliği kavramını gündeme getirmiştir. Aslında kentlerin büyürken aynı zamanda sağlıklı bir yapıya sahip olabilmeleri ne kadar sürdürülebilir olduğu ile alakalıdır. Bu nedenle kentlerin sürdürülebilirliğinden bahsetmek için çevresel sürdürülebilirlik (enerji, ulaşım, çöp ve kirliliğin yönetimi), ekonomik sürdürülebilirlik (ticaret, yatırım ve

servislerin çoğalması ve kişisel sorumluluk duygusu) ve sosyal sürdürülebilirlik (kendine güven ve eşitlik) şartlarının sağlanması (Cozens, 2002) ile bunların devamlılığı için güvenlik tedbirlerinin alınması gerekmektedir.

Kentlerin sürdürülebilirliği için güvenlik konusunun önemi uluslararası konferans ve çalışmalarda da gündeme getirilmiştir. Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda (1992) kabul edilen "Avrupa Kentsel Şartı" deklarasyonunun ilk maddesi güvenlik, aynı konferansta kabul edilen şart ilkelerden birisi ise kentlerde suçun önlenmesidir (Akgül, 2004). Güvenlik hususunda çevrenin önemi ise Habitat II konferansında dile getirilmiştir (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2007). Konferans'ta çevre güvenliği için eşitsizlik, aile stresi, göç, işsizlik, eğitimsizlik ve mesleki olanakların öncelikle irdelenmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu faktörlerin yanı sıra ev sahipliği, kalabalık nüfus, sosyal problemler ve rekreasyon alanlarının eksikliği de çevre güvenliği açısından dikkat edilmesi gereken konular arasında sayılmıştır Konferansta dile getirilen hususlar aslında mekânsal anlamda kent coğrafyasının kullanım şeklinin önemini ortaya koymaktadır. Bu durum kentsel arazi kullanımının, suçun artış veya azalışında doğrudan etkili olduğunu göstermektedir (Meenar, 2008).

Kentsel arazi kullanımı, kentleşmeye paralel politik ve ekonomik değişimlerin etkisiyle meydana gelen başta göç olmak üzere, barınma, eğitim, sağlık, ulaşım ve problemleriyle şekillenerek suç istatistiklerini etkilemektedir (Yirmibeşoğlu ve Ergun, 2007). Suçun neden olduğu sosyo-mekânsal sorunların ilki kentlerin büyümesi paralelinde kentin mevcut sakinleri ile yeni gelenlerin yaşam şekillerinde yaşanmıştır. Özellikle kırdan kente göç eden bireyin kente bütünleşme sağlayabilmesi için hem ekonomik hem de sosyal açıdan kentlileşmesi, kent güvenliği açısından kaçınılmazdır. Bunun sağlanabilmesi için bireyin tamamen kente özgü işlerden kazanç sağlamak suretiyle ekonomik kentlileşmeyi, kente özgü sosyal değer yargılarını ve davranışların benimsemek suretiyle sosyal kentlileşmeyi tamamlama gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Fakat kente gelenlerin sahip olduğu sosyo-kültürel yapı, kente has kuralların varlığı ve kent kültürüne ait dinamikler bütünleşme sürecini zorlaştırmaktadır (Es, 2008).

Sonuç olarak suç, işlendiği mekân, zaman ve etkilendiği dinamiklerle coğrafi bir olgudur ve her ölçekte yapılacak kentsel müdahaleler suçun azaltılmasını, hatta ortadan kaldırılmasını sağlama gücünü içinde barındırmaktadır. Bir başka ifade ile planlı kentleşme, mekânsal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması ve güvenli kentsel

mekânların oluşturulması suretiyle suçun azalmasına yardımcı olmaktadır (Yılmaz, 2006). BM yönlendirici Riyad İlkelerine göre, suç engellemek adına yapılacak her alandaki bilimsel çalışmaların desteklenmesi ve sonuçlarının yayılması politikasının izlenmesini esastır (BM, 1990b). Bu anlamda kent bilimci T. Adams ve J.T. Howard tarafından yapılan kent planlama tanımları, aslında kent-suç ilişkisinde kent planlamanın önemini vurgulamaktadır. Adams'a göre kent planlama, kentin toplumsal ve ekonomik ihtiyaçları doğrultusunda fiziksel yapısını belirleyen bilim ve sanat dalı iken; Howard, kent planlamayı toplumsal ve ekonomik amaçlara ulaşmak için bir araç olarak görmektedir (Keleş, 1984).

Kent planlamasının, kent güvenliği ile suç açısından önemini anlamak için öncelikle kentleşme-kentlileşme gibi mekânsal ve sosyal kavramların, suç-suçlu ile olan ilişkisini değerlendirmekte fayda bulunmaktadır. Böylece kentleşmesi planlı olmayan kentsel mekânların suça nasıl davetiye çıkarabildiğini ve kente uyum sorunu yaşayan, bir başka ifadeyle tezin öznesi konumundaki çocuklar başta olmak üzere kentlileşemeyen bireylerin suça nasıl sürüklendiğini daha iyi anlamak mümkün olacaktır.

3.1 Kent(leşme) ve Suç Arasındaki İlişki

Kentleşme kavramı incelendiğinde, dar anlamıyla kent sayısının ve kentli nüfusun artması olarak tanımlanırken, geniş anlamda ekonomik ve sosyal gelişmeler doğrultusunda kent yaşamındaki kente özgü davranış şekillerinin ve ilişkilerinin ortaya çıkardığı nüfus artış sürecidir (Keleş, 1984).

Nüfus artışının kaynağı ise birbiriyle ayrılması zor ekonomik, teknolojik, siyasal ve sosyo-psikolojik faktörlerin etkisidir. Ekonomik nedenlerin başında tarımda modernleşme ile iş gücüne duyulan ihtiyacın azalmasıyla kırdan kente doğru yaşanan göç, kentlerdeki iş olanaklarının fazlalığı, kentin yaşayanlara sunduğu arazi, eğitim, ulaşım gibi imkânlar ile mal ve hizmetlere daha kolay ve ucuz olarak ulaşabilmek gelmektedir. Teknolojik nedenler ise ulaşım başta olmak üzere her alanda yaşanan gelişmelerin hayatı kolaylaştırması ve kentin mekânsal büyümesinin desteklemesidir. Siyasi kararlar doğrultusunda fonksiyonel kullanımında kentlerin çekiciliğinin artması, işgücünün belirli bölgelerde yoğunlaşması gibi faktörler kentlerin gelişim hızını artırmıştır. Sosyo-psikolojik nedenlerin başında ise kentlerin, köyle

karşılaştırıldığında yaşam hissi açısından albenisinin fazla olması gelmektedir (Keleş, 1984).

Günümüzde kentleşme kavramı modernleşme ile birlikte anılan olumlu bir kavram olmakla birlikte beraberinde getirdiği olumsuzluklar nedeniyle paradoks niteliğindedir (Beşe, 2006). Çünkü üretim, ticaret ve hizmet sektöründe yaşanan büyümeye paralel olarak kentler mekânsal anlamda dışa genişleyerek nüfusun kendinde toplanmasına neden olmaktadır. Ancak plansız artan nüfus ve mekânsal büyüme beraberinde bu bölgelerde yaşamaya başlayan yeni bireylerde davranışsal olarak yeni sorunların ortaya çıktığı, mekânsal anlamda dışlanmanın hissedildiği bir ortam oluşturmaktadır (Es, 2008). Bu değişim kentlerde suç istatistiklerini artırarak ve daha çok biyoloji biliminde kullanılan ekoloji kavramı, kentlerde suç ekolojisi alt başlığı ile gündeme gelmiştir.

Suç ekolojisi çalışmalarında, kent ile suç arasındaki ilişki sosyal-kültürel, ekonomik, demografik ve mekânsal faktörler olarak dört ana başlık altında toplanmıştır (Yirmibeşoğlu ve Ergun, 2007). Mekânsal faktörler dışında kalan sosyal ve kültürel faktörler; eğitim durumu, kültürel yapı, sosyal yapı ve madde kullanımı, ekonomik faktörler; yoksulluk başta olmak üzere sınıflar arasındaki ekonomik farklılıklar, demografik faktörler; yaş, cinsiyet, çocuk sayısı, nüfus, medeni durum, aile, ırksal ve etnik yapı unsurlarından oluşmaktadır (Ayhan ve Çubukçu, 2007). Mekânsal faktörler dışındaki diğer faktörler bir şekilde toplumun sosyo-ekonomik ve kültürel yapısını oluşturmaktadır. Sosyal süreç olarak adlandırabileceğimiz bu yapı, sosyal bir olgu olduğu kadar meydana geldiği ve bulunduğu coğrafya bakımından mekânsal bir olgu niteliğindedir (Ceylan, t.y,b). Dolayısıyla suçun oluşmasında mekânsal faktörler diğer faktöre oranla daha ön plana çıkmaktadır. Kentlerde suç haritalarının oluşumunda sosyal yapıdaki değişimin de etkisine vurgu yapılması (Ceccato ve diğ., 2007), McClain'e (2001) suçun daha çok zayıf ve karışık sosyal yapının bulunduğu mekânlarda olduğunu söylemesi, Ackerman (1998) suçu yoksulluğun bir fonksiyonu gibi görürken, sosyal stres ve ekonominin kötü olmasına değinmesi, kentlerdeki ekonomik kutuplaşmanın bir arada bulunduğu mekânlarda suçun daha fazla olduğu iddiası (Gruenewald ve diğ., 2006), Stollard'ın (1991) belirli suçların belli yaş gruplarında ve cinsiyetlerde farklılaştığının gözlemlemesi gibi bilimsel çalışmalar bu tespiti doğrular niteliktedir. Bireylerin yaşam alanlarının bireyin sosyal ve kültürel yapısını birer yansıması olduğunu, böylece yapıyı çevrenin bireyin kültürden ipuçları

taşıdığı şeklinde Hillier'in yapmış olduğu değerlendirme bu açıdan dikkate değerdir (Kırşan ve Çağdaş, 2005). Ayrıca suçun oluşmasında sosyo-ekonomik ve kültürel faktörlerin daha etkili olduğunu görüşüne sahip olanların yaptığı açıklamalarda, çarpık kentleşme kavramına dikkat çekmeleri, mekânın önemini vurgulayan diğer bir husustur (Ceylan, t.y,b). Kentleşme kavramının fiziksel yansımaları olan kent peyzajı, çevre düzenlemesi, ulaşım şeması, mimari anlamda fiziksel yapı ve kullanım oranı, kentsel fonksiyon dağılımı ve yoğunluğu gibi hususlar mekânsal faktörleri oluştururken diğer faktörlerin etkisiyle şekillendiği bir gerçektir.

Kentleşme ve suç ilişkisine dair yapılan bilimsel çalışmalara geçmeden önce değinmekte yarar vardır ki; arazi kullanımı, ulaşım şeması, çevre düzenlemesi ve binaların formu gibi mekânsal faktörler doğrudan suçun oluşmasına zemin hazırlarken; ekonomik koşullar, aile yapısı, eğitim durumu, kültürel yapı, göç ve demografik yapı gibi sosyo-ekonomik faktörler de kent içinde belirli bölgelerde yoğunlaşmaları sebebiyle dolaylı olarak suçun ortaya çıkmasını tetiklemektedir. Özellikle her iki grup faktörün bir arada bulunduğu bölgelerde hem suç hem de suçluya fazlaca rastlamak mümkündür. Daha çok kentleşmenin hızlı ve plansız olduğu kentlerde görülen bu bölgeler "getto", "slum" veya "gecekondu" bölgeleri olarak adlandırılmaktadır. Bu kavramların ortak yanı BM İnsan Yerleşimleri Programı'nda; gelişkin su imkanı, gelişkin sanitasyon, barınılan yer güvencesi, barınmanın kalıcılığı ve yeterli yaşam alanlarının olmayışı şeklinde yapılan "yoksul mahalleler" tanımının (BM, 2012a) mekânsal yansımaları olmalarıdır. Kavramlar arasındaki en belirgin fark;"slum" ve "getto" kentle bütünleşme umudu olmayan bireylerin yaşadığı mekânlar iken gecekondu bölgelerinde yaşayanların kentle bütünleşme umudu vardır. Daha açık tanımıyla slum, daha çok büyük kentlerde düşük gelir grubundan bireylerin kötü koşullarda yaşadığı ve kötü işlerde çalıştığı bölgelerdir (Türkdoğan, 2006). Dünyada slum bölgelerinde yaşayan nüfus tam olarak tespit edilmese de yaklaşık 1 milyar insanın (dünya nüfusunun %32'si) bu bölgelerde yaşadığı tahmin edilmektedir (Iacoboaia, 2007). Gettolar ise kentsel alan içinde düşük gelir grubundan, kurtulma umudunu yitirmiş, kentle bütünleşemeyen bireylerin yaşadığı bölgelerdir. Daha çok gelişmekte olan ülkelerde karşılaşılan gecekondu kavramı ise bir yönüyle kente göç eden bireylerin kente uyumunu sağlamak adına tampon niteliğinde iken sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan kentle bütünleşme sorununun yaşandığı yerleşim yerleridir (Türkdoğan, 2006).

3.1.1 Kent-suç ilişkini açıklamaya yönelik ülkemizden bilimsel çalışma örnekleri

Kent ile suç arasındaki ilişkinin boyutlarını kentleşme bağlamında ortaya koymaya yönelik bilimsel çalışmalara gelişmiş ülkelerde fazlaca rastlamak mümkün iken gelişmekte olan veya gelişmemiş ülkelerde doğru bilgiye ulaşmanın zorlukları nedeniyle bilimsel çalışmaların sayısı az olup ülkemizde de durum aynıdır (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2007).

Kent-suç ilişkisine yönelik kentler özelinde yapılan çalışmalara geçmeden önce genel olarak yapılan tespitlere baktığımızda gelişmekte olan ülkelerde sağlıksız yapılaşmanın neden olduğu arazi kullanımının suçu artırdığını görülmektedir (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2005). Erdinç'e göre evsiz insan sayısının arttığı alanlarda suç artmaktadır. Erkan'a göre ise alışveriş merkezleri ve caddelerin yoğun kullanımı vandalizmi artırmaktadır (Ayhan ve Çubukçu, 2010). Benzer şekilde suç ile ulaşım arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı ile etkinlik alanlarının yetersizliğinin suçu etkilediği ve kentsel donatı alanlarından yoksun bölgelerde suçun daha fazla işlendiği Ergun ve Yirmibeşoğlu (2005) tarafından dile getirilmiştir.

Kentler özelinde yapılan bilimsel çalışmalara gelince; Şanlı'ya göre suçun işlendiği yeri belirleyen en büyük etken bölgenin sosyo-ekonomik yapısıdır. Şanlı, Türkiye'deki kentleri suç açısından üç gruba ayırmıştır. Birinci grupta İstanbul başta olmak üzere gelişmiş kentler yer alırken, en fazla mala karşı ve adliyeye karşı suçlar işlenmektedir. İkinci grupta en fazla hürriyete karşı, devlet yönetimine karşı, töre ve aile düzenine karşı suçların işlendiği gelişmiş ve gelişmekte olan kentler gelmektedir. Üçüncü grupta ise kamu güvenliği, devlet kişiliğine, genel ahlaka karşı suçlar ile kaçakçılık ve silahlı suçların işlendiği refah seviyesi ülke ortalamasının altındaki kentler bulunmaktadır (Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu, 2005).

Şanlı'nın gruplamasına göre birinci grupta yer alan ve aynı zamanda ülkemizin lokomotif kenti konumundaki İstanbul'da yapılan çalışmalar, sayıca diğer kentlerde yapılan çalışmalara oranla daha fazladır. Yirmibeşoğlu ve Ergün (2007) tarafından 1998-2002 yılları arası verilere dayalı olarak İstanbul'da yapılan çalışmada, hem mala karşı hem de kişiye karşı işlenen suçlara daha çok karma nüfus ve arazi kullanımına sahip ilçelerde rastlanmaktadır. Şanlı tarafından yapılan tespite göre birinci grup kentlerde en fazla mala karşı suçların işlendiği tespiti, İstanbul için %83 gibi güçlü bir oranla teyit edilmiştir. Korelasyon analizine göre, mala karşı ve kişiye karşı işlenen suçlar ile arazi kullanımı, yoğunluk, ailedeki birey sayısı ve ortalama

arsa değerleri arasında pozitif bir ilişki vardır. Aynı zamanda suç, daha çok kentsel bölgelerde ve arazi değerlerinin yüksek olduğu mekânlarda işlenmektedir. Suç ile kent merkezine uzaklık ve alan büyüklüğü arasında ise negatif bir ilişki söz konusudur. İlişkinin negatif çıkmasında kentin merkezden uzak bölgelerinde ev sahipliği oranının yüksek olması, çoğunlukla g   ile İstanbul'a gelmiş sosyal ilişkilerin devam ettiği, kırsal geleneklere bağlılığın etkisiyle doğal denetimin yüksek olması yatmaktadır. Yine İstanbul geneline ilişkin ilçe bazında Erkut,  nl  ve Ocakçı (Erkut ve diğ, 2001) tarafından yapılan çalışmada 1993-1997 yıllarına ait veriler kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre kent merkezinde nüfus azalırken aynı dönemde suç artmaktadır. Binaların doluluk oranı suçun oluşmamasında baskın unsurlardan birisidir. Konut kullanımının fazla olduğu yerleşmelerde sosyal kontrolün fazla olması suçu azaltmaktadır. Kent merkezinde suçla mücadelenin önemli ayağı yaşam ve  evre kalitesinin artırılmasıdır. Bunun için yerel halk ve sivil toplum kuruluşları ile birlikte hareket etmek suretiyle kentsel hizmet kalitesinin artırılması ve sürdürülebilir çevrenin oluşturulması gerekmektedir.

İstanbul'da suç-mekân ilişkisine yönelik yapılan çalışmalarının bazıları ise ulaşım odaklı olmuştur. Akman  ınar ve  ubuk u'nun (2012) 2007 yılında yaptığı çalışmada İstanbul Boğazına komşu ilçelerin içinde kalan 49 mahalledeki sokaklar analiz edilmiştir. Çalışmaya göre güvenli sokaklar ile geniş görüş açısı ($r=0,747$), kolay kaçış imkanı ($r=0,803$), bakımlılık ($r=0,801$) arasında olumlu; gizlenme imkanı ($r=-0,420$),  alırların varlığı ($r=-0,452$), duvarların varlığı ($r=-0,463$) arasında olumsuz korelasyon vardır. Ulaşım  ncelikli bir başka çalışmada Beşe'ye (2006) göre Beyoğlu'nda kat kullanımlarının yoğun olduğu ama isk n ünitesinin az olduğu cadde ve sokaklarda suç daha fazla işlenmektedir. Aynı çalışmada, suçun genelde birincil sokaklarda işlendiği, ara sokaklarda ise suçun daha az olduğu belirtilmiştir. İzmir'de 1998-2006 yılları arasında polis kayıtlarındaki hırsızlık su larının, ulaşım sistemiyle olan ilişkisi üzerine doğrusal regresyon yöntemi ile yapılan çalışmanın sonucunda, konut kullanımının dışında sanayi, ticaret, rekreasyon gibi farklı kullanımları bir arada bulunduğu yollarda hırsızlık suçunun %26 oranında azaldığı gözlemlenmiştir. Sokak uzunluğundaki her 1m'lik artış, hırsızlık suçunu 0,054 oranında artırırken; demir parmaklıkta her 1m'lik artış hırsızlık suçunu 3,686 oranında, sokak üzerinde toplu taşıma durağının varlığı ise suçu 76,75 oranında azaltmaktadır. Polis merkezlerinin varlığı ile suç arasında bir ilişki saptanmıştır (Ayhan ve  ubuk u,

2010). Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 2000 yılında İstanbul özelinde yaptığı tespitlerine göre kent merkezine yakın olan, ticaret ve rekreasyonel fonksiyonların fazla olduğu bölgelerde suç daha fazla işlenmektedir. Benzer şekilde bar, eğlence mekânı gibi alkol tüketilen bölgeler ile düşük gelir gruplarının yaşadığı bölgeler suç riskini artıran faktörlerdir (Ergun ve diğ, 2003).

Şanlı'nın yapmış olduğu sınıflamaya göre ikinci gruba sokulabilecek olan Erzurum'da, Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu (2005) tarafından yapılan çalışmada suç ve kent ilişkinin mekânsal analizi yapılmıştır. Çalışma sonucuna göre, mala karşı suçlar, büyük kentlerin aksine bu gruptaki kentlerde merkezden çok kenar mahallelerde işlenmektedir. Merkez mahallelerde suçun az olmasında mahallelerin coğrafi konumu (yüksek tepeler arasında düzlük şeklinde), nüfus yoğunluğunun az olması ve sosyal ilişkilerin kuvvetli olmasının etkisi olduğu tahmin edilmektedir. Merkez mahalleleri birbirine bağlayan ticaret akslarında da genel istatistiğe paralel olarak suç az işlenmektedir. Kenar mahallelerde suçun fazla olması, nüfus yoğunluğunun etkisiyle birbirini tanıyan insanların az olması ve sosyal kontrolün zayıflamasıyla açıklanmaktadır. Erzurum kentinde yapılan bir başka çalışmada ise gelir seviyesi mala karşı işlenen suçların yoğunluğunu belirleyen unsurlardan biridir. Gelir seviyesinin orta ve yüksek olduğu mahallelerde mala karşı suç oranı artmıştır. Daha çok kentin kenar mahallelerinde görülen yüksek suç oranı, şehirleşme politikaları ve planlı-plansız olarak yaşanan sosyal süzülme sonrası oluşan toplu konut alanları, şehrsel donatıların dağılışı ve yapılaşmış çevrenin etkisiyle ortaya çıkmıştır.

Şanlı tarafından yapılan sınıflamaya göre üçüncü grupta yer alabilecek Tokat ilinde Uzun ve Aliağaoğlu (2009) tarafından yapılan çalışmada, suç ile mekân ve sosyo-ekonomik özellikler arasındaki ilişki Anova yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma sonucuna göre nüfusun belirli bölgelerde toplanmasının suçu kolaylaştırdığı gözlenmiştir. Çünkü nüfus artışı beraberinde sosyal ilişkilerde farklılaşmaya ve azalmaya neden olması, suç için daha uygun koşulların bir araya gelmesi sonucunu doğurmaktadır. Suçun fazla olduğu mahalleler daha çok kent merkezine yakın ve yeni kurulan mahallelerdir. Arazi kullanımı, alandaki kişi yoğunluğunu belirlemesi sebebiyle bölgelerdeki suçun tipini ve miktarını da şekillendirmektedir. Ancak nüfus artışı ve arazi kullanımının suç üzerindeki etkisi karşılaştırıldığında arazi kullanımının daha belirleyici olduğu görülmüştür. Suçun yoğun olduğu bir diğer bölge ise iş ve ticaret hayatının yoğun olduğu mahallelerdir. Ticaretin yoğun olduğu

bulvarlara sınır mahallelerde suçun fazla işlendiği bunun göstergelerinden biridir (Uzun ve Aliğaoğlu, 2009).

3.1.2 Kent-suç ilişkini açıklamaya yönelik diğer ülkelerden bilimsel çalışma örnekleri

Kentleşme ve suç arasındaki anlamlı ilişkinin varlığına ortaya koyan bilimsel çalışmalar 19. yüzyıla kadar uzanmakta olup kentleşmenin suçu artırdığı düşüncesi ilk olarak Şikago Üniversitesinden Tönnies, Durkheim, Burkley ve Tarde tarafından dile getirilmiştir. Suç ile kent arasındaki ilişkiyi ortaya koyan çalışmalar daha sonra 1920’lerde Shaw ve McKay tarafından geliştirilmiştir (Beşe, 2006). Shaw ve Mckay, kentin büyümesini beş dairesel dilime ayırmış; suçun en fazla kent merkezi niteliğindeki birinci diliminde ve diğer dilimlere geçiş niteliği taşıyan ikinci diliminde olduğunu tespit etmişlerdir. İkinci dilimdekilerin ortak özellikleri ise yoksulluk, bölge sakinlerinin devamlı ikamet etmemeleri ve kültürel açıdan çeşitliliğin fazla olması olarak ortaya koymuşlardır (Ergun ve Yirmibeşoğlu, 2007). Çalışmanın genel sonuçlarına göre, suç ve kent ilişkisinde en büyük etkileşim “yoksulluk” ve “yoksunluk” kavramları arasında bulunmaktadır (Beşe, 2006).

Baldwin ve Bottoms tarafından 1976’da yapılan çalışmalarda suçun tarihi kentlerde daha çok kent merkezi etrafında yoğunlaştığı ortaya konmuştur. Wikström tarafından 1991’de Stockholm’de yapılan çalışmada da benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır. Newman ise Amerika’da kent merkezlerinden uzaklaştıkça suçun azaldığını iddia etmiştir (Breuer ve diğ, 2008) (Ceccato, 2009). Smith’in 1989 yılında yaptığı tespite göre eski kentlerde suç, genellikle kent merkezlerinde ve yeni konut bölgelerinde işlenmektedir. Wikström’e göre araba hırsızlığı ile şiddet ve vandalizm arasından paralellik bulunurken en fazla kent merkezinde gerçekleşmektedir. Kent merkezlerinden uzaklık hırsızlık suçlarında önemli bir kriter iken özellikle cadde üzeri hırsızlıklarda arazi kullanımı ve aile bağlarındaki zayıflık önemli bir etkidir (Ceccato, 2009).

İsveç’de yapılan araştırmada da alışveriş mekânlarına, üniversite kampüsüne ve sahile yakın bölgelerde hırsızlık suçunun daha fazla yaşandığını tespit edilmiştir (Ceccato, 2009). İsveç’de Wikström yaptığı araştırmada vandalizmin, kent içinde kamu binalarının yerleri ile ilişkili olduğunu gözlemlemiştir. Cisneras ve Teffery göre işlevsel olmayan mekânlar suçu çekmektedir. Cahil ve Mulligaan ise suç ile boş

konut bulunan mekânlar arasında bir ilişkinin varlığından bahsetmiştir. McLaren ve Wekerle'ye göre konut ve ticaret fonksiyonun bir arada bulunması suçun azalmasında etkilidir. Etkinlik alanlarının yetersizliğinin suçu etkilediği Manin tarafından dile getirilmiştir. Cozen göre kamusal alanlarda yasal etkinlik düzeyindeki artış, suç oranını azaltmaktadır. Aynı tespiti Jeffery ve Cisneros ise kamusal alanların kullanılmaması dolayısıyla yaşanan güvensizlik sorununun suçu artırdığı şeklinde ifade etmişlerdir (Ayhan ve Çubukçu, 2007, 2010). Bernosco ve Nicuwbeerta, Flemming, Brantingham ve Brantingham tespitlerine göre genel olarak suçlular suç işlemek için kentin düğüm noktalarını ve aynı zamanda yoğun mekânlarını seçmektedir. Tren istasyonları ile içkili ve gece aktivitelerinin olduğu mekânlarda suç daha fazla olmaktadır. Perkins, Mecks ve Taylor boş parseller, okul ve park çevreleri, ATM makinelerinin etrafı genç ve çete suçlarına, Taylor ortaokul ve liselerin çevresinde hırsızlık suçlarına, Hermann ve Maraka ise ticaret alanlarının otoparkı ve yoğun iş merkezleri bulunduğu mekânlarda araba hırsızlığı suçlarına dikkat çekmişlerdir (Meenar, 2008). Gelişmekte olan ülkeler arasında gösterilen Estonya'nın başkenti Talin'de, Vânia Ceccato tarafından yapılan suç haritalama çalışmasına göre kent merkezleri ve konut dışı arazi kullanımının olduğu mekânlar suçun ve riskin en fazla olduğu bölgelerdir ve kent genelinde belirli suçlar bazı bölgelerde yoğunlaşmaktadır (Ceccato, 2009).

Suç ve kent arasındaki ilişki sadece, kentin arazi kullanımı veya arazi kullanımı kararları doğrultusunda oluşan fiziksel ve sosyal yapıyla sınırlı değildir. Kent içi ulaşım sistemi ile suç arasında da anlamlı bir ilişkisi söz konusudur. Tarihsel süreç içinde suçu azaltmada ilk uygulamalardan biri, İngiltere'de I. Edanward tarafından yollar kullanılmak suretiyle yapılmış olması ulaşım ile suç arasındaki ilişkinin kuvvetini göstermektedir (Beavon ve diğ, 1994). İngiltere'nin Headington Bölgesinde yapılan başka bir çalışmada, ulaşım kolaylığının fazla olmasından dolayı suç en fazla sağlık, spor ve otopark alanlarının çevresinde işlendiğinin tespit edilmiştir (Aliağaoğlu ve Alaeddinoğlu, 2005). Bevis ve Nutter ise daha çok yolların şeklinin önemli olduğundan bahsetmektedir. Brantingham ve Brantingham ise yolların kendiliğinden sağladığı gözetimden çok ulaşım kolaylığının sağladığı avantajdan bahsederek çıkmaz sokaklarda suçun daha az işlendiğini belirtmişlerdir (Beavon ve diğ, 1994). Rondeau ve arkadaşları yaptıkları çalışmalarda suç ile ulaşım arasında anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Newman ise yaptığı çalışmalarda

sokak düzenlemesiyle hırsızlık suçlarının ve uyuşturucu kullanımının azaltılabileceğini düşünmektedir (Ayhan ve Çubukçu, 2007). Barker ve arkadaşları bireysel hırsızlığın en fazla açık kamu alanları, birincil sokaklar, yaya yolları, tali yollar ve parklarda olduğunu ortaya koymuşlardır. Glyde, Angel, Luedtke ve arkadaşları, Wilcox, Duala, Beavan farklı yıllarda yaptıkları araştırmalarda suçların daha çok ana ulaşım aksları üzerinde işlendiğini belirtmişlerdir (Beavon ve diğ, 1994).

Suç ve kent arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik çalışmaların yanı sıra suçlu ve kent arasındaki ilişkiyi açıklamaya yönelik çalışmalarda mevcuttur. Genel kabul suçlunun suç işlemek için bildiği, tanıdığı çevrelerde ve daha çok evinin yakınlarında suç işlemeyi tercih ettiği yönündedir. Brennan, Lee, Low ve Maryadas, Thomson’a göre ulaşım şeması insanların hareket yönünü belirlemekte; Brantingham ve Brantingham ise suçluların hedef belirlerken daha çok rutin kullandıkları yollardan seçim yaptıklarını vurgulamaktadır (Beavon ve diğ, 1994). Rengart ve Wosilchick tarafından 2000 yılında Pennsylvania’da yetişkin hırsızlarla yapılan anket çalışması söz konusu tespitleri doğrular niteliktedir. Ankete göre suçlular daha çok ev ile iş arasında günlük yolculuk yaptıkları güzergâh üzerinde suç işlemektedir. Wiles ve Costello tarafından Sheffield kentinde 2000 yılında yapılan başka bir çalışmada, suçlunun suç işlemek için ortalama 3000 metre yol gittiğini bulmuşlardır (Bottoms ve Wiles, 2002). Aynı mesafe Patrica ve Brantingham’a göre 1500 metre civarındır (Colquhoun, 2004). “LevyMobility” modeli kullanılarak yapılan çalışmalarda ise mesafe ile suç arasında negatif ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Suçlular daha çok ikamet ettiği mekâna yakın mesafede suç işlemektedir. Mesafe uzadıkça suç sınıflamasının daraldığı ve suç alanının genişlediği görülmüştür (Brangtingham ve Tita, 2008).

Suç ve çevre ilişkisine yönelik çalışmaların başka bir şekli ise suç işleyen bireylerin yaşadığı kentsel mekânların, bireyin suç işlemesinde etkisinin olup olmadığı temeline dayanmaktadır. Araştırmanın merkezine suçun işlendiği adres yerine suçlu ikamet adresini koyan çalışmalardan biri Güney Afrika’da 2 milyon nüfusu bulunan Tshwane Metropolitan alanında yapılmıştır. Jeodemografik yöntem kullanılarak suçluların ikamet adresleri ile suç işlenen adresler harita üzerine işaretlenmiş, suçlulara ait sosyo-ekonomik ve demografik verilerle olan ilişkisi sorgulanmıştır. Çalışma sonucunda suçluların yaşadığı bölgelerin işsizlik, eğitim ve ekonomik

açısından kötü olduğu tespit edilmiştir. Fakat bu sonucun, kötü koşullarda yaşayan tüm bireylerin suç işleyeceği şeklinde yorumlanması yerine suç işleme olasılıklarının daha fazla olduğu şeklinde yorumlanmasının daha doğru olacağı vurgulanmıştır. Çalışmadan elde edilen diğer bulgularla birlikte, sosyal gelişim ile eğitim faaliyetleri suçu engellemede etkilidir ve kentsel donatıların artırılması gerektiğini söylemek mümkündür (Breetzke ve Horn, 2009). Suç ile suçlunun yaşadığı çevre arasındaki ilişkiyi araştıran bir başka çalışma ise Chajewski ve Mercado (2009) tarafından yapılmıştır. Çalışma cinsel suçlarda kasaba (Phillipsburg), ilçe (Bergen) ve kent (Newark) ölçeğinde suçu işleyenlerin ikamet adresleri ile okulların yeri arasındaki matematiksel ilişkinin saptanmasıdır. Suçlulara ait demografik bilgiler ve işledikleri suça ait bilgiler ile mekânsal veriler arasındaki ilişki regresyon analiziyle sorgulanmıştır. Yöntemin ilk aşaması olarak okulların bulundukları noktalardan 1.000 ve 2.500 feet mesafede iki farklı daire çizilerek iki alan oluşturulmuştur. Alanlar ile diğer verilerin değerlendirmesi sonucu, kasabada okullara yakın mesafede suç oranı %31,25 uzak mesafede %100 – ilçede yakın mesafede oran %37,50 uzak mesafede %91,07 ve kentlerde yakın mesafede %64,80 uzak mesafede %98,47 olduğu tespit edilmiştir.

Yukarıda kısaca anlatılan, kentleşme ve suç ilişkisine dair bilimsel çalışmalardan hareketle; mekânsal faktörler doğrudan suçun oluşmasına neden olurken, sosyo-ekonomik faktörlerde kent içinden belirli bölgelerde yoğunlaşmaları itibarıyla dolaylı olarak suçun ortaya çıkmasına zemin oluşturmaktadır. Özellikle gelişmekte olan ülkelerde sıkça rastlanan gecekondu tipi yerleşmeler, bireylerin suça karışmasında mekânsal faktörlerin etkisinin fazlaca gözlemlendiği yerleşmelerdir. Gecekondu tipi yerleşimler sanayi devrimi sonrası yürütülen yanlış politikalar doğrultusunda tarım faaliyetlerinden kopan bireylerin kente gelmesiyle ortaya çıkmıştır. Göç ile kente gelen bireyin aradığını bulamaması, iş ve barınma sorunlarının artmasıyla kendi çözümünü kendisinin üretmesinin sonucunda yapmış olduğu niteliksiz yapılardan oluşmaktadır. Fiziksel anlamda kentsel kalitede olmaktan çok, kırsal alışkanlıklar ve ihtiyaçlar doğrultusunda inşa edilen niteliksiz yapılar topluluğu olan gecekondu, sosyal anlamda da bireyin kent ile bütünleşmesini zorlaştırmaktadır. Kentleşme olarak tanımlayabileceğimiz bütünleşme süreci bireyin yaşamaya başladığı kentteki davranış şekillerini benimsememesi ile tamamlanamamaktadır (Erkan ve Bağlı, 2005). Toplumsal düzeyde ortaya çıkan bu uyumsuzluk sürecinden, psikolojik ve

pedagojik gelişimini henüz tamamlamamış olan çocukların, yetişkinlere oranla daha fazla etkilendikleri kesindir. Bu nedenle kentleşmenin çocuk üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılabilmesi için kentlileşme sürecinin çocuk açısından değerlendirilmesinde fayda vardır.

3.2 Kentlileşme Sürecinde Çocuk ve Suç

Kentlileşme, kentleşmenin bir basamağı olup kentteki nüfus hareketliliğinin kentin bir bölgesinde belirli davranış kalıplarını oluşturuncaya kadar geçecek süreç veya göç ile kente gelen bireylerin yaşam tarzlarında beklenen değişim şeklinde tanımlanmaktadır (Yalçın, 2010). Tanımlamadan yola çıkarak kentlileşmeyi genel olarak kentleşmenin sosyo-mekânsal yansıması olarak ifade etmek mümkündür. Kentlileşme, kentleşmenin sanayi devrimi sonrası yapılaşmasının planlı olduğu kentlerde kentleşmeyle eş zamanlı olarak gerçekleşirken, özellikle gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde plansızlığın etkisiyle kentleşmeden sonra olmaktadır (Karaman, 2003). Bu durum akla bireyin kente geldiği andan itibaren mi yoksa kente özgü davranışları benimsedikten sonra kentli statüsünü kazandığı sorusunu getirmektedir ki (Yalçın, 2010), bireyin kente kalma süresi, eğitim durumu, gelir seviyesi, yaşadığı mekânın özellikleri ve yaşı bu süreci etkilemektedir (Karaman, 2003).

Bireyin yaşının, yani çocuk olma halinin, kentlileşme açısından önemini daha iyi anlamak amacıyla BM'in yayınladığı nüfus bilgilerine bakmak gerekir. Resmi kayıtlarına göre dünya nüfusu 2013 yılı itibariyle 7 milyara yaklaşmıştır ve yarısı kentlerde yaşamaktadır. Giderek artan dünya nüfusu 2050 yılına gelindiğinde 12 milyara ulaşacak ve %70'nin kentlerde yaşayacağı tahmin edilmektedir. Günümüzde kentlerde yaşayan çocuk sayısı ise 3 milyara yakındır. Kentlerde yaşayan çocukların toplam nüfusa oranı 1955 yılında %27 iken günümüzde bu rakam %43 civarındadır (BM, 2012a). Dünya nüfusu içindeki oranı giderek artan çocukların, yaşları göz önünde bulundurulduğunda bir şeye en çok ihtiyaç duyan bireyler olmalarına rağmen, kentsel yaşamın getirdiklerinden en çok zarar gören durumda olmaları da aslında bir çelişkinin göstergesidir.

Kentlerde artan suç ve şiddet olaylarına paralel olarak çocuklar kimi zaman mağdur kimi zaman suça sürüklenen olarak karşımıza çıkmakta (BM, 2012a) ama her iki durumda da çocuk, yetişkin olduğunda yaşadığı kötü tecrübelerin etkisinde

kalmaktadır (Akdoğan, 2005). Bunun sonucu olarak çocuk, toplumsal düzene karşı olan algısını ve tutumunu olumsuz yönde değiştirmektedir (BM, 2012a). Dolayısıyla çocuklar, kentleri bir düşman, tehdit ve kurallar yığını olarak algılamaktadır. Oysaki; BM Genel Kurulunda kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesine göre "Çocuk Dostu Kentler" oluşturulması gerekmektedir. Çocuk Dostu Kentler girişimi, Habitat II konferansında herkes için yaşanabilir mekânlar oluşturma prensibinden yola çıkarak UNICEF'in "önce çocuklar" sloganıyla oluşturulmuştur. Bu girişimin temeli Çocuk Hakları Sözleşmesinin 2. maddesi (ayrım gözetmeme), 3. maddesi (çocuğun yararı), 6. maddesi (çocuğun yaşama ve gelişmesi) ve 12. maddesi (çocuğun katılımı) hükümlerinin yerine getirilmesi esasına dayanmaktadır (Gökmen, 2008).

Çocuk Dostu Kentler oluşturmak için çocuk hakları sözleşmesiyle güvence altına alınmış olan "her çocuğun yaşamaya ve gelişmeye, korunmaya, kararlara katılmaya hakkı vardır ve bunların hepsi hiçbir ayrım gözetilmeksizin bütün çocuklar için geçerlidir" hükmü doğrultusunda sağlıklı, güvenli, dost, sürdürülebilir, herkese bakım sağlayan temel hizmetlerin verildiği, ayrımcılık gözetmeyen kaliteli bir çevre hedeflenmelidir (Gökmen, 2008). Kaliteli çevre, Türkiye Bilimler Akademisinin belirlemiş olduğu yaşam kalitesi parametreleri içinde hem birey hem de toplum için olması gereken bir husustur (Kentleşme Şurası, 2009a). Özellikle çocuklar açısından çevre kalitesi, çocukların çevreyle iletişim kurması ve bilinçsel haritalarının oluşumu için hareketliliğin ve serbestliğin kaçınılmaz olduğu düşünüldüğünde daha da önemli hale gelmektedir. Harelli'nin 1998 yılında Finlandiya, İsviçre ve Fransa'da çizim, fotoğraf ve maket kullanarak yaptığı çalışmaya göre, çocukların çevresel sorunlara karşı farkındalıklarını ortaya koymaları, algılarının ne kadar açık olduğunun bir göstergesidir (Gökmen, 2008). Ancak çocuklar bu algılarını artıracak eylem mekânlarını gün geçtikçe kent içi trafiğin artışı, kentsel alanların parçalanması ve dönüşümü gibi fiziksel değişimlerle kaybetmektedir. Yaşanılan değişimin farkında olan çocuklar için kentle bütünleşme süreci gün geçtikçe zorlaşmaktadır. Bunun için bireyin yapması gerekenler kadar, kentin imkânları ve dinamikleriyle buna hazır olması da önemlidir (Erkan ve Bağlı, 2005).

Kentlilik bilincinin önemi, çocuk suçluluğunun önlenmesine ilişkin olarak BM Yönlendirici Riyad İlkeleri'nde; çocuk suçluluğunu azaltmak için gerekli olan bireylerin toplumsallaştırılması sürecinde özellikle göç ile kente gelen ve kültürel çatışma halinde olan çocuklar için özel yapıcı önlemlerin alınması gerektiği şeklinde

vurgulanmıştır. Ayrıca toplumsallaştırma süreci içinde çocukların topluma ait olduklarını hissettirecek ve kimlik duygusunu oluşturacak aktivitelere özel önem verilmektedir (BM, 1990b). Riyad İlkelerinden de anlaşılacağı üzere çocuklar için kentlilik bilincinin oluşturulması, gelecekteki suç azaltmak için kritik bir öneme sahiptir. Çünkü kentlilik bilinci, modern anlamda kente sahip çıkma, aidiyet duygusunu kazanma, sorunların çözümünde yer alma gibi demokratik bir düşünce sistemine bağlıdır. Bu sistem, kentlerde hizmet farklılıklarının olmaması, sürdürülebilirliğin sağlanması ve ortak davranış şekillerinin oluşturulması temeline dayanmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009a). Başka bir ifadeyle kentlileşme, kente sonradan gelen bireylerin ve özellikle çocukların hem kentle hem de kentte yaşayanlarla bütünleşmesine olanak sağlanması itibarıyla suçun oluşmasını engelleyici niteliktedir.

Kente göç ile gelen bireylerin kentle bütünleşmesi pek kolay olmayan bir süreçtir. Yeni gelenlerin sosyo-kültürel yapısı, kentin yapısı ve kuralları ile kentin kültürel yapısı gibi birbiriyle etkileşim içindeki kavramlar, kentle bütünleşmenin önündeki engellerdir (Es, 2008). Söz konusu kavramsal engelleri biraz açacak olursak; bütünleşmenin önündeki ilk engel, kente göç ile gelenlerin yani "yeni kentlilerin sahip olduğu sosyo-kültürel yapısıdır. Yeni kentliler, kente gelmeleriyle birlikte sahip oldukları kültürün kentsel deneyimlerle değişmesi sürecini yaşamaktadır. Bu yüzden ne tam olarak kentli olmayı, ne de köylü kalmayı başarmışlardır (Türkdoğan, 2006). Yaşanan kültürel çatışma, işsizlik ve eğitim seviyesinin düşüklüğü ile birlikte bütünleşme sürecini olumsuz anlamda tetiklemektedir."Yoksulluk kültürü" olarak tanımlanabilecek bu süreç özellikle çocukları etkilemekte ve kuşaktan kuşağa aktararak kentlileşememe sorununu kronikleştirmektedir (Es, 2008).

Yoksulluk kültürünün kente yansması "kentsel yoksulluk" ve "kentsel yoksunluk" olarak iki düzeyde kendini göstermektedir. Kentsel yoksunluk kavramı ile kastedilen kente gelen bireyin kentten beklentileri ile kentin ona sunduğu imkânlar arasındaki farktır. Bu farkın giderek bir uçuruma dönüşmesi, kentte sosyal mekanizmaların çökmesine ve suça neden olmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009a). Kentsel yoksulluk kavramı ile sadece ekonomik değerlere göre belirlenen bir olgu olmaktan çok bireyin sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına ulaşip ulaşamaması kastedilmektedir. Kentsel yoksulluk temelde göç ile nüfusu artan kentlerin, yeni gelenlere yeterli iş olanağı sunamaması ve yaşam kalitesini artıramamasına bağlıdır (Kentleşme Şurası, 2009b).

Eylem Ümit'in Ankara'da yaptığı suça sürüklenen çocuklara ilişkin çalışmada; çocukların çoğunun bulundukları mekânı kamu hizmetlerinden az yararlanan "düşük konumlu" mekân olarak tarif etmesi kentsel yoksulluğun çocuk tarafından nasıl algılandığını göstermesi açısından güzel bir örnektir (Ümit, 2007).

Kente göç ile gelen bireylerin kentle bütünleşmesinin önündeki ikinci engel, kentin yapısı ve koyduğu kurallardır. Göç ile kente gelen birey, alışık olmadığı kent bürokrasisi içinde ne yapacağı bilememektedir. Yaşadığı ekonomik zorluklar, eğitimsizliğin etkisiyle kalifiye iş gücü oluşturamamanın neden olduğu işsizlik ve barınma ihtiyacı başta olmak üzere birçok problemle bireyi karşı karşıya getirmektedir (Es, 2008). Bireyin barınma sorununa bulmuş olduğu çözüm olan gecekondulu vb. yerleşmeler ise kent için mekânsal anlamda yeni bir dönemin başlangıcı niteliğindedir. Çünkü gecekondulu kavramı bir yönüyle kente göç eden bireylerin kente uyumunu sağlamak adına tampon niteliğinde iken diğer yönüyle bireyin kentle sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan bütünleşmesi engelleyen bir olgudur (Türkdoğan, 2006).

Kentle bütünleşmenin önündeki üçüncü engel ise kentin kültürel yapısıdır. Kentin, giderek menfaatlerin ön plana çıktığı bir yapıya dönüşmesi ve farklı kültürler arasında kaynaşmanın sağlıklı yaşanmaması, bireyler arasında sosyal kontrol mekanizmalarının çökmesine neden olmaktadır (Es, 2008). Kentlileşme için süreç içinde gerekli sosyal ve kültürel değişimlerin yapılamaması, hem kent hem de kentte yaşayanlar için kültürel yarıma yaşanmasına neden olmaktadır (Türkdoğan, 2006). Kültürel yarımanın kentsel yansıması ise mekânsal dışlama şeklinde kendini göstermektedir. Mekânsal dışlanma; belirli bir bölgede yaşayan bireylerin diğerleri tarafından hakir görülmesiyle ötekileştirilmesi veya belirli bölgelerde yaşayan bireylerin kent genelindeki kamusal hizmetlerden yeterince yararlanamaması sebebiyle diğerleriyle bütünleşememesi olarak iki boyutta yaşanmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009b). Böylece kent içinde kentle alakası olmayan yerleşim yerleri ile "biz" ve "öteki" kavramları ortaya çıkmaktadır. Bu anlamda yaşanan mekânsal dışlanmayı ve damgalanmayı hisseden çocuklar, siyasi ve politik söylemlerle toplumsal kutuplaşmaya sürüklenilmektedir. Kutuplaşmanın derinleştiği hallerde çocukların sokağa atılması, uyuşturucu gibi zararlı alışkanlıklarla bulaşması ve beraberinde aidiyet duygusunun oluşmaması suçu artırmaktadır (Kentleşme Şurası, 2009a).

"Hiçbir çocuk suçlu olarak dünyaya gelmez" genel prensibi ile çocukların suça sürüklenmesinde kentle bütünleşmenin sağlıklı olmaması, bir anlamda çocukların kentlileşmesinin önündeki engeller önceki sayfalarda özetlendiği gibidir.

Kentlileşme kavramının, kente yaşayan bireyler için kente sahip çıkmaları ve aidiyet duygusunu kazanmaları açısından ne kadar önemli olduğu fikri bilimsel çalışmalarla da desteklenmektedir. Yapılan çalışmalardan ve tespitlerden de anlaşılacağı üzere kentlerin daha güvenli ve yaşanılabilir bir yapıya sahip olması için bugünün çocuklarının kentlileşmesi geleceğin kentlerinin kaderini belirleyecektir. Şöyle ki; kırdan kente ilk nesil göç edenlerin kent yaşamı ile kırsal yaşamı karşılaştırdıklarında kenti daha iyi görmeleri sebebiyle bulundukları yaşam koşullarından şikâyetçi olmamaktadır. Ancak ikinci nesil olarak kabul edilen çocuklar, kırsal yaşam hakkında fikirleri olmadığı için kıyaslamayı kendi yaşadığı çevre ile kentin modern bölgeleri arasında yapmakta ve eşitsizliği fark etme halinde sapma hareketi yani sosyal çatışma süreci başlamaktadır (Hancı, 1999). Bu nedenle sapma davranışlarına olanak tanıyan, birçok imkânı bünyesinde taşıyan kentlerde çocuklar açısından kamusal imkânların eşit olması ve mekânsal suç fırsatların azaltılması şarttır (Balcıoğlu, 2001a). Çocukların kentten alması gereken kültür ve hizmetlerin sağlanması için mekânsal anlamda belirleyici ve yönlendirici ilke eşitlik olmalıdır (BM, 2012a). Eşitlik ilkesi vurgu yapan ÇHS'nin 31. maddesinde "çocukların ...kültürel ve sanatsal yaşama tam olarak katılma hakları vardır ve (devletlerin) kültürel, sanatsal, eğlence ve serbest zaman etkinliklerine uygun ve eşit fırsatlar sağlanması özendirilecektir" denilmektedir. Böylece çocuğun sosyalleşmesini sağlamak adına becerilerini geliştirmesine yardımcı olunması hedeflenmektedir.

Sosyalleşmenin önündeki çatışma sürecini başlatan mekânsal eşitsizlikler; sağlıklı konutlar, kamu hizmetleri ve alt yapı eksiklikleri, çocukların kendini ifade etme imkânı bulabileceği ve aynı zamanda kişisel gelişimin sağlanacağı sanatsal, rekreasyonel ve eğlence mekânlarının olmayışı, kaliteli hizmetlerin sunulmaması, eğitim alanlarının yetersizliği, ulaşım problemleri, yetersiz otopark alanları, kentsel donatıların eksikliği, kültürel aktiviteler ve bunlara uygun mekânların bulunmayışı şeklinde sıralamak mümkündür (BM, 2012a ; Ergun ve diğ., 2003 ; Geleri, 2010).

Sonuç olarak çocuklarda algı ve düşüncelerin gelişmesinde, kendi kişisel gelişimlerinin etkisi olduğu kadar etkileşim içinde bulundukları çevrenin de etkisi büyüktür. Yaşamını devam ettirmek için uygun ve eşitlikçi çevre koşullarını

bulamayan çocuklar, evden ve okuldan kaçmaya, hırsızlık yapmaya, kuralları çiğnemeye başlamaktadır. Suç işleme eğilimi zamanla en basit hırsızlık suçundan adam öldürme gibi ciddi suçlara doğru ilerlemektedir (Balcıoğlu, 2001a). Çocukların suça sürüklenmesinin engellenmesi ve sağlıklı ortamlarda yaşamasının formülü; kent yoksulluğu ve kent yoksunluğu kavramlarının dışlanma faktörüyle birlikte irdelenmek suretiyle, hem mekânsal hem de sosyal anlamda eşitlikçi uygulamalara gidilmesi, uygulamalar sırasında çocuklara özel önem verilmesi, ilgili bütün paydaşların ve ülkelerin birlikte hareket etmesinden geçmektedir (BM, 2012a). Mücadelenin ilk basamağı ise çocuğun kentle bütünleşmesine sağlayacak olan kentlilik bilincinin oluşturulmasıyla mümkündür. Bu bilincin oluşmasıyla birlikte gelecek toplumları oluşturacak olan bugünün çocuklarının kente sahip çıkması, kente karşı aidiyet duygusunun gelişmesi sağlanmış olacaktır. Bu sayede kent içinde ama kentten kopuk toplumların hem mekânsal hem de sosyal açıdan oluşması engellenecektir. Bu bağlamda kent planlaması, sadece arazi kullanım kararlarını veren bilim dalı olmaktan çok kentlerin yaşam kalitesini belirleyen bir bilim olarak karşımıza çıkmaktadır. Kent planlaması kararlarıyla şekillenen kentsel dinamikler suç ile mücadelede önemli bir araca dönüşmektedir. Giderek suç ekolojisi çalışmalarının önemli bir parçası haline gelen kent planlaması, hem suçun oluşmasına zemin oluşturması açısından suç öncesi; hem de suçun sonuçlarını yönlendirmesindeki rolü açısından suç sonrası önemli bir güce sahip olmasıyla diğer disiplinlerden ayrıcalıklı konumdadır. Günümüzde daha çok çevresel faktörlerin etkisiyle suça sürüklenen çocukları suçtan uzak tutmak adına geliştirilen mekânsal önleme politikalarında, gelişen teknolojiyle şekillenen kent planlaması çalışmalarını detaylı incelemek bu tezin hedefleri açısından kaçınılmazdır.

3.3 Mekânsal Suç Önleme Politikalarında Kent Planlamasının Yeri

Tezin önceki bölümlerinde bahsedilen literatür bilgileri üzerinden, kentlerde yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik ayrışma suçun şekillenmesine zemin oluşturmaktadır (Herbert ve diğ., 2006). Habitat Konferansı'nda (2003) yapılan tanımıyla; en fakir konutların bulunduğu, sağlıksız koşulların var olduğu, yasal olmayan suç ve uyuşturucu gibi marjinal işlerin yapıldığı, kentsel mekânların kötü kullanıldığı bölgelerinin oluşmasının (Iacoboaia, 2007) temelinde bu ayrışma yatmaktadır. Böylece suç ile ilgili yapılan ilk çalışmalarda önceleri pek fazla önemsenmeyen ama

günümüzde herkes tarafından kabul edilen hızlı kentleşmenin suç üzerinde etkisi olduğu ve bu süreçten en fazla çocukların etkilendiği gerçeğidir (BM, 2007).

Suç ile yapılan mücadelede bugün kabul edilen gerçek, dünyada bütün kentler suç ile karşı karşıyadır ve kentlerde herkes ya fail ya da kurban olarak suç ile yüzleşmektedir (BM, 2007). Dolayısıyla suç sonrası kamunun ve/veya bireylerin hem maddi hem de manevi mağduriyeti kaçınılmazdır. Bu nedenle suçun önlenmesi için uygulanacak politikalar ve yöntemler, sosyal ve ekonomik açıdan ülkelerin yaşanabilirliğinin sağlanması adına belirleyicidir (Geleri, 2010).

Suç önleme politikaları temelde suçtan elde edilecek yasa dışı kazancın cazip olmaktan çıkartılması, suçluların yakalanma riskinin artırılması ana prensibine dayanmaktadır (Akgül, 2004). Ana prensipten yola çıkarak suçla mücadele yöntemlerindeki riskler iki gruba ayrılabilir. Bunlar; şimdi var olan riskler ve gelecekte ortaya çıkacak olan potansiyel risklerdir. Ronald Clarke, şimdi var olan riskleri ortadan kaldırmak için daha çok kanun düzenleme şeklinde olan kısa vadeli çözümlerden bahsetmektedir. Anthony Leggett ise gelecekte var olan riskleri ortadan kaldırmak için gerekli olan uzun vadeli çözümlerden söz etmektedir. Uzun vadeli çözüm üretmek için kamunun zamana karşı kararlı olması, farklı kurumların ortak bir noktada buluşması (Gold, 1970) ve suçluların yaşadıkları mekânlarda sosyal ve ekonomik iyileştirmenin yapılması şarttır (Breetzke ve Horn, 2009).

Suçla mücadele politikalarında kısa vadeli çözümler daha çok kanun düzenlemesi şeklinde olmakla birlikte emniyet birimlerinin kullanılması yoluyla hayata geçirilmektedir. Ancak suç ile en çok irtibat halinde olan emniyet birimlerine yönelik yapılan araştırmalar göstermiştir ki; polisler mesailerinin çoğunu suç ile uğraşmak yerine daha çok resmi prosedürler ilgilenecek geçirmektedir. Almış oldukları eğitim, suçu önlemeye veya azaltmaya yönelik sosyal mühendislik dallarını içermemektedir. Ayrıca polis devriyelerinin varlığının suçun azalmasıyla doğrudan bir ilişkisi bulunmamaktadır (Leggett, 2005). İkinci Dünya Savaşı sonrası polis sayısının artırılmasına rağmen suçun azalmayıp aksine arttığını gösteren istatistikler suçun tek başına sadece polisiye tedbirlerle çözülebilecek bir sorun olmadığını anlamak için yeterlidir (Geleri, 2010).

Gelişmiş ülkelerde suçun azaltılması için yapılan bazı çalışmalar, kısa vadeli çözümler içerse bile emniyet kuvvetleri başta olmak üzere konuyla ilgili resmi ve özel tüm kurum ve kuruluşların ortak işbirliğiyle yürütülmektedir. Ayrıca sorunlar ve

özüm yollarının belirlenmesi, yapılan tüm uygulamaları yakın takip etmek suretiyle denetlenmesi ve gerekli geri dönüşümler sağlanması temeline dayanmaktadır (Geleri, 2010). Gelişmekte olan ülkelerdeki durum ise gelişmiş ülkelerdeki uygulamalardan biraz farklıdır. Örneğin ülkemizdeki uygulamalar tüm disiplinlerin bir arada çalışmasına imkân veren bir yapıya sahip olmaktan henüz uzaktır (Ataç ve Gürbüz, 2009). Sadece kanun koyucuları ve emniyet birimlerini ilgilendiren bir konu olarak algılanan suçla mücadele çalışmalarında cezaların artırılması en çok başvuru olan yöntemdir (Dolu, 2011). Ancak son zamanlarda Avrupa Birliğine uyum süreci kapsamında Türk Ceza Kanunu (TCK) ve Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 2005 yılında yapılan değişiklikler ile polisin kullandığı yetkilerin bir kısmı savcılara devredilmek suretiyle, polisin suç ve suçluyla olan mücadele yöntemleri değişmiştir. Değişen yöntemleri iki başlık altında toplamak mümkündür. Birincisi, proaktif polislik olarak tanımlanabilecek olan suçun işlenmeden önce harekete geçilmesidir. Bunun için birçok kurumun bir arada çalışması suretiyle suçun işlenmesine sebep veren unsurların ortadan kaldırılması veya polisiye tedbirlerin başta istihbarat olmak üzere devreye sokulması amaçlanmaktadır (Dağ, 2005). Birinci yöntemin bakış açısıyla uygulanmaya başlanan programlar arasında yer alan "Toplum Destekli Polislik" projesinin hedefi "Komşu Kollama" stratejisiyle kişilerin komşularından haberdar olmaları ve doğal gözetimin artırılmasıdır (Ataç ve Gürbüz, 2009). Bunların yanı sıra Kocaeli'nde "Beni de Kazanın", Şırnak'ta "Küçük Hanımlar Küçük Beyler" gibi projeler çocuğun suçtan uzak kalmasını amaçlayan diğer uygulamalardır (Zengin ve Kesgin, 2013). İkinci yöntem ise önceden işlenen suça ve suçluya ilişkin detaylı bilgilerin veri tabanı mantığıyla tek bir merkezde tutulması yöntemiyle suçun önlenmesidir. Tek bir veri tabanı üzerinden yapılan analizler sonucu, suç potansiyeli olan mekânlara ilişkin önceden tedbirler almak suretiyle suç oluşmadan engellemesi amaçlanmıştır (Dağ, 2005). İkinci yöntem uygun hazırlanan program ise "Sıcak Noktalar" uygulamasıdır. Programın hayata geçirilmesi ile suçun yoğun olduğu bölgelere daha fazla kolluk kuvveti yönlendirerek suçun önüne geçilmesi düşünülmüştür (Ataç ve Gürbüz, 2009). Ancak son dönemlerde ülkemizde hayata geçirilen bu ve benzeri uygulamalar suçla mücadeleye önemli katkı sağlamasına rağmen, daha çok halk ile polis arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmeye yönelik olmaktan çıkamamış ve maalesef tüm disiplinleri bir araya getirmekten uzak kalmıştır.

Kentlerin güvenliği ve yaşanılabilirliği açısından, hızlı kentleşmenin tetiklediği suçla mücadele için kısa vadeli çözümler yerine uzun vadeli çözümler ve yöntemlerin belirlenmesi kaçınılmazdır (BM, 2007). Uzun vadeli suç önleme çalışmaları daha çok suçu aydınlatmak yerine farklı kurumların birlikte hareket etmesiyle suçun gerçekleşmeden engellenmesi prensibine dayanmaktadır. Uzun vadeli suç önleme çalışmaları arasında çeşitli farklılıklar bulunmakla birlikte en temel yaklaşım "Sosyal Önleme" ve "Mekânsal Önleme" yöntemleridir (Akgül, 2004).

Sosyal önleme çalışmalarının genel hedefi suça neden olan sağlık, aile, eğitim, işsizlik, barınma problemleri gibi toplumsal farklılıklarının ortadan kaldırılmasıdır. Toplumsal farklılıkların mekânsal anlamda yansımalarının başında yeterli ve iyi kentsel hizmetlerden yararlanma halinin geldiği bilinmekte olup (Akgül, 2004) sosyal ve mekânsal önlemenin etkileşimi vurgulanmıştır. Sosyal önleme çalışmalarında kullanılan yöntem, suçla en fazla yüz yüze kalanlar başta olmak üzere toplumu oluşturan bireylerin tamamını bilinçlendirilmek ve bilinçlendirme için gerekli aktivitelerin ve eğitim programlarını hazırlayacak politikaların üretilmesidir (Geleri, 2010). Ayrıca suç oluşmasının engellenemediği durumlarda hem suç mağduruna hem de suçu işleyene yönelik düzenleyici tedbirler alınması önceliklidir. Suç mağdurlarının maddi ve manevi zararlarını karşılayacak önlemler almak kadar suçlunun da tekrardan topluma kazandırılması için gerekli koruyucu ve iyileştirici uygulamalara gidilmektedir (Akgül, 2004).

Sosyal önleme çalışmalarının mekânla ilişkisini gösteren ve aynı zamanda sosyal önleme politikalarının en az suçun kendisi kadar önemli bir ayağını oluşturan husus ise "kentsel korku"dur. Yapılan birçok araştırmaya göre insanlar suçluların gizlenebileceği mekânların var olduğu alanlardan uzak durmaktadır. Çünkü bu alanlarda suç ve suçun neden olduğu korku fazlaca hissedilmektedir (Akman Çınar ve Çubukçu, 2012). Bill Hillier, korkunun suç üzerindeki etkisini ve mekânla ilişkisini, suç ve sosyal olmayan davranış şekilleri ile yayalar üzerindeki korkuya dayalı hareketler arasındaki paralellikler üzerinden açıklamaktadır. Bu tespit bireylerin bulunmaktan korktukları yerde suçun daha fazla olduğu gerçeğini açıklar niteliktedir (Colquhoun, 2004). Nitekim kentsel korkunun, suçun oluşması için uygun ortam hazırlama hususunda ne kadar da etkili olduğuna dair çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Afrika'da suç önleme çalışmaları kapsamında yapılan ankete göre özellikle en alt tabakada güven duygusunun kaybolduğu hallerde suça karşı

duyarsızlık artmaktadır (Leggett, 2005). Zambiya’da yaşanan korku yüzünden öğretmenler görevine gitmemektedir. Aynı şekilde Latin Amerika’da gece çalışma oranı, hissedilen korku nedeniyle çok düşük seviyelere gerilemiştir. Güney Afrika’da korkudan kaynaklı toplu ulaşım araçlarının kullanımı %24, park alanlarının kullanımı %30 ve çocukların evden okula yürüyerek gitme alışkanlıkları %25 oranında azalmıştır (BM, 2007). Çevre psikologları tarafından dikkat çekilen bu hususlar, fiziksel çevre elemanlarının korku üzerindeki etkisi göstermek için başarılı örneklerdir (Akman Çınar ve Çubukçu, 2012).

Sosyal kontrolün artması, beraberinde suçun ve kentsel korkunun azalması için sosyal önleme çalışmalarının mekânsal önleme çalışmalarıyla desteklenmesi şarttır. Çünkü suç önleme politikalarının ana prensibine dayanarak riskin artırılması ve suç sonrası kazancın azaltılmasını mekânsal önleme çalışmaları olmadan başarmak pek mümkün değildir. Mekânsal önleme çalışmalarında, çevrenin daha kolay anlaşılabilir şekilde tasarlanmış olması, yeterli sosyal donatı alanlarının varlığı, otopark güvenliğinin sağlanması ve kamera, alarm gibi teknolojik imkânların kullanılması suç öncesi riski artırıcı uygulamalardır (Lavrakas ve Kushmuk, 1986) ve doğal denetimi artırmak suretiyle suç sonrası kaçışı zorlaştırmaktadır (Geleri, 2010). Doğal denetimin sağlanmasında yolların kent için bir koridor olmaktan çok, kentin fiziksel yapısının şekillenmesinde etkili bir eleman olarak kullanılması çevre kalitesi açısından önemlidir. Çünkü yaşayan yolların varlığı, yaya-taşıt trafiğinin ayrılması, çıkmaz sokaklar, site içi yollar ve tek yön uygulamaları toplumda sahiplenmeyi, sahiplenme daha iyi sosyal gözetimi, sosyal gözetim ise suçun azalmasını sağlamak açısından önemlidir (Doeksen, 1997).

Kentlerde mekânsal suç önleme çalışmalarının etkinliği, farklı verilerin aynı harita üzerinde toplanması ve analiz edilmesine imkân veren teknolojilerin gelişmesiyle yeni bir boyut kazanmıştır. Suç haritaları olarak adlandırılan bu yöntem aslında 18. yüzyıldan itibaren kullanılmaktadır. Suç haritalarının kullanılması; polis operasyonlarının yönlendirilmesinde, suçtan korunma yollarının belirlenmesinde, halkın bilgilendirilmesinde, suç önleme politikalarının etkinliğinin artırılmasında ve suç-mekân ilişkisinin ortaya konmasına yardımcı olmaktadır (Gürbüz ve Karabulut, 2008). Günümüzde suç haritalarının oluşturulması Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) aracılığıyla yapılmaktadır. İlk olarak 1950’lerde kullanılmaya başlayan (Meenar, 2008) CBS teknolojilerinin gelişmesi ile suç haritalarının üretilmesi, suç önleme

alışmalarında evresel faktörlerin kullanılması açısından dönüm noktası niteliğindedir (Akgöl, 2004). CBS ile yapılan suç haritaları sayesinde, mahalledeki etnik kompozisyonun anlaşılması, uyuşturucunun yoğunlaştığı mekânların belirlenmesi, cinayetin en fazla işlendiğı mekânların tespiti, suçun tekrarı, belirli bölgelerdeki belirli suç tiplerinin varlığı ve gelecekteki olası hareket yönlerinin tespiti gibi detay analizlerin yapılabilmesi mümkündür (Breuer ve diğ., 2008 ; Demirci ve Çoban, 2002).

Suç haritalarının çok yönlü ve detaylı kullanılmasında analizlerin üst üste getirilmesi suretiyle yapılan üç boyutlu simölasyonların etkisi vardır. Simölasyonlar sayesinde suçlu davranışlarının sadece bireysel sebeplere dayanmadığı, komşu ve evre ile olan ilişkisinin de en az onun kadar önemli olduğunu görsel olarak anlamak mümkün olmaktadır. Ayrıca çevresinde suç işleyen bireylerin varlığının bireyin suç işlemesini etkilediğı veya mala karşı işlenen suçlarda evre etkisinin şahsa karşı işlenen suçlara göre daha fazla olduğu (Furtado ve diğ., 2008), binaların gölge durumları hesap edilerek veya gürültü analizi yapılarak riskli bölgelerin belirlenmesi (Meenar, 2008), gelecek tahminleriyle bölgenin güvenli olup olmadığının tespiti (Breuer ve diğ., 2008), görevini kötüye kullanan polis memurları belirlenmesi (Demirci ve Çoban, 2002) ve hareketliliğinin sağlanması, suç yoğunluğunun zaman aralıklarına göre tanımlanması, kurban ve suçluya ait karakter analizinin yapılması sistemin diğ.er avantajları arasında yer almaktadır (Breuer ve diğ., 2008). Doğal gözetimin ve aydınlatmanın az olduğu, kullanılmayan binalar ve kontrolsüz giriş-çıkışların var olduğu mekânlarda, kent merkezleri, düğüm noktaları, açık alanların etrafında suçun yoğunlaştığının tespiti (Ataç ve Gürbüz, 2009) yine CBS kullanılarak daha kolay yapılabilir. Bu tür tespitler sayesinde suç olgusu önceden tahmin edilebilecek bir nitelik kazanmakta ve suçun işleneceğı mekânlarda gerekli tedbirleri almak suretiyle suç oluşmadan önlemek mümkün hale gelmektedir (BM, 2007).

Amerika'da yoğun bir şekilde kullanılan suç haritaları, mekânsal suç önleme çalışmalarında başarının artmasını sağlamıştır. Federal Soruşturma Bürosu (FBI) kayıtlarına göre Amerika'da suç haritalarının kullanımı 2005 yılında %32 iken 2010 yılında %50 olmuştur ve 2020 yılında %82 olacağı tahmin edilmektedir (Akgöl, 2004). Amerika gibi gelişmiş ölkelerde tek bir merkezden kontrol edilen suç verileri ve yapılan analizler sayesinde suçların engellenmesi ve daha kolay aydınlatılması mümkün olmaktadır. Gelişmekte olan ölkelerde ise tutulan kayıtlar bilimsel bir

analiz yapmaktan çok uzak olup daha çok üst makamların bilgilendirilmesi için tutulan kayıtlardan ibarettir (Dağ, 2005) olup ülkemizde de durum aynıdır.

Sonuç olarak; suç, ilk akla gelen şekliyle sadece polisiye tedbirlerle mücadele edebilecek bir olgu değildir. Kentler ve kentliler için giderek büyüyen bir sorun haline gelen suçun engellenmesi için ilgili tüm kurumların bir arada çalışması esastır. İlgili kurumlar; ana politikaları oluşturacak olan merkezi yönetimler, yaşam kalitesinin artırılmasında en büyük görevi üstlenecek olan yerel yönetimler, kentlerin gelişim yönlerini ve boyutlarını belirleyecek olan kent plancıları, sosyal ve mekânsal verileri analiz edecek olan kent sosyologları, projelerin doğrudan etkilenecek olan kentliler, halk katılımını kuvvetlendirecek olan sivil toplum kuruluşları, projeleri ileriye götürecek yeni fikirleri ortaya atacak olan üniversitelerdir (Ataç ve Gürbüz, 2009). Yerel yönetimler sorumluluk alanlarında yaşam kalitesinin artırılmasını ancak çevre kalitesinin sağlanmasıyla mümkündür. Çevre kalitesinin belirlenmesinde ise doğal olarak en büyük görev, kentlerde huzurlu ve güvenli yaşam alanlarının oluşturulmasında ilk belirleyici durumunda olan (Beşe, 2006) ve kentin hem fiziksel hem de fonksiyonel geleceğini tasarlayan kent plancılarına düşmektedir.

Kent planlamasını, suç önleme politikalarının bir parçası olarak gören birçok bilim adamı, mevcut planlama anlayışını ve gelecekte yapılacak planlarda dikkat edilmesi gereken genel planlama kriterlerini şöyle özetlemişlerdir. Suç ve çevre ilişkisi üzerine çalışmalarıyla bilinen Jacobs'a göre farklı fonksiyonların bir arada bulunması ve yollar ile evler arasında yeşil alanlarının ayrılması fikri doğru bir yaklaşım değildir. Tercih edilmesi gereken, eski yol düzeni içinde yeni planlama anlayışının getirilmesidir. Jacobs, yeni konut projelerini ise özel ve kamu alanları arasındaki sınırların belirsizliği, insanların sokaklar üzerinde doğal denetim imkânı veren bir yapının olmaması, kamu alanlarının yeterli kullanılmaması ve denetleme mekanizmasının çalışmaması, farklı gelir gruplarından insanların bir arada bulundurulması ilkesinden uzak olmaları noktalarında eleştirmektedir. Konut bölgelerinde çevresel düzenlemenin önemine dikkat çeken bir diğer uzman ise Elizabeth Wood'dur. Wood'a göre konut bölgeleri içinde çeşitli faaliyetleri yerine getirecek mekânların bulunması gerekmektedir. Çocuk oyun alanlarının varlığı ve yer seçimi yapılırken, evlerden rahatlıkla gözlemlenebilir olmasına dikkat edilmelidir. Ayrıca binaların yüksek katlı apartmanlar şeklinde olduğu durumlarda,

girişlerde lobilerin oluşturulması gerektiği, doğal kontrol ve denetim açısından önemlidir (Colquhoun, 2004).

Coleman ise kent içi ulaşımın akıcılığına, binaların yatay ve dikeyde boyutlarına, hem kamu hem de bireylere ait binalara giriş-çıkışlarına, yoğunluğa ve kentsel fonksiyonların dağılımına dikkat etmekten bahseder. Newman da, Coleman gibi kent içindeki bölgelemelere, kentsel fonksiyonların yer seçimine, binaların kat yüksekliği ile görsel imajına ve bireylerin oluşturacağı doğal denetime vurgu yapmaktadır (Colquhoun, 2004). Doğal denetim aslında Newman tarafından ortaya atılan "Crime Prevention Through Enviromental Design" (CPTED) uygulamalarının dört ayağından birisini oluşturmaktadır. Diğerleri ise aktivitelerin desteklenmesi, bölgeye ait olma duygusu (aidiyetlik) ve ulaşım kontrolüdür (Cozens, 2002, 2007). Uygulamanın başarısı bölgenin iyi tasarlanması, bölge sınırlarının iyi belirlenmesi ve bina ölçeğinde iyi tasarım yapılması stratejilerine bağlıdır (Cozens, 2002). Alexander ise bölgede yaşayan insan sayısı, tanımlanabilir komşuluk birimleri, ev tipolojileri (en fazla 4 katlı bina), aile, hayat döngüsü, özel bahçe, yerel donatılar, açık alanlar, yollar ve otoparklar, ev sahipliği, gençler (13-19 yaş), okul önü ticarethanelerine özel önem verilmesi gerektiğini belirtmiştir. Hillier, kamu ve özel alan sınırlarının tam belirlenmediği, doğal denetimin tam olmadığı sessiz ve az bağlantısı olan mekânların suça daha uygun olduğunu vurgulamıştır. Hillier'e göre suç, yaya hareketliliği ve fonksiyonlara ulaşılabilirlik ile doğrudan ilişkilidir (Colquhoun, 2004).

Suç önleme politikası olarak kent planlamasının yerini uluslararası sempozyumlarda da görmek mümkündür. Uluslararası II. Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Sempozyumunun "Eğitim Ortamlarının Güvenliğini Sağlamada Paydaşların Rol ve Sorumlulukları" Çalıştayında, paydaşlar arasında yer alan yerel yönetimlerden beklenen görevler arasında; okulların sosyalleşmesi için yeterli alanlarının sağlanması, spor alanlarına ve sportif faaliyetlerin hem mekânsal hem sosyal olarak düzenlenmesi, okul yer seçiminde öğrencilerin güvenli ve kolay ulaşılabilirliğine dikkat edilmesi, suç potansiyeli yüksek mekânların okul etrafında konumlandırılmaması gibi kent planlamasını doğrudan ilgilendiren başlıklar yer almıştır (Çinkır ve Tan, 2010).

Çocukların suçtan uzak tutulması doğrultusunda kentlilik bilincinin çocuklarda oluşturulabilmesi için mekânsal düzenlemelerin yapılması kaçınılmazdır. Yerel yönetimler vasıtasıyla gerçekleştirilecek mekânsal düzenlemeler ancak planlama

alışmalarıyla mümkündür. Genel olarak kent planlamasının suı engellemesiyle ilgili bir rakam vermek pek mümkün olmamakla birlikte %15-20 dolaylarında suı ve suçtan dolayı hissedilen korkuyu azaltmaya yardımcı olduğu kabul edilmektedir (BM, 2007). Nihayetinde kent plancıları tarafından belirlenen arazi kullanımı, ulaşım planlaması, altyapı hizmetleri, ışıklandırma, tabelalar, çevresel tasarımlar gibi fiziksel çevreye ilişkin kararlar suı doğrudan etkilemektedir. Ayrıca gelişen teknolojiler, kent planlama çalışmalarında sosyolojik analizlerinin harita üzerinde gösterilmesine imkân vermesi planların bu anlamda etkinliğini artırmıştır. Böylece kentlerde arazi kullanım kararlarını yönlendiren kent planlama çalışmalarının, çocukların suça sürüklenmesini önleme politikalarında önceliğini artmıştır.

3.4 Bölüm Değerlendirmesi

Tezin bundan önceki bölümlerinde anlatılanlar da dikkate alınarak bir değerlendirme yapılacak olursa; suçun nedenleri arasındaki çevresel faktörler, günümüz yaşam koşulları üzerinden değerlendirildiği zaman, diğer faktörlerin önüne geçmektedir. Özellikle suça sürüklenen çocuklar açısından çevresel faktörlerin daha baskın olduğu kesindir. Hızla büyüyen kentlerde sosyal kontrolün azaldığı düşünöldüğünde ailelerin oto kontrolünden çıkmaya başlayan çocuklar için yaşadığı çevrenin kalitesi kritik önem taşımaktadır. Bu nedenle kent plancılarının yapacakları çalışmalarda sağlıklı bir kentsel yaşam ve suça fırsat vermeyen, güvenli mekânların oluşturulması gereklidir. Bunun sağlanmadığı durumlarda çocuklar için kentsel yoksulluk ve kentsel yoksunlukla mücadele etmenin yolu kaçınılmaz olarak illegal faaliyetler olmaktadır. Bu sebeple fiziksel ve sosyal doku gözden geçirilerek suç işlemeye uygun mekânların oluşmasına imkân verilmemelidir. Çünkü suç oranları, plansız ve nüfus yoğunluğunun fazla olduğu şehirlerde, planlı ve nüfus yoğunluğunun az olduğu şehirlere oranla daha fazla olmaktadır (Beşe, 2006).

Bilimsel alışmalar, düzenlenen sempozyumlar ve istatistikler göstermektedir ki; ocuk suçluluğu giderek globalleşen dünyada büyük bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda cezalandırma ve tedavi etme politikalarının ön planda olması ile koruyucu-önleyici tedbirlerin ikinci plana itilmesi, gelişmiş toplumlarda uygulanan yöntemlerin yeterli olmaması ve beraberinde kentleşmenin katalizör görevi görmesiyle suça sürüklenen çocukların sayısı giderek artmaktadır.

Suçla mücadelede en etkili yöntem, suç oluşmadan hayata geçirilen uygulamalardır. Söz konusu olan çocukların suça sürüklenmemesi ise çocukların yaşadığı evden başlayarak, evin çevresi ve yaşanan mekânın doğru tasarlanması ile mümkündür. Çünkü yaşadığı evde, mahallede ve kentte mutlu olmayan çocuğun sapma eğilimi göstermesi daha kolaydır. Bunun önüne geçmek için yapılması gereken her anlamda eşitlikçi uygulamalara gidilmesidir. Eşitlikçi uygulamaların başında ise çocuğun suça sürüklenmesinde en çok payı olan, çocuğun yaşadığı muhitin yani çevrenin iyi planlanmış olması gerekir. Çevre kalitesi kavramı içinde ise mahalle ölçeğinden başlayarak, sadece dizayn kriterleri değil aynı zamanda yeterli büyüklükte ve ulaşım mesafesinde çocuğun kendini ifade edebildiği ve yaşadığı kente uyumunu kolaylaştırıcı kentsel donatıların bulunması gerekir. Bu sayede çocuk, kentin getirmiş olduğu olumsuzluklardan en az seviyede etkilenir ve hayatını sağlıklı olarak devam etmesi mümkün olur.

Sonuç olarak tarih boyunca var olan suçla mücadele, her dönemde o dönemin gerçekleri üzerinden devam etmiştir. Günümüzde daha çok gelişmiş toplumlarda görülen sosyal ve mekânsal önleme çalışmaları da aslında bu amaca hizmet eden çevre kriminolojilerinin ürünüdür. Gelişmekte olan ülke statüsündeki Türkiye'de henüz çevre kriminoloji çok gelişmiş durumda değildir. Ancak ülkemizin suçla mücadelede her türlü yöntemi denemeye mecbur olduğu, BM Kalkınma Programının hazırlamış olduğu İnsani Gelişim Endeksi raporunda açıkça görülmektedir. Raporda "herkes için daha iyi bir gelecek: sürdürülebilirlik ve eşitlik" başlığı altında yapılan değerlendirmeye göre Türkiye 187 ülke içerisinde 0,699 puan ile 92. sıradadır. Türkiye'nin 1980-2011 yılları arasındaki gösterdiği gelişme yaklaşık %51 oranında artış olmakla birlikte genel ortalamada Avrupa ve Orta Asya ülke değerlerinin altındadır. Endeksin alt başlıklarında yer alan ve eğitim, sağlık ve yaşam kalitesi parametrelerine göre belirlenen "yoksulluk endeksi"ne göre Türkiye nüfusunun yarısı veya daha fazla şiddetli yoksulluk içindedir (BM, 2011). Bu gerçekler üzerinden, ülkemizde mutlu bir gelecek planlayabilmemiz için bugünün çocuklarının suçtan uzak tutulması adına yapılacak her türlü çalışmanın desteklenmesi şarttır.

İstatistiksel veriler ve yapılan bilimsel çalışmalar göstermektedir ki, Türkiye için suç ve güvenlik konularında geleceğe yönelik tehlike çanları çalmaktadır. Sonraki bölümde ortaya konan çalışmalar, İstanbul ilinde bir şekilde suça sürüklenmiş çocukların, suça sürüklenmelerinde yaşadıkları mekânın etkilerini görmek ve çevre

kriminolojisine katkı sağlamak adına yapılmıştır. Böylece mekânın suça etkisi gösterilmek suretiyle suçla mücadelede üretilen politikaların, kent planlaması disiplininin doğruları olmadan sağlıklı yürümesinin imkânsız olacağı vurgulanmak istenmiştir.

4. TÜRKİYE'DE SUÇA SÜRÜKLENEN ÇOCUKLAR

Türkiye'de çocuklara yönelik politikaların yönlendirilmesi Devlet Planlama Teşkilatı (teşkilat 2011 yılında çıkarılan kanun hükmünde kararnameyle kapatılarak yerine Kalkınma Bakanlığı kurulmuştur) tarafından hazırlanan kalkınma programları ve buna paralel ilgili kurumlarca belirlenen stratejik planlar doğrultusunda olmaktadır (TBMM, 2010). Söz konusu stratejik planlara ait yol haritasının belirlenmesinde, mevcut istatistiksel verilerin ve gelecek projeksiyonlarının yapılmasının önemi büyüktür. Ülkemizde bu anlamda detaylı verilerin en önemli kaynağı Türkiye İstatistik Kurumu'dur (TUIK).

TUIK'in yayınlamış olduğu "İstatistiklerle Çocuk 2014" raporuna göre Türkiye'de çocuk nüfusu, tüm nüfusun %29,4'ünü oluşturmaktadır. Çocukların %51,3'ü erkek, %49,7'si kızdır. Çocukların kendi içindeki yaş dağılımı ise %27,6'sı "0-4"yaş, %27,7'si "5-9"yaş, %27,4'ü "10-14"yaş, %17,4'ünü ise "15-17"yaş şeklindedir. Yaş gruplarında belirgin bir cinsiyet farklılığı bulunmamaktadır (TUIK, 2014).

Çocuk nüfus artış hızı(%3,4), toplum nüfus artış hızına paralel olarak giderek azalmaktadır. TUIK tarafından yapılan nüfus projeksiyonlarına göre ülkemizdeki çocuk nüfusunun toplam nüfus içerisindeki payı 2050 yılında %19,1'e 2075 yılında ise %17,6'ya düşecektir. Söz konusu çocuk-nüfus oranı Avrupa Birliği ülkelerinde (27 ülke) %18,8 iken Almanya, Fransa, İtalya, İsveç, İngiltere, İspanya, Ukrayna ve Yunanistan gibi Avrupa'nın önde gelen ülkelerinde %16,0-22,2 arasında değişmektedir (TUIK, 2014).

Adrese dayalı nüfus kayıt sisteminden yararlanmak suretiyle yapılan istatistiğe göre, 2014 yılında toplam çocuk nüfusunun %91'i kentlerde yaşamaktadır. Bu oran, 2008 yılında %73 seviyesindedir. Genel nüfus dağılımında gözlemlenen kentte yaşama oranındaki yıllar içerisindeki artış, doğal olarak göç kavramını akla getirmektedir. Ancak göç eden nüfus, yıllar içerisinde artarken; göç eden çocuk nüfus azalmıştır. Azalma düzeyi 2008-2009 yıllarında %23,8 iken 2013-2014 yılları arasında %20,1 şeklinde kendini göstermektedir (TUIK, 2014).

TÜİK tarafından yayınlanan raporda, yukarıda kısaca bahsedilen demografik yapı ve nüfus bilgilerinin yanı sıra eğitim, sağlık, işgücü, kültür, bilişim, yoksulluk ve suç ile ilgili detaylı istatistikler de yer almaktadır. Bu başlıklar altında yer alan istatistikler her ne kadar çocuğun doğru gelişimi ve iyi bir birey olarak yetişmesinin sağlanması için önemli bilgiler içeriyor olsa da bu tez çalışmasının hedefleri doğrultusunda suç istatistiklerine öncelik verilecektir. Çocuk ve suç istatistiklerini daha iyi analiz etmek için öncelikle ülkemizde çocuğun yasal konumu ve uluslararası sözleşmelerden doğrultusunda yapılan hukuksal düzenlemeleri irdelemek gereklidir.

4.1 Çocuk Suçluluğunun Ülkemizdeki Hukuksal Boyutu

Ülkemizde devletin çocuğu bakış açısı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 19. maddesinde "...bir küçüğün gözetim altında ıslahı veya yetkili merci önüne çıkarılması için verilen bir kararın yerine getirilmesi; ...halleri dışında kimse hürriyetinden yoksun bırakılamaz" şeklinde ifade edilmiş olup çocuklarında bir birey olarak yetişkin gibi hürriyeti devlet garantisi altına alınmıştır. Anayasa'da çocuklara ilişkin yer alan diğer hükümleri: 41. madde'de çocukların sağlıklı aile ortamında yaşamasının sağlanması; 4. fıkra'da her türlü istismara ve şiddete karşı çocukların korunması; 42. madde'de çocuklara gerekli eğitim ve öğrenimin verilmesi; 61. madde'de korunmaya muhtaç çocukların topluma kazandırılması ve 141. madde'de mağdur çocukları koruma altına alınması şeklinde sıralamak mümkündür (TBMM, 2010).

Ülkemizde çocuklara ilişkin anayasal düzenlemeler bulunsa da, modern toplumlarda olduğu gibi çocuklara ve yetişkinlere uygulanan yasalar açısından farklılık bulunmamaktadır. Sadece çocuğa uygulanacak ceza hususunda çocuğun yaşı ve ruhsal durumu göz önünde bulundurulmakta olup davalar Çocuk Mahkemeleri'nde görülmektedir. Çocuk Mahkemeleri, suça sürüklenmiş çocuklarla ilgili konularda konuyu görüşen ve çocuğun korunması, rehabilitasyonu, tedavisi gibi özel durumları gözeten özel mahkemelerdir (Aytaç Doğan, t.y.).

Dünyada ilk Çocuk Mahkemesi 1899 yılında Amerika'da kurulmuştur. Buna karşılık ülkemizde Çocuk Mahkemeleri'nin kuruluşu 1987 tarihine denk gelmektedir. İlginç olan ise Çocuk Mahkemeleri'nin "Kuruluşu, Görev ve Yargılama Usulleri Hakkında hazırlanan 2253 Sayılı Kanun'un, 07.11.1979 tarihinde yürürlüğe girmiş olmasına rağmen bu mahkemelerin sekiz yıl sonra kurulmuş olmasıdır. Çocuk

Mahkemeleri'nin yargı çevresi ilin veya ilçenin mülki sınırlarıdır. Mahkeme bir başkan ile yeteri kadar üyeden (hizmet uzmanı ve yardımcısı, pedagog, psikolog, psikiyatris) oluşur (Aytaç Doğan, t.y.). Mahkeme üyeleri çocuk psikolojisi ve sosyal hizmetler açısından gerekli eğitimlere katılmak zorundadır.

Çocuk Mahkemeleri'nin kurulmasından sonraki ilk beş yıl içinde hükümlü çocuk sayısında azalma gözlemlenirken, sonraki yıllarda tekrar artmıştır (Polat, 2002). Söz konusu 2253 Sayılı Kanun, ülkemizin Avrupa Birliğine uyum süreci içinde yapılan kanun değişiklikleri kapsamında iptal edilerek yerine 03.07.2005 tarihinde 5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu yapılmıştır. Yeni yapılan kanun düzenlemesinde eski kanunda var olan hükümler genel olarak kabul edilmekle birlikte, modern çağa uygun yeni düzenlemeler ve tanımlamalar getirilmiştir (ÇKK, 2005).

Çocuk Koruma Kanunu'nun amacı; korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemektir. Kanun kapsamında çocuk "daha erken yaşta ergin olsa bile, 18 yaşını doldurmamış kişi", suça sürüklenen çocuk ise "kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuk" şeklinde tanımlanmaktadır. Çocuğun özgürlüğünün kısıtlanması veya hapis cezasının uygulanması ile tedbir kararlarının uygulandığı durumlarda yetişkinlerden ayrı tutulmaları kanunun temel ilkelerindendir (ÇKK, 2005).

Ülkemizde çocuğa ilişkin hukuksal süreci belirleyen bir diğer unsur ise uluslararası sözleşmelerden kaynaklanan zorunluluklardır. Uluslararası sözleşmelerin en başta geleni Türkiye'nin 14.10.1990 yılında imzaladığı Çocuk Hakları Sözleşmesi'dir. Ülkemizin de taraf olduğu ÇHS ve diğer uluslararası sözleşmeler ışığında çocukların suçtan uzak tutulması ve suça sürüklenen çocukların tekrardan topluma kazandırılması esastır. Bu sorumluluğunun yerine getirilmesinde öncelikli görev devletlere düşmektedir. Bunun için ÇHS'nin 1. maddesi gözetilerek çocuklar açısından ceza sorumluluğunun başladığı yaş ile çocuklara uygulanacak yaptırımlar açısından ikinci bir yaş sınırlaması 5237 TCK'da belirlenmiştir (BM, 1990c). TCK'ya göre suça sürüklenen çocuklara ilişkin uygulanacak yaptırımlarda yaş sınırı üç aşamada tanımlanmıştır. Tanımlamaya göre suça sürüklenen çocuğun 12 yaşın sonuna kadar cezai sorumluluğu yoktur; 12-15 yaş aralığında kısmi olarak cezai ehliyete sahiptir; 15-18 yaş aralığında ise çocuğa ceza verilebilir (TCK, 2004).

Kanun'da belirlenmiş olan 12-15 yaş aralığı çocuğun işlediği fiili hukuki açıdan anlaması ile sonuçlarına ilişkin algısına bağlanmıştır ve çocuğun doğrudan "azalmış kusur yeteneğine-isnat yeteneğine" sahip olduğu varsayılmaktadır. Bunun tespiti için uzman kişiler tarafından hazırlanacak olan çocuğun yaşadığı sosyal ve ekonomik koşullar ile psikolojik ve eğitim durumunu yansıtan raporlar dikkate alınmaktadır (Ümit, 2007).

Yukarıda kısaca özetlenen çocuklara ilişkin yasal düzenlemeler doğrultusunda şekillenen suça sürüklenen çocuk istatistikler ülkemiz için karamsar bir tablo göstermektedir. Ayrıca ülkemizde gelişmiş ülkelerde olduğu gibi yaşanan tüm hukuksal olayların resmi makamlara bildirilme düzeyinin düşük olması ile toplanan verilerin sağlıklılığının tartışılır olduğu göz önünde bulundurulduğunda yayınlanan verilerden çok daha kötü bir tablonun olduğu tahmin edilmektedir. Bu gerçekler doğrultusunda çocuğa ilişkin ülkemizde ve tez çalışmasının çalışma alanını oluşturan İstanbul'da genel suç istatistikleri irdelenmelidir.

4.2 Türkiye’de Suç İstatistiklerinde Çocuğun Durumu

TUİK verilerine göre ülke genelinde güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuk sayısı 2008-2013 yılları arasında iki kattan fazla artmıştır. Veriler içerisinde en dikkat çeken husus, altı yıl içerisinde çocuk mağduriyetinin yaklaşık üç katına, suça sürüklenen çocuk sayısının ise yaklaşık iki katına çıkmasıdır. Buna karşılık bulunan kayıp çocuk sayısının ciddi oranda artmış olması ve sokakta çalıştırılan çocuk sayısının azalmış olması göze çarpan olumlu gelişmelerdir (Çizelge 4.1).

Çizelge 4.1: Türkiye’de geliş nedenine göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı.

SUÇ TÜRÜ / YILLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Suçla sürüklenme	62430	68344	83393	84916	100831	115439
Kabahat işleme	1177	320	586	1279	770	551
Terk	89	48	66	27	43	42
Evden kaçma	2412	3195	3205	3222	2424	2821
Buluntu	1340	1669	1745	1208	1661	1732
Kayıp (Bulunan)	4517	5081	8081	10067	12474	16218
Mağdur	44153	61645	76428	88582	111857	121717
Madde kullanımı	163	373	985	418	245	230
Sokakta çalışma	3632	3579	2768	1712	2213	1574
Sokakta yaşama	20	16	39	24	17	15
Kanunsuz çalışma	35	9	12	16	13	19
Bilgisine başvurma	2436	2363	3877	5418	7075	8588
Okula gönderilmeme	21	1190	1028	1129	527	123
Kurumdan kaçma	426	827	868	1106	1256	1093
Diğer	9741	3302	4963	4916	3674	3409
Toplam	132592	151961	188044	204040	245080	273571

TUİK verilerine göre güvenlik birimlerine gelen veya getirilen çocuklara isnat edilen suç türlerinin dağılımı Çizelge 4.2.’de detaylıca verilmiştir. Çizelgede dikkat çeken husus, sırasıyla yaralama, hırsızlık ve mala zarar verme suçlarının tüm yıllarda çocukların karıştığı suçlarda ilk üçte yer almasıdır. Çocuklara isnat edilen suçlar istatistiğinde hemen hemen tüm suçlarda artış söz konusudur. Ancak uyuşturucu ve uyarıcı madde ile ilgili suçların yaklaşık beş kat artmış olması, diğer suçlarında artışında dolaylı olarak rol oynaması açısından dikkat edilmesi gereken bir veridir. Bunun yanı sıra ciddi oranda artış gösteren sahtecilik, yaralama, tehdit ve toplumsal olaylara katılma gibi suçlarda bulunmaktadır. Azalma eğiliminde olan sadece trafik ve genel ahlaka karşı işlenen suçlardır.

Çizelge 4.2: Türkiye’de isnat edilen suç türüne göre güvenlik birimine gelen veya getirilen çocuk sayısı.

SUÇ TÜRLERİ / YILLAR	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Öldürme	317	481	404	390	457	464
Yaralama	19726	25182	30180	32331	39048	42540
Cinsel suçlar	1848	2121	2723	2243	2997	3229
Tehdit	1853	2111	2763	2910	3524	4020
Kişiyi hürriyetinden yoksun tutma	965	1381	1178	1434	1624	1629
Konut dokunulmazlığının ihlali	366	290	386	371	503	577
Hakaret	703	937	1014	878	1227	1439
Cebir	0	0	777	185	146	18
Hırsızlık	17884	17869	21857	24604	28506	33038
Yağma (Gasp)	1718	1618	1587	1476	1911	2371
Mala zarar verme	2572	2805	2916	3463	3654	4269
Yangın çıkarma	351	338	282	435	480	573
Trafik suçları	1062	239	473	614	657	611
Genel ahlaka karşı suçlar	149	110	70	68	104	110
Kötü muamele	132	93	525	445	630	859
Çevreye karşı suçlar	53	161	141	134	116	185
Görevli memura mukavemet	269	338	481	616	648	1011
Adliye karşı suçlar	182	205	254	261	285	408
Sahtecilik	282	424	404	585	846	1819
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmak, satmak, satın almak	1829	2959	5552	4388	5809	10504
Toplumsal olaylar	722	547	688	1027	965	1702
5682 Sayılı Kanun'a muhalefet	46	87	71	99	96	148
6136 Sayılı Kanun'a muhalefet	816	1007	1074	881	942	1305
Bilişim suçları	0	0	0	0	81	105
Diğer	7631	6870	7593	5078	5575	2500
Toplam	62430	68344	83393	84916	100831	115439

Ülkemizde çocukların yargılandıkları Çocuk Mahkemeleri'ndeki dosya sayılarının tüm mahkemelerdeki dosya sayılarına oranı; bir önceki yıldan devir olan, o yıl mahkemeye gelen ve gelecek yıla devir olacak dosyalar üzerinden 2008-2013 yılları

arasında yaklaşık dört kat artış gösterirken Çocuk Ağır Ceza Mahkemelerinde önemli oranda azalma göstermiştir (Çizelge 4.3.).

Çizelge 4.3: Türkiye’de mahkeme türüne göre ceza mahkemelerindeki dosya sayısı.

MAHKEME / YILLAR	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ağır Ceza	10 485	10 876	13806	14268	14625	15004	13214	16701	13044
Ağır Ceza	156599	154 363	131472	134468	137296	141611	142372	152261	159848
Asliye Ceza	1195531	1 138 132	1101255	1228068	1429762	1267921	1131078	1340207	1117592
Sulh Ceza	597886	472 427	569091	690230	832340	1192166	1336822	1245960	1076576
İcra Ceza	608680	814155	1134563	891480	437502	416371	368653	312695	289049
Trafik	1520	83	124	192	229	143	1	-	
Çocuk	23989	75486	81546	76510	75503	79119	87047	95003	112469
Fikri ve Sınai Haklar	13852	15 333	16671	16701	14665	10567	11538	12249	12320
Çocuk Ağır Ceza	64832	28914	10173	8722	7157	6424	6178	5118	4898
Toplam	2673374	2709769	3058701	3060639	2949079	3129326	3096903	3180194	2785796

Yargılamalar sonrası ceza infaz kurumlarına giren çocukların tüm hükümlülere oranı 2009 yılında %1,46 iken, 2013 yılında %3,79'a yükselmiştir. Yükselme en fazla hırsızlık ve cinsel suçlarda olmuştur. Cinayet suçlarından hüküm giyenlerin oranı hemen hemen aynı kalırken, yağma suçlarından hüküm giyenlerin oranında ciddi oranda azalma söz konusudur. Ayrıca her yıl hüküm giyen çocukların yarısından fazlası hırsızlık ve yağma (gasp) suçundan hüküm giymiştir. Ancak söz konusu iki suçtan hüküm giyen çocukların diğer suçların toplamına göre oranı giderek azalmaktadır.

Çizelge 4.4: Türkiye’de suç türü ve yaşa göre ceza infaz kurumuna giren hükümlüler.

SUÇ TÜRÜ / YILLAR	2009		2010		2011		2012		2013	
	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk
Öldürme	1514	111	2958	183	3484	275	6434	374	6534	450
Yaralama	7647	54	8400	86	7885	139	15305	194	29818	688
Cinsel suçlar	562	45	909	99	828	69	2258	313	4143	584
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	349	10	561	17	723	41	902	37	2383	99
Hakaret	1105	1	1214	2	996	3	1667	3	3676	47
Hırsızlık	5758	335	6527	410	6445	477	11958	990	22343	2167
Yağma(Gasp)	1145	392	1798	465	2225	498	3667	797	4877	892
Çek kanunlarına muhalefet	-	-	-	-	8946	0	707	0	-	0
Dolandırıcılık	10822	0	11434	2	1103	0	1926	0	2463	0
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	1576	41	3139	52	2811	43	6162	127	9177	324
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma	1029	12	1276	10	1320	2	1812	14	2674	71
Sahtecilik	1593	5	2059	1	2077	4	3854	26	6492	54
Kötü muamele	66	0	80	0	61	0	66	0	98	0
Zimmet	65	0	69	0	87	0	229	0	416	0
Rüşvet	32	0	21	0	13	0	56	0	251	0
Kaçakçılık	935	2	846	2	881	3	1136	5	3027	28
Trafik suçları	735	1	590	0	453	0	793	1	1161	6
Orman suçları	378	1	359	0	309	0	388	0	814	5
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar	2395	4	2679	5	3028	10	5425	20	8963	93
İcra İflas Kanunu'na muhalefet	19872	1	27362	0	24805	0	30518	0	18701	0
Askeri Ceza Kanunu'na muhalefet	6582	0	7800	0	2981	0	3112	0	250	0
Tehdit	-	-	-	-	-	-	-	-	5494	82
Mala zarar verme	-	-	-	-	-	-	-	-	3523	102
Görevi yaptırmamak için direnme	-	-	-	-	-	-	-	-	2058	28
Ailenin korunması tedbirine aykırılık	-	-	-	-	-	-	-	-	4720	81
Diğer suçlar	10073	69	8281	109	8635	101	17130	168	17655	331
TOPLAM	74404	1087	88480	1443	80096	1665	115505	3069	161711	6132

Ülkemizde hüküm giyen çocuk sayısı her geçen gün artmasına rağmen hükümlü çocukların kalması gereken çocuk ceza infaz kurumlarının ve eğitim evlerinin sayısı yetersiz kalmaktadır. Ayrıca çocuğun doğru rehabilitasyonu için gereken çocuklara özel ceza infaz kurumlarının yetersizliği yıllar içerisinde giderek de artmaktadır. Çizelge 4.4. ile Çizelge 4.5.’in karşılaştırılmasından da anlaşılacağı üzere, 2009 yılında hüküm giyen çocukların %59,98’i çocuk ceza infaz kurumlarında veya eğitim evlerinde kalırken, bu oran 2013 yılında %4,47 seviyesine düşmüştür. Söz konusu yıllar arasındaki farkın bu kadar fazla olmasının nedenlerinden biri, artan hükümlü çocuk sayısına oranla yeterli sayıda ceza infaz kurumunun yapılmamasıdır. Asıl önemli olan ise çocukların topluma yeniden kazandırılması için verilen topyekun mücadelede ceza infaz kurumlarının yetersizliğinin büyük bir handikap oluşturmasıdır.

Çizelge 4.5: Türkiye’de suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitimevine giren hükümlü çocuk sayısı.

SUÇ TÜRÜ / YILLAR	2009	2010	2011	2012	2013
Öldürme	34	22	50	11	18
Hırsızlık	194	160	154	71	118
Irza geçmek	-	-	-	-	-
Fiili livata	-	-	-	-	-
Cinsel suçlar	42	20	9	5	22
Yaralama	13	17	10	4	7
Yağma	271	162	127	70	71
Diğer	98	95	76	21	38
Toplam	652	476	434	182	274

Türkiye'nin lokomotif kenti olan İstanbul'da, ceza infaz kurumuna giren hükümlülerin çocuk-yetişkin oranları Çizelge 4.6.'da suç türü özelinde detaylı olarak gösterilmiştir. Hüküm giyen çocuklar 2009 yılında tüm hüküm giyenlerin %1,66'sını oluştururken, bu oran 2013 yılında %4,57 seviyesine yükselmiştir. Oransal artışın rakamsal ifadesi, hüküm giyen çocuk sayısının söz konusu yıllar içerisinde dört kattan fazla artmış olduğudur. Bu oranlar Çizelge 4.4.'deki Türkiye geneli istatistiği ile karşılaştırıldığında, İstanbul'daki çocuklara ilişkin rakamlar Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ayrıca Türkiye genelinde hüküm giyen çocukların yıllara göre %13,47 ile %21,76 arasında değişen oranlarda İstanbul'da ikamet ettiği görülmektedir. Genel suç istatistiklerine benzer şekilde İstanbul'da da hüküm giyen çocukların çoğunluğu hırsızlık veya gasp suçundan hüküm giymiştir. Bu suçlardan hüküm giyen çocukların toplam içerisindeki payı 2009 yılında %77,84 iken, zaman içindeki payı azalarak 2013 yılında %56,54'a kadar düşmüştür.

Çizelge 4.6: İstanbul'da suç türüne göre çocuk ceza infaz kurumuna ve eğitim evine giren hükümlü çocuk sayısı.

SUÇ TÜRÜ / YILLAR	2009		2010		2011		2012		2013	
	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk	Yetişkin	Çocuk
Öldürme	173	6	351	21	570	51	1035	79	829	77
Yaralama	828	5	984	9	880	16	1333	22	2133	71
Cinsel suçlar	75	3	113	14	107	5	258	34	324	45
Kişiyi hürriyetinden yoksun kılma	28	0	54	2	107	3	67	3	143	2
Hakaret	62	0	96	0	66	0	92	0	191	2
Hırsızlık	1316	62	1474	76	1351	89	2058	149	3168	293
Yağma(Gasp)	341	89	575	163	729	153	1007	222	1154	174
Çek kanunlarına muhalefet					3157	0	220	0		
Dolandırıcılık	3818	0	3870	0	178	0	349	0	324	0
Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti	603	12	1209	14	1089	8	1936	28	2137	67
Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanma, satın alma	229	1	265	1	353	0	466	3	738	16
Sahtecilik	355	3	509	0	456	1	593	2	1042	11
Kötü muamele	8	0	11	0	8	0	5	0	12	0
Zimmet	11	0	4	0	5	0	19	0	27	0
Rüşvet	3	0	4	0	2	0	6	0	40	0
Kaçakçılık	50	0	40	0	36	0	49	0	96	3
Trafik suçları	8	0	9	0	13	0	21	1	16	0
Orman suçları	11	0	6	0	6	0	6	0	10	0
Ateşli silahlar ve bıçaklar ile ilgili suçlar	477	0	516	1	564	0	802	2	1279	14
İcra İflas Kanunu'na muhalefet	656	0	1091	0	1187	0	2114	0	1176	0
Askeri Ceza Kanunu'na muhalefet	574	0	686	0	279	0	373	0	28	0
Tehdit		0							222	2
Mala zarar verme		0							237	11
Görevi yaptırmamak için direnme									169	3
Ailenin korunması tedbirine aykırılık									539	6
Diğer suçlar	2069	12	1180	13	1193	11	1737	17	2037	29
Toplam	11704	194	13057	314	12336	337	14546	562	18071	826

TUİK dışında ülke geneline ilişkin istatistikleri yayınlayan bir diğer kuruluş Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü'dür. Bunların dışında yayınlan veriler sivil toplum kuruluşlarının yapmış olduğu çalışmalar ve bilimsel nitelikli projelere ilişkin sonuçlar olup genelde benzer değerler vermekle birlikte araştırma konusuna göre doğal olarak çeşitlenmektedir. Bütün istatistik çalışmalarından hareketle kentlerin yaşanabilirliklerini artıracak her türlü bilimsel çalışmaya ihtiyaç olup, ülkemizin lokomotif kenti olan İstanbul'da çocuk suçluluğuyla mücadelenin bir basamağını oluşturmak adına aşağıda detayları sunulan çalışma hazırlanmıştır.

4.3 İstanbul'da Suça Sürüklenen Çocuk

Ülkemizde, suça sürüklenen çocuğun hukuksal anlamda geldiği son nokta önceki bölümde tablolar halinde özetlenmiştir. TUİK tarafından yayınlanan bu istatistiklerde, karşılaştırma düzeyi olarak İstanbul kenti diğer yedi coğrafi bölgeyle eşdeğer tutulmaktadır. Çünkü İstanbul kenti, barındırdığı nüfus büyüklüğü ve dinamikleriyle metropol kent niteliğinde olup aynı zamanda suça sürüklenen çocuk istatistiklerinde de kentler arasında ilk sırada yer almaktadır.

Çocukların suça yönelmelerindeki altında yatan nedenleri araştırmaya yönelik yapılan çalışmalar genelde sosyal bilimlerin ilgi alanları içerisinde kalmaktadır. Ancak söz konusu çocuklar olduğu zaman, sosyal çevrenin şekillenmesinde etkisi büyük olan mekânsal çevreye ilişkin veriler çalışmalara pek dahil edilmemektedir. Daha çok çocuk ve çevresine ilişkin sosyal veriler veya suçun işlendiği mekana ilişkin veriler çalışmaların kaynağını oluşturmuştur. Çocukları suçtan uzak tutmaya yönelik yürütülen çalışmalarda çok fazla yer almayan bir hususa değinmek suretiyle yeni bir bakış açısı oluşturmak ve elde edilen bulguları tartışmaya açmak adına İstanbul genelinde yapılan bu tez çalışmasının detayları aşağıda anlatılmaktadır.

4.3.1 Çalışmaya ilişkin bulgular

Çalışmanın amacı doğrultusunda ana veri kaynağını; CTEGM'den temin edilen çocuklara ilişkin veriler ile uluslararası düzeyde bilinen harita servis sağlayıcılarının ülkemizdeki tedarikçisi konumunda olan özel bir firmadan temin edilen İstanbul'daki kentsel donatıları ait mekânsal veriler oluşturmaktadır.

CTEGM'den temin edilen veriler, suçu mahkeme kararıyla kesinleşerek 2008 (Eylül)-2013 (Ocak) yılları arasında hüküm giyen 15.363 çocuğa aittir. Çocuklara ilişkin verilerin içeriğinde çocuğun her hangi bir şekilde kimliğini açık edecek ismi dahil hiçbir veri bulunmamaktadır. Söz konusu veriler sadece hüküm giymesine neden olan suçun türü, yaşı ve cinsiyeti ile açık adres olmamak şartıyla ikamet adresi bilgilerinden oluşmaktadır.

Çocuklar içerisinde sadece 391 tanesi kız çocuğu olup toplam içindeki oranı %2,55'e denk gelmektedir. Çocuklara ilişkin yaş verisi kullanılarak analiz yapmak, çocuğun suça sürüklendiğindeki yaşı değil çocuğun hüküm giydiğindeki yaşını göstermesi nedeniyle mümkün olmamıştır.

Çocukların 10.811'i Denetimli Serbestlik kapsamında ceza alırken, 4.552'si hüküm giymek suretiyle veya kuvvetli suç şüphesiyle bir ceza infaz kurumunda kalmaktadır. Her ne kadar çalışmanın örneklem kümesini mahkeme kararıyla hüküm giyen çocuklar oluştursa da, kuvvetli suç şüphesiyle ceza infaz kurumlarında kalan çocuklarda örneklem kümesine dahil edilerek hüküm giydiği kabul edilmiştir. Çünkü hüküm kesinleşmeden ceza infaz kurumlarında kuvvetli suç şüphesiyle tutulan çocukların, hüküm giyme oranlarının çok yüksek olduğu, CTEGM uzmanlarıyla

yapılan görüşmelerde özellikle vurgulanmış ve çalışmanın amacı doğrultusunda ayrı tutulmaması gerektiği belirtilmiştir.

CTEGM'den verisi alınan 15.363 çocuktan; 160'ı adres bilgisi beyan etmemesi, 473'ü beyan ettiği adresin numarataj paftalarında bulunamaması, 128'i adres bilgisi olarak İstanbul'daki ceza infaz kurumlarından birini beyan etmesi ve 56'sı ilgili makamlarca belirlenen yurtlarda ikamet ediyor olması sebebiyle çalışma örneklem kümesinden çıkartılmıştır. Yurt veya ceza infaz kurumunda ikamet eden 184 çocuk, kaldıkları kurumların koymuş olduğu kurallar doğrultusunda istedikleri zamanlarda çevre ile iletişim kuramamaları veya iletişimin belirli kurallar çerçevesinde kuruluyor olması sebebiyle örneklem kümesinden tercihen çıkartılmıştır. Çünkü İstanbul'da var olan yurt ve ceza infaz kurumu sayısının çok fazla olmaması ve mekânsal konum olarak kurumların güvenlik kaygısıyla çevreden kısmen de olsa izole edilmiş olmaları sebebiyle yapılacak analizlerin yanlış yönlendirilmesinin önüne geçilmek istenmiştir. Adres bilgisi olduğu halde hem İstanbul Büyükşehir Belediyesi hem de ilçe belediyelerinden temin edilen numarataj paftalarında adres tespiti yapılamayan 473 çocuk ile hiç adres beyan etmeyen 160 çocuk zorunlu olarak örneklem kümesinden çıkartılmıştır. Tezin bundan sonraki bölümlerinde adres bilgisi numarataj paftaları yardımıyla harita üzerinde tespit edilen 14.546 (%94,6) çocuğa ilişkin veri kullanılarak analizler yapılacaktır.

Hüküm giyen çocukların ilçe bazında dağılımı Çizelge 4.7.'de gösterilmektedir. Sayısal olarak hüküm giyen çocuk sayısının en fazla olduğu ilçe Bağcılar, en düşük olduğu ilçe ise Adalar'dır. Ancak sonuçların sadece hüküm giyen çocukların sayıları üzerinden yapılmasının yanlış yorumlanmasına imkan vermemek adına, TÜİK'den alınan 12-17 yaş aralığındaki çocuk nüfusu bilgileri kullanılarak yoğunluk analizi de yapılmıştır. Bu analiz üzerinden yapılan değerlendirmeye göre hüküm giyen çocuk oranı İstanbul geneli için %1,13'tür. Ortalamanın üzerinde kalan ilçe sayısı 13'tür. Ortalama üzerindeki ilçelerde hüküm giymiş çocukların sayısı, toplam sayının %58,91'ni oluşturmaktadır. Hüküm giyen çocuk sayısının en düşük olduğu ilçe 3 çocuk ile Adalar ilçesidir. Şile ilçesi ise %0,22 oranı ile hüküm giyen çocuk oranının en düşük olduğu ilçedir. Hükümlü çocuk dağılımında dikkat çeken bir husus ise Anadolu ve Avrupa Yakası'nda yer alan ilçeler arasından belirgin bir farklılaşmanın olmasıdır. Hükümlü çocukların %74,03'ü Avrupa Yakası'nda, %25,97'si Anadolu Yakası'nda ikamet etmektedir. Ayrıca hüküm giyen çocuk sayısı bakımından ilk 15

ilçe içerisinde sadece 4 ilçe, hüküm giyen çocuk oranı bakımından sadece 1 ilçe Anadolu Yakası'nda kalmaktadır. Ancak değerlendirme her iki yakadaki toplam çocuk sayısı göz önünde bulundurularak yapıldığında oranlar arasında çok büyük farklılık olmadığı görülmüştür. Şöyle ki; her 10000 çocuktan Avrupa Yakası'nda 42'si; Anadolu Yakası'nda ise 28'i suça sürüklenmektedir. Oransal farklılık ise her iki yakadaki fonksiyonel dağılım, yoğunluk ve yerleşim karakteristiğindeki farklılıktan kaynaklanmaktadır. Hüküm giyen çocukların ilçelere göre dağılımının genel bir değerlendirilmesi yapıldığında; Anadolu Yakası için en riskli ilçenin Ataşehir, Avrupa Yakası'nda ise Beyoğlu olduğu söylenebilir. Dikkat çekici bir başka tespit ise İstanbul'un Merkezi İş Alanı'nı oluşturan Fatih-Beyoğlu-Şişli ilçelerinde suça sürüklenen çocuk oranında ilk üç sırayı oluşturmasıdır. Bu sonuçlar tezin üçüncü bölümünde vurgulanan, kentin dışa doğru büyümesi sürecinde tarihi kent merkezlerinin terk edilerek zamanla suç ve suçlu için bir toplanma mekanı haline gelmesi söylemini suça sürüklenen çocuklar açısından desteklemektedir.

Çizelge 4.7: İstanbul'da hüküm giyen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı ve oranı.

SIRA	İLÇE	SAYI	NÜFUS (12-17 yaş)	ORAN
1	BEYOĞLU	823	22,345	3.68
2	FATİH	815	34,613	2.35
3	ŞİŞLİ	396	22,422	1.77
4	ZEYTİNBURNU	493	29,327	1.68
5	ATAŞEHİR	567	34,403	1.65
6	ESENYURT	862	55,459	1.55
7	GAZİOSMANPAŞA	699	49,619	1.41
8	ESENLER	689	52,097	1.32
9	KAĞITHANE	526	40,730	1.29
10	BAĞCILAR	1054	82,950	1.27
11	GÜNGÖREN	351	27,948	1.26
12	KÜÇÜKÇEKMECE	871	70,045	1.24
13	AVCILAR	423	35,349	1.20
14	BAHÇELİEVLER	607	55,322	1.10
15	SULTANGAZİ	584	55,653	1.05
16	EYÜP	336	33,360	1.01
17	KADIKÖY	274	28,030	0.98
18	ÜMRANİYE	580	60,510	0.96
19	ÜSKÜDAR	427	44,818	0.95
20	BÜYÜKÇEKMECE	169	18,799	0.90
21	BAYRAMPAŞA	219	25,126	0.87
22	SULTANBEYLİ	315	37,532	0.84
23	KARTAL	323	38,815	0.83
24	BAŞAKŞEHİR	294	35,415	0.83
25	PENDİK	471	61,429	0.77
26	SANCAKTEPE	210	29,561	0.71
27	MALTEPE	251	36,316	0.69
28	SARIYER	152	23,038	0.66
29	SİLİVRİ	80	12,866	0.62
30	ÇEKMEKÖY	116	18,778	0.62
31	BEYKOZ	135	22,484	0.60
32	BEŞİKTAŞ	55	9,529	0.58
33	ARNAVUTKÖY	130	23,776	0.55
34	TUZLA	100	19,668	0.51
35	BEYLİKDÜZÜ	93	20,546	0.45
36	ADALAR	3	749	0.40
37	BAKIRKÖY	35	14,088	0.25
38	ÇATALCA	13	5,769	0.23
39	ŞİLE	5	2,230	0.22
Genel Toplam		14546	1291514	100.00

Hüküm giyen çocukların işlemiş olduğu suçlar, BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi tarafından yapılan sınıflandırma sistematğine göre analiz edilmiştir. Buna göre suçlar; ölümlle sonuçlanan suçlar, kişiye karşı suçlar, cinsel suçlar, mala karşı suçlar, hem mala hem kişiye karşı suçlar, uyuşturucu suçları, mali suçlar, kamu düzenine karşı suçlar, terör ve organize suçlar ile tüm dünya da suç kabul edilen uluslararası suçlar olarak 10 gruba ayrılmıştır. Hüküm giyen çocukların hüküm giyme sebepleri içerisinde Çizelge 4.8.'de açıkça görüldüğü üzere %62,05 oranı ile uyuşturucu ilk sırada gelmektedir. Uyuşturucu suçları; her türlü uyuşturucu niteliğindeki malın imali, ithali, ihracı, ticareti, sağlanması, satın alınması, satılması, bulundurulması, satışına aracılık edilmesi, kullanımının özendirilmesi ile uyuşturucu müptelalarının muhafaza ve tedavi edilmesi şeklinde alt gruplara ayrılmaktadır. Uyuşturucu suçundan hüküm giyen çocuk sayısının bu kadar baskın olmasının sebeplerinden biri, CTEGM uzmanları ile yapılan görüşmelerde Denetimli Serbestlik uygulamasının başlaması olarak gösterilmiştir.

Suç türlerinden toplam içerisindeki payı %3,'ün altında olanlar, diğer suçlar başlığı altında değerlendirilmiştir. Diğer suçlar, BM sınıflama sistematğinde yer alan ancak Çizelge 3.8.'e giremeyen tüm suçları barındırmaktadır. Bunlar içerisinde oranı en düşük olan %0,08 oranı ile uluslararası suçları, en yüksek olanı %2,70 oranı ile cinsel suçlardır. Çizelge 4.8.'de toplam çocuk sayısının, örneklem kümesinden büyük olması ise aynı çocuğun birkaç suçtan hüküm giymesinden kaynaklanmaktadır. Tüm bu veriler üzerinden çocuk başına işlenen ortalama suç oranı 1,13 olarak tespit edilmiştir.

Çizelge 4.8: İstanbul'da hüküm giyen çocukların işledikleri suç türü dağılımı.

SUÇ TÜRLERİ	ÇOCUK SAYISI	ORAN
Kişiye Karşı Suçlar	1.202	7,27
Mala Karşı Suçlar	2.706	16,37
Mala ve Kişiye Karşı Suçlar	1.009	6,10
Uyuşturucu Suçları	10.257	62,05
Diğer Suçlar	1.355	8,20
TOPLAM	16.529	100,00

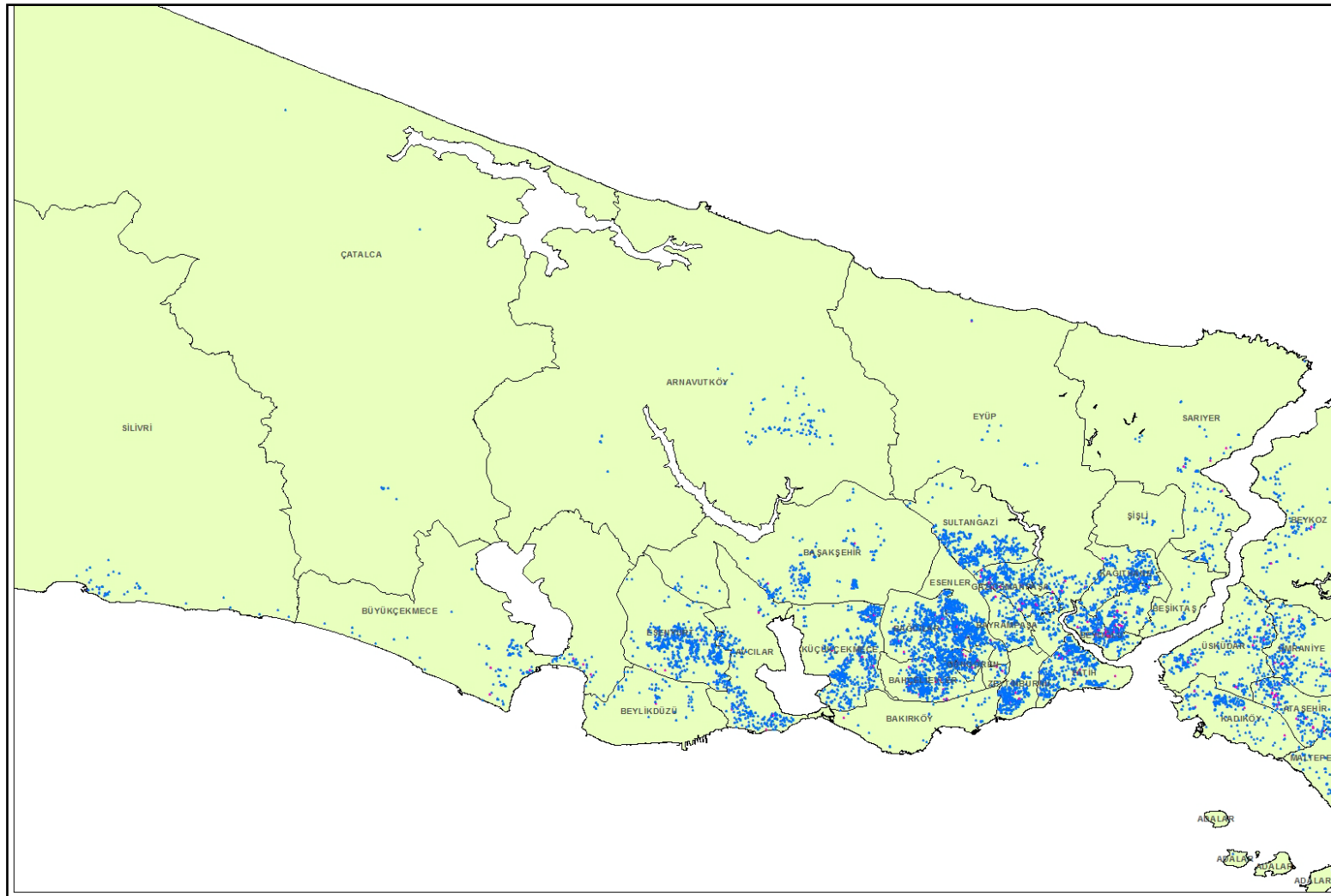
Çalışma alanına ilişkin temel verilerden ilki olan, çocuklara ilişkin istatistiki bilgiler üzerinden en belirgin olarak ortaya çıkanlar; hüküm giyen çocukların büyük çoğunluğunu (%97,50) erkek çocuklar oluşması, %74,3'ünün Avrupa Yakası'nda ikamet etmesi ve uyuşturucu ile ilgili suçların tüm suçların %62,05'ine denk gelmesidir. Ancak uyuşturucu suçlarına ilişkin verilerin TUIK verileriyle uyuşmamasında, Denetimli Serbestlik uygulamasının yürürlüğe girmesi ile Denetimli Serbestlik uygulaması öncesi uyuşturucu suçlarından tutuklanan çocuklara hüküm vermek yerine tedavi veya gözetim gibi diğer tedbirlerin uygulanması yönünde tercih kullanılmasının etkisi vardır.

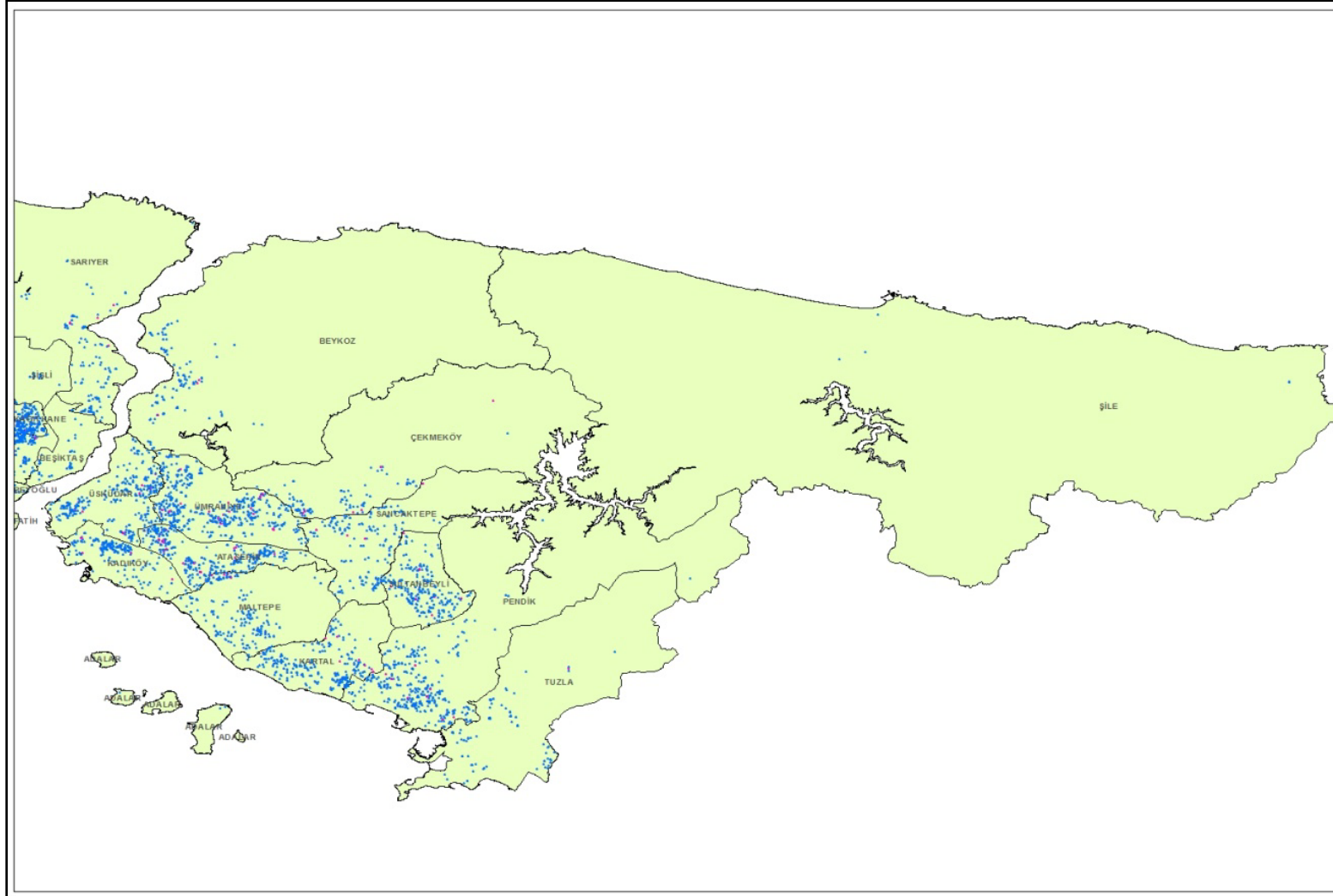
Bu veriler üzerinden adres bilgileri kullanılarak çocuk-suç-mekan ilişkisini gösteren akıllı haritalar üretilmiştir. Akıllı haritalar sayesinde İstanbul'da suça sürüklenen çocukların mekânsal dağılımı ve yoğunluk analizleri görsel olarak daha algılanabilir hale getirilmiştir.

4.3.2 Suça sürüklenen çocukların mekânsal dağılımı

CTEGM'den temin edilen çocuklara ilişkin adres bilgileri, İBB'si Harita Müdürlüğü'nden temin edilen numarataj paftaları ile ilçe belediyelerinin resmi internet sitelerinde yayınladıkları adres verileri kullanılarak sayısallaştırılmıştır. Sayısallaştırma yapılırken, öncelikle beyan edilen adres bilgilerinden otomatik eşleşme yöntemi kullanılarak adres tespiti yapılmıştır. Otomatik eşleşmede karşılık bulamayan veriler, tek tek kontrol edilip yazım hatası veya ilçe, sokak, mahalle isimlerindeki değişiklikler kontrol edilerek yeniden analiz edilmiştir. Özellikle 2009 yılında İstanbul idare sınırlarında Bakanlar Kurulu kararıyla yapılan değişik sonrası yeni kurulan veya tüzel kişilikleri sonlandırılan ilçeler ve mahalleler üzerindeki çelişkiler giderilmiştir. Tüm kontroller sonrası adres tespiti yapılamayan 473 çocuk (%3,11) örneklem kümesinden çıkartılmıştır.

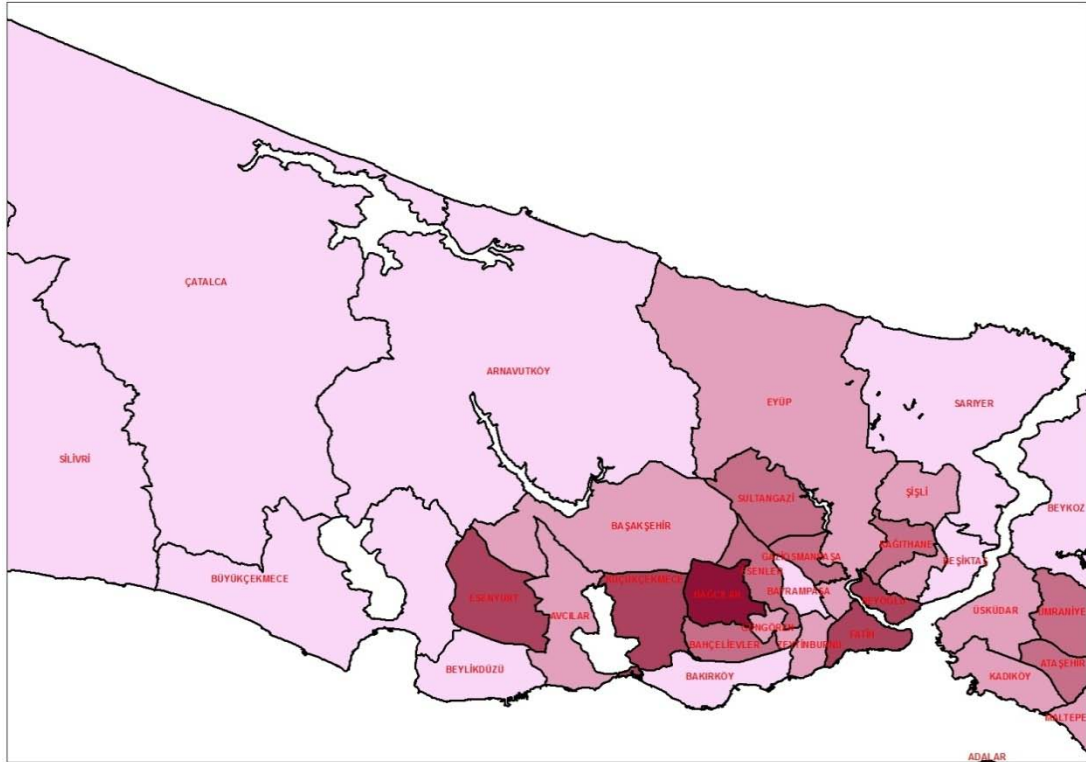
Son şekliyle örneklem kümesini oluşturan çocuklara ilişkin ArcGis programı (10.1 versiyonu) kullanılarak koordinatlı İstanbul haritası üzerinde ikamet adreslerinin dağılımı gösteren haritalar üretilmiştir (Şekil 4.1; 4.2) (haritaları daha büyük ölçekli görünümleri için EK-A bakınız).

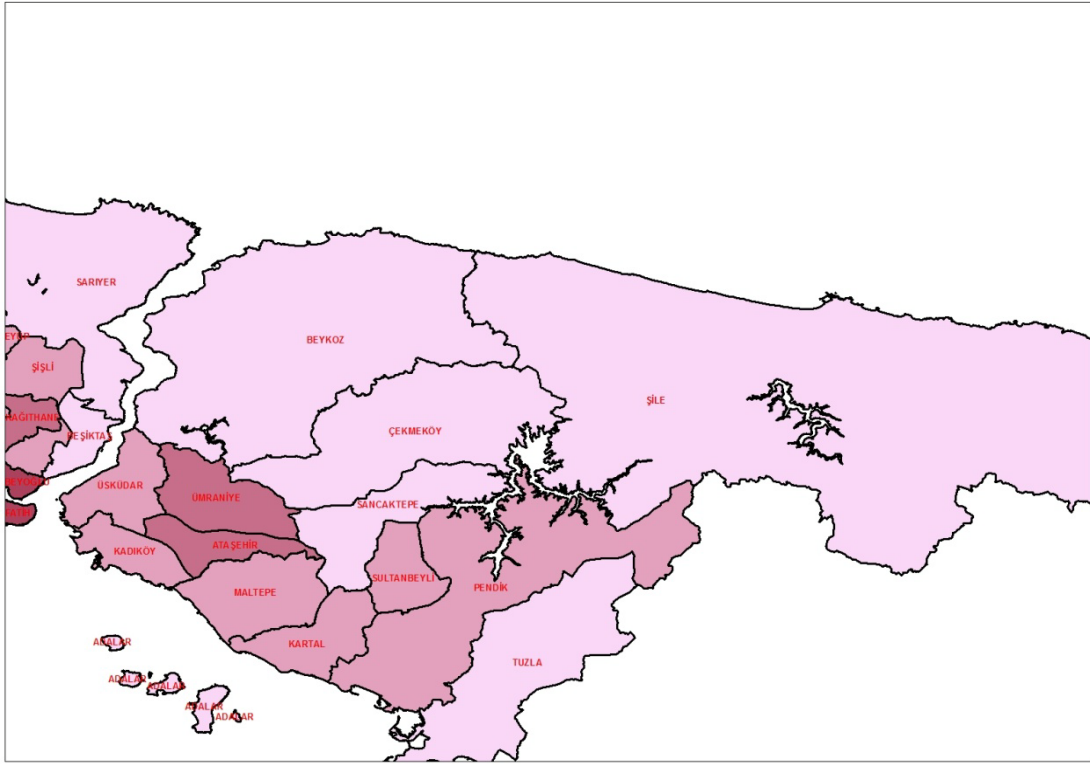

Şekil 4.2: Suça sürüklenen çocukların Anadolu Yakası'nda ikamet adresleri dağılımı

Suça sürüklenen çocukların ikamet ettikleri ilçelerdeki durumu daha iyi analiz etmek için istatistiksel dağılım Şekil 4.3. ve 4.4’de 5 kademede gösterilmiştir. Şekil 4.3. ve 4.4’e göre istatistiksel yoğunluğun en fazla olduğu ilçe Bağcılar’dır. İstatistiksel yoğunluğun yüksek olduğu 2. düzeyde 4 ilçe (Küçükçekmece, Esenyurt, Beyoğlu, Fatih) bulunmakta olup hepsi Avrupa Yakası’nda yer almaktadır. Orta düzeyde yoğunluğun olduğu ilçeler 2’si (Ümraniye, Ataşehir) Anadolu Yakası’nda ve 5’i (Gaziosmapaşa, Esenler, Bahçelievler, Sultangazi, Kağıthane) Avrupa Yakası’nda olmak üzere toplam 7 tanedir. Yoğunluğun düşük olduğu ilçelerin yarısı (Zeytinburnu, Avcılar, Şişli, Güngören, Eyüp, Başakşehir) Avrupa Yakası’nda; yarısı(Pendik, Üsküdar, Kartal, Sultanbeyli, Kadıköy, Maltepe) Anadolu Yakası’ndadır. Geriye kalan 15 ilçenin 10 tanesi Avrupa Yakası’nda, 5 tanesi de Anadolu Yakası’nda olmak üzere yoğunluk en düşük düzeydedir.

Şekil 4.3: Avrupa Yakası’nda suça sürüklenen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı.

Şekil 4.4: Anadolu Yakası'nda suça sürüklenen çocuk sayısının ilçelere göre dağılımı.

BM Uyuşturucu ve Suç Ofisi sınıflama sistematğine göre İstanbul'da suça sürüklenen çocukların karışmış oldukları suç türleri daha önce değinildiği üzere 5 grupta analiz edilmiş olup suçların mekânsal dağılımı Ek-B'de gösterilmiştir. Buna göre İstanbul genelinde var olan çocukların ikamet adreslerindeki homojen dağılımın, hem istatistiksel yoğunluk hem de mekânsal dağılım açısından suç türlerine göre yapılan akıllı haritalarda da değişmediği gözlemlenmektedir.

4.3.3 Çocukların suça sürüklenmesinde kentsel donatıların rolü

Çocukların suça sürüklenmesinde mekanın etkisini ölçmeye yönelik yürütülen bu tez çalışması kapsamında etkileşim riskinin orta düzeyde olduğu İstanbul'un iki farklı bölgesinde hem arazi çalışmalarıyla hem de bölgenin ileri gelenleriyle yapılan derinlemesine görüşmeler ile elde edilen bulgular önceki bölümde detaylıca anlatılmıştır. Her iki çalışmanın birbirini tamamlayan ve dikkat çeken tarafı ise arazi çalışmaları sırasında çocuğun boş zamanlarını değerlendirebileceği mekanların (kentsel donatıların) bulunmadığı ve derinlemesine yapılan görüşmelerde bu eksikliğin bölgede yaşayan çocukların suça sürüklenmesinde etkili olduğu gerçeğinin bölge sakinleri tarafından biliniyor olmasıdır. Bu tespit, tez çalışmasının ikinci ve üçüncü bölümlerinde değinildiği üzere, başta göç ile kente gelen çocukların kente

adaptasyonunu sağlayacak bir anlamda kentlileşmesine yardımcı olacak kentsel donatılara duyulan ihtiyacı göstermektedir.

Büyük kentlerin yaratmış olduğu kargaşa ortamında, aile kontrolünden kurtulan çocukların fazlaca karşılaştıkları suç fırsatlarına yönelmemeleri için boş zamanlarını doğru değerlendirmeleri şarttır. Bu tespitten yola çıkarak, İstanbul genelinde çocukların suça sürüklenmelerinde kentsel donatıların varlığının bir etkisinin olup olmadığı SPSS programında doğrusal regresyon analizi yapmak suretiyle incelenmiştir. Doğrusal regresyon analizi iki farklı yöntemle yapılmıştır. Birincisinde, çocukların boş zamanlarını doğru değerlendirebileceği düşünülen kentsel donatılar bağımsız değişken olarak tek tek regresyon analizine sokularak basit doğrusal regresyon; ikincisinde, tüm donatılar birlikte kullanılarak çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

Regresyon analizinde bağımlı değişken olarak İstanbul'da suça sürüklenen çocuk sayısı, bağımsız değişken olarak İstanbul'daki kentsel donatıların sayısı kullanılmıştır. Bağımsız değişken olarak kullanılan kentsel donatılar belirlenirken, imar mevzuatında yer alan tüm kentsel donatılar içerisinden, çocuğun boş zamanını değerlendirebileceği ve aynı zamanda çocuğun kentlileşme sürecine yardımcı olacak mekanlar seçilmiştir. Bunlar; spor tesisleri, sosyal tesisler, kültürel tesisler, yeşil alanlar ve eğitim tesisleridir (Çizelge 4.9). Spor tesisleri futbol-voleybol-basketbol sahaları, spor tesisleri, tenis kortları, stadyumlar ve yüzme havuzlarından; sosyal tesisler aşevleri, sosyal tesisler ve sosyal yardım kurumlarından; kültürel tesisler konser-opera salonları, kültür-kongre merkezleri, kütüphaneler, müzeler, sergi salonları, tiyatrolar ve sinemalardan; yeşil alanlar mesire-piknik alanları, milli parklar, parklar ve yeşil alanlardan; eğitim tesisleri ilkokul, ortaokul ve liseden oluşmaktadır.

Çizelge 4.9: Doğrusal regresyon analizinde kullanılan kentsel donatıların sayısı.

KENTSEL DONATI	SAYI
Eğitim Tesisi	3634
Kültürel Tesis	602
Sosyal Tesis	204
Spor Tesisi	1170
Yeşili Alan	3164
TOPLAM	8774

Birinci yöntem olarak basit doğrusal regresyon analizinin ilk denemesinde İstanbul'da ilçe özelinde suça sürüklenen çocuk sayısı ile spor tesisi sayısı arasında bir ilişkinin var olup olmadığı sorgulanmıştır (Çizelge 4.10).

Çizelge 4.10: İstanbul'da suça sürüklenen çocuk sayısı ile spor tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi

Regresyon İstatistikleri	
Çoklu R	0.617242296
R Kare	0.380988052
Ayarlı R Kare	0.364257999
Standart Hata	224.2256388
Gözlem	39

	df	SS	MS	F	Anlamlılık F
Regresyon	1	1144944.902	1144944.902	22.77267498	2.84643E-05
Fark	37	1860254.072	50277.13709		
Toplam	38	3005198.974			

	Katsayılar	Standart Hata	t Stat	P-değeri
Kesişim	558.5516513	52.92871847	10.55290336	1.0369E-12
X Değişkeni 1	-137.2825861	28.76791771	-4.772072399	2.84643E-05

Her hangi bir ilçedeki spor tesisi sayısının, o ilçedeki suça sürüklenen çocuk sayısını ne düzeyde açıkladığını ortaya koymak için yapılan basit doğrusal regresyon analizine göre; bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında pozitif bir ilişki söz konusudur ($R^2=0,380$) ve spor tesisi sayısının, suça sürüklenen çocuk sayısının anlamlı bir açıklayıcısıdır ($p=0,000$). Bağımsız değişken olan spor tesisi sayısı tek başına suça sürüklenen çocuk sayısının %38'ini açıklamaktadır. Analizin sonucunda

"Suça sürüklenen çocuk sayısı = (-137,282 * spor tesisi sayısı) + 558,551" denklemi elde edilmiştir.

Basit doğrusal regresyonun ikinci denemesinde suça sürüklenen çocuk sayısı ile sosyal tesis sayısı arasındaki ilişkinin düzeyi İstanbul genelinde ilçe özelinde sorgulanmıştır (Çizelge 4.11).

Çizelge 4.11: İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile sosyal tesis sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.

<i>Regresyon İstatistikleri</i>	
Çoklu R	0.5176106
R Kare	0.267920734
Ayarlı R Kare	0.248134808
Standart Hata	243.8455349
Gözlem	39

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Anlamlılık F</i>
Regresyon	1	805155.114	805155.114	13.54097514	0.000739105
Fark	37	2200043.86	59460.64487		
Toplam	38	3005198.974			

	<i>Katsayılar</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-değeri</i>
Kesişim	504.9159237	53.01182879	9.524589799	1.70149E-11
X Değişkeni 1	-541.4543283	147.1420693	-3.6798064	0.000739105

Suçta sürüklenen çocuk sayısı ile o ilçedeki sosyal tesis sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre; bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($R^2=0,267$) ve sosyal tesis sayısı, suçta sürüklenen çocuk sayısının anlamlı bir açıklayıcısıdır ($p=0,000$). Sosyal tesis sayısı tek başına suçta sürüklenen çocuk sayısının %26'sını açıklamaktadır. Analizin sonucunda "Suçta sürüklenen çocuk sayısı = (-541,454 * sosyal tesis sayısı) + 504,915" denklemi elde edilmiştir.

Basit doğrusal regresyonun üçüncü denemesinde suçta sürüklenen çocuk sayısı ile yeşil alan sayısı arasındaki ilişkinin düzeyi İstanbul genelinde ilçe özelinde sorgulanmıştır (Çizelge 4.12).

Çizelge 4.12: İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile yeşil alan sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.

<i>Regresyon İstatistikleri</i>	
Çoklu R	0.588310388
R Kare	0.346109113
Ayarlı R Kare	0.328436386
Standart Hata	230.4562
Gözlem	39

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Anlamlılık F</i>
Regresyon	1	1040126.75	1040126.75	19.58436402	8.18664E-05
Fark	37	1965072.224	53110.06011		
Toplam	38	3005198.974			

	<i>Katsayılar</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-değeri</i>
Kesişim	563.6258738	56.72536313	9.936046993	5.46338E-12
X Değişkeni 1	-54.35388757	12.28219181	-4.425422467	8.18664E-05

İlçe bazında suça sürüklenen çocuk sayısı ile o ilçedeki sosyal tesis sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre; bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($R^2=0,346$) ve yeşil alan sayısı, suça sürüklenen çocuk sayısının anlamlı bir açıklayıcısıdır ($p=0,000$). İstanbul'da yeşil alanların sayısı tek başına suça sürüklenen çocuk sayısının %34'ünü açıklamaktadır. Analizin sonucunda "Suça sürüklenen çocuk sayısı = (-54,353 *yeşil alan sayısı) + 563,625" denklemi elde edilmiştir.

Basit doğrusal regresyonun dördüncü denemesinde, suça sürüklenen çocuk sayısı ile eğitim tesisi sayısı arasındaki ilişkinin düzeyi, İstanbul genelinde ilçe özelinde sorgulanmıştır (Çizelge 4.13).

Çizelge 4.13: İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile eğitim tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.

<i>Regresyon İstatistikleri</i>	
Çoklu R	0.586902814
R Kare	0.344454913
Ayarlı R Kare	0.326737478
Standart Hata	230.7475175
Gözlem	39

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Anlamlılık F</i>
Regresyon	1	1035155.552	1035155.552	19.44157929	8.59643E-05
Fark	37	1970043.423	53244.41683		
Toplam	38	3005198.974			

	<i>Katsayılar</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-değeri</i>
Kesişim	576.0158519	59.040159	9.75633978	8.94892E-12
X Değişkeni 1	-49.91017536	11.31939787	-4.409260629	8.59643E-05

İlçe bazında suça sürüklenen çocuk sayısı ile o ilçedeki eğitim tesisi sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre; bağımlı değişken ile bağımsız değişken arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($R^2=0,344$) ve eğitim tesisi sayısı, suça sürüklenen çocuk sayısının anlamlı bir açıklayıcısıdır ($p=0,000$). İstanbul'da eğitim tesisleri sayısı tek başına suça sürüklenen çocuk sayısının %34'ünü açıklamaktadır. Analizin sonucunda "Suça sürüklenen çocuk sayısı = $(-49,910 \cdot \text{eğitim tesisi sayısı}) + 576,015$ " denklemi elde edilmiştir.

Basit doğrusal regresyon analizinin son denemesinde suça sürüklenen çocuk sayısı ile kültür tesisi sayısı arasındaki ilişkinin düzeyi İstanbul genelinde ilçe özelinde sorgulanmıştır (Çizelge 4.14).

Çizelge 4.14: İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile kültür tesisi sayısı arasındaki basit doğrusal regresyon analizi.

Regresyon İstatistikleri	
Çoklu R	0.254252956
R Kare	0.064644566
Ayarlı R Kare	0.039364689
Standart Hata	275.6284805
Gözlem	39

ANOVA					
	<i>df</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>Anlamlılık F</i>
Regresyon	1	194269.7823	194269.7823	2.557155109	0.11830175
Fark	37	2810929.192	75971.05925		
Toplam	38	3005198.974			

	<i>Katsayılar</i>	<i>Standart Hata</i>	<i>t Stat</i>	<i>P-değeri</i>
Kesişim	415.3271886	51.47274774	8.068875411	1.12388E-09
X Değişkeni 1	-47.02687054	29.40813905	-1.599110724	0.11830175

İlçe bazında suça sürüklenen çocuk sayısı ile o ilçedeki kültür tesisi sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucuna göre; bağımsız değişken bağımlı değişkenin anlamlı bir açıklayıcısı değildir ($p=0,118$). Dolayısıyla suça sürüklenen çocuk sayısı ile kültür tesisi sayısı arasında bir ilişkiden söz etmek mümkün olmamaktadır.

İlçe özelinde, kentsel donatı sayıları ile suça sürüklenen çocuk sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak adına yapılan basit doğrusal regresyon analizden sonra ikinci yöntem olarak, söz konusu donatıların birlikte değerlendirildiği zaman ortaya çıkacak denklemi bulmak adına, çoklu regresyon analizi yapılmıştır. Analizde bağımlı değişken olarak yine İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı kullanılırken, bağımsız değişkenler olarak belirlenmiş olan beş kentsel donatının İstanbul’daki sayısı ile o ilçelerdeki 12-17 yaş aralığındaki çocuk sayısına yer verilmiştir.

İlçe bazında suça sürüklenen çocuk sayısı ile o ilçedeki kentsel donatıların sayısı arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için yapılan çoklu doğrusal regresyon analizi sonucuna göre üç denklem ortaya çıkmıştır (Çizelge 4.15). İlk denklemde, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişki sadece çocuk nüfusu kurulurken ikinci denklemde, çocuk nüfusu ve kültürel tesis sayısı ile üçüncü denklemde ise çocuk nüfusu, kültürel tesis sayısı ve spor tesisi sayısı arasında kurulmuştur. Her üç denklemde açıklanma düzeyi yüksek olsa da en yüksek olan üçüncü denklem tercih

edilmiştir. Çünkü, üçüncü denklemin açıklama düzeyinin anlamlılığı istenilen düzeydedir. Dolayısıyla, suça sürüklenen çocuk sayısı kültür ve spor tesisi sayısı arasında pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($R^2=0,833$) ve kültür tesisi ile spor tesis birlikte, suça sürüklenen çocuk sayısının anlamlı bir açıklayıcısıdır ($p=0,000$). İstanbul'da kültür ve spor tesisleri sayısı birlikte, suça sürüklenen çocuk sayısının %83'ünü açıklamaktadır. Analizin sonucunda "Suça sürüklenen çocuk sayısı = $(-4,522 * \text{spor tesisi sayısı}) + (5,181 * \text{kültür tesisi sayısı}) - 38,860$ " denklemi elde edilmiştir. Denklemden de anlaşılacağı üzere, suça sürüklenen çocuk sayısı ile spor tesisi sayısı arasında ters orantı (olumlu), kültür tesisi sayısı arasında doğru orantı (olumsuz) söz konusudur.

Çoklu regresyon analizi sonucunda suça sürüklenen çocuk sayısı ile sadece iki kentsel donatının sayısı arasında ilişki çıkmasının sebebi, bağımsız değişken olarak kullanılan kentsel donatılar arasındaki korelasyonun yüksek olmasındandır. Bağımsız değişkenler arasında yapılar korelasyon analizi (Çizelge 4.16) göstermektedir ki, bağımsız değişken olarak spor tesisi sayısı ile denklemde yer almayan diğer kentsel donatıların sayısı arasında kuvvetli korelasyon bulunmaktadır. Dolayısıyla "stepwise yöntemi" kullanılarak yapılan çoklu doğrusal regresyon analizinden anlamlı ilişkinin en yüksek olduğu, bağımsız değişken olarak spor tesisi sayısı tercih edilmek suretiyle, diğer bağımsız değişkenler olan eğitim tesisi, sosyal tesis, yeşil alan sayıları denklemden otomatik olarak çıkartılmıştır.

Çizelge 4.15: İstanbul’da suça sürüklenen çocuk sayısı ile kentsel donatıların sayısı arasındaki çoklu doğrusal regresyon analizi.

Model Özeti

Model	Çoklu R	R Kare	Ayarlı R Kare	Standart Hata
1	,828 ^a	,685	,676	160,003
2	,866 ^b	,750	,736	144,474
3	,913 ^c	,833	,819	119,768

ANOVA^a

Model		SS	df	MS	F	Anlamlılık F.
1	Regression	2057959,729	1	2057959,729	80,386	,000 ^b
	Residual	947239,245	37	25601,061		
	Total	3005198,974	38			
2	Regression	2253776,202	2	1126888,101	53,988	,000 ^c
	Residual	751422,773	36	20872,855		
	Total	3005198,974	38			
3	Regression	2503146,439	3	834382,146	58,168	,000 ^d
	Residual	502052,535	35	14344,358		
	Total	3005198,974	38			

		Katsayılar	Standart Hata	Beta	t stat	p-değeri
1	(Constant)	-38,860	52,596		-,739	,465
	Cocuk_Nüfus_12-17	,012	,001	,828	8,966	,000
2	(Constant)	-114,139	53,474		-2,134	,040
	Cocuk_Nüfus_12-17	,013	,001	,846	10,127	,000
	KültürelTesisler	3,885	1,268	,256	3,063	,004
3	(Constant)	-35,795	48,148		-,743	,462
	Cocuk_Nüfus_12-17	,014	,001	,917	12,858	,000
	KültürelTesisler	5,181	1,096	,341	4,725	,000
	SporTesisleri	-4,522	1,085	-,307	-4,169	,000

Çizelge 4.16: Bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon analizi.

Korelasyon

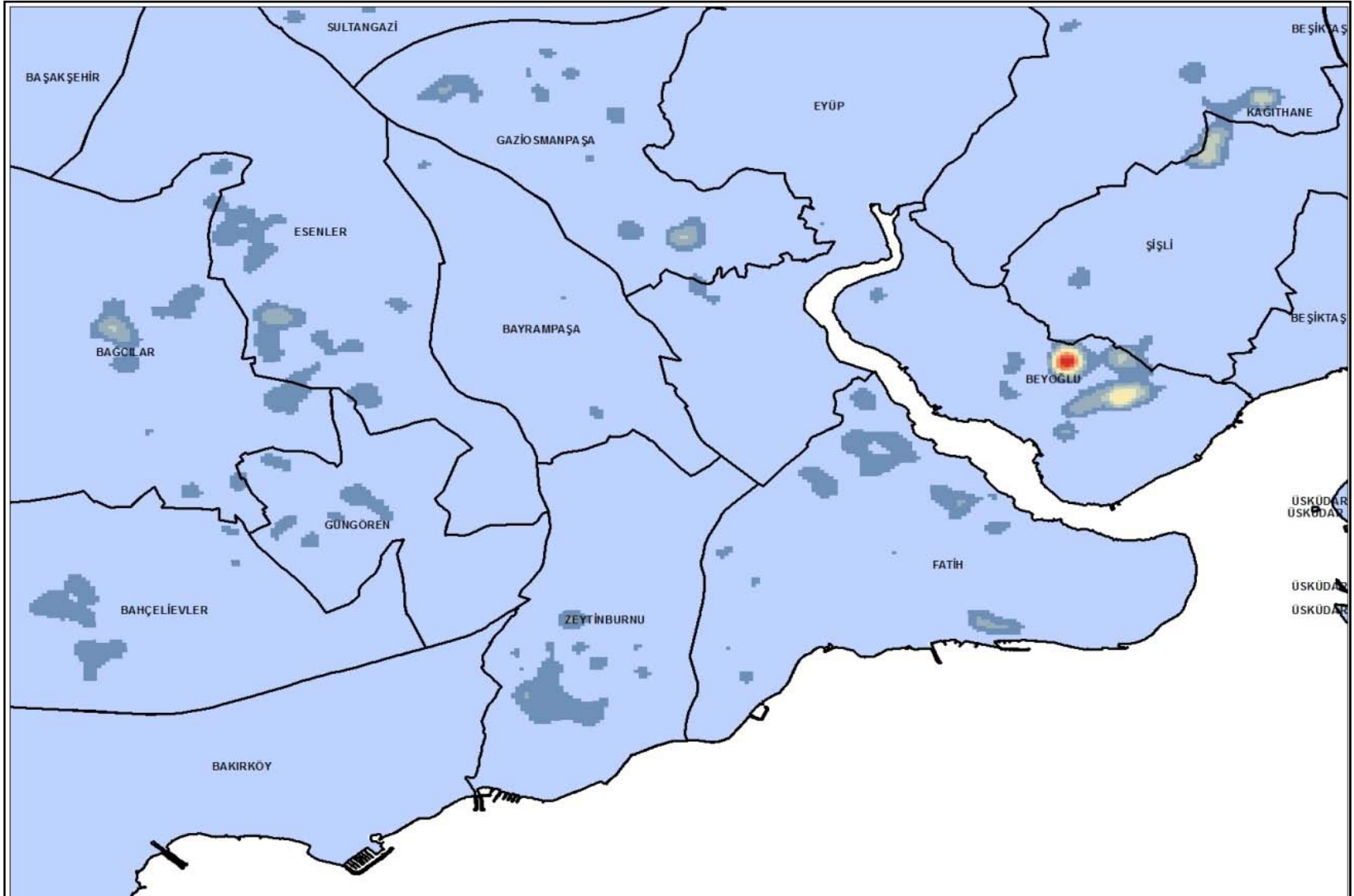
	Eğitim Kurumları	Kültürel Tesisler	Sosyal Tesisler	Spor Tesisleri	Yeşil Alanlar
Eğitim Kurumları	1	,421**	,545**	,727**	,662**
Kültürel Tesisler	,421**	1	,457**	,261	,129
Sosyal Tesisler	,545**	,457**	1	,539**	,445**
Spor Tesisleri	,727**	,261	,539**	1	,699**
Yeşil Alanlar	,662**	,129	,445**	,699**	1
	39	39	39	39	39

4.3.4 Suça sürüklenen çocukların yaşadığı mekanlarda etkileşim risk analizi

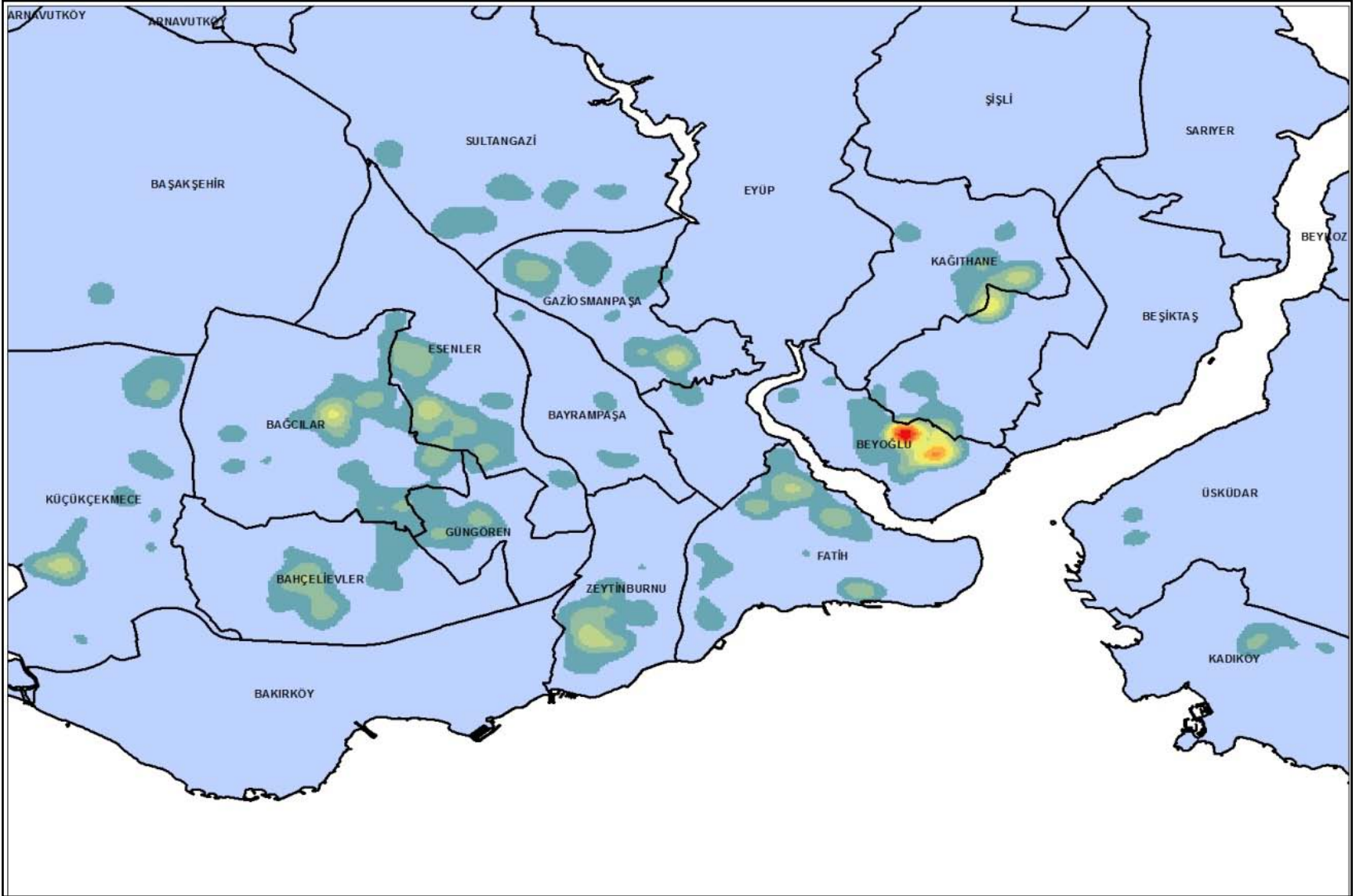
Suça sürüklenen çocuklara ilişkin temin edilen verilerin istatistiki analizleri ve İstanbul'daki mekânsal dağılımı irdelendikten sonra, tezin ikinci ve üçüncü bölümünde değinildiği üzere çocuğun suça sürüklenmesinde önemli bir etkisi olan çocuklar arasındaki etkileşimin mekânsal yansımalarına bakmak gerekir. Bu bağlamda, çocukların birbirlerinden etkileşim kurmak suretiyle suça yönelmelerinde etkili olacak, mesafe parametrelerine ihtiyaç vardır. Ancak yapılan literatür incelemelerinde bu anlamda bir veriye rastlanmamıştır. Bunun üzerine tez çalışmasında kullanılmak üzere etkileşim mesafesi belirlemek adına, uzmanlarla görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden en belirleyici olanı, çalışmalarında ArcGis programı kullanan İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Suç Analiz Merkezi Projesi'nde görev yapan emniyet mensuplarıyla yapılan görüşmeler olmuştur. Görüşmeler sonrasında, belirlenen mesafe şehircilik disiplininin kabulleri doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek netleştirilmiştir. Mesafelerin belirlenmesinde özellikle çocukların yaşları itibarıyla yürüyerek bir yere ulaşmalarındaki süre dikkate alınmıştır. Nitekim bu tez çalışmasının örneklem kümesini oluşturan çocukların, yasal düzenlemeler doğrultusunda 12-17 yaş

aralığında olduğu düşünölürse, o yaşlardaki çocukların ulaşabilecekleri mesafelerde de farklılık olması doğaldır. Bu nedenle çocuklar arası etkileşim mesafesi olarak tek bir mesafe yerine 250-500-1000 metre olacak şekilde üç farklı mesafe kullanılmıştır.

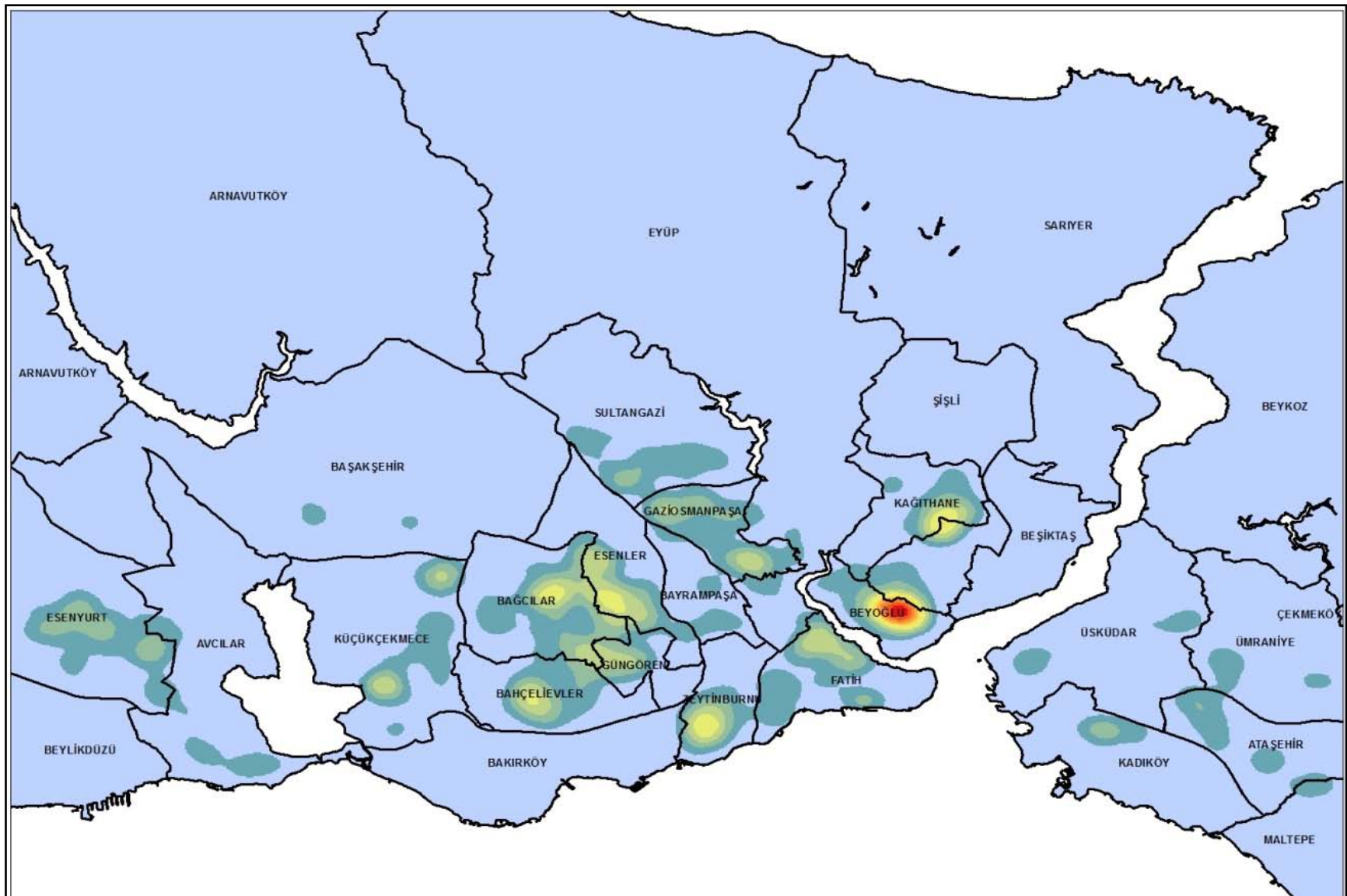
Belirlenen etkileşim mesafeleri kullanılmak suretiyle İstanbul'da etkileşim riskinin en fazla olduğu kentsel mekanlar ArcGis Programı kullanılarak, Kernell Density Yöntemi ile 10 kademedede analiz edilmiştir. Bu sayede suça sürüklenen bir çocuğun ikamet adresi ile söz konusu mesafeler içerisinde, başka çocukların varlığı ve mekânsal dağılımı çocukların birbirleriyle iletişim halinde olmasının bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Böylece, İstanbul'da suça sürüklenen çocuklar açısından mekânsal anlamda riskin en yüksek olduğu bölgeler belirlenmiştir (Şekil 4.5; 4.6; 4.7) (haritaları daha büyük ölçekli görünümüleri için EK-C bakınız).

şekil 4.5: İstanbul'da 250 m Mesafede Etkileşim Risk Haritası.

Şekil 4.6: İstanbul'da 500 m Mesafede Etkileşim Risk Haritası.

Etkileşim risk haritaları, ilçeler arasındaki risk farklılığın daha iyi algılanabilmesi için 10 kademede yapılmıştır. Buna göre, Beyoğlu ilçesi riskin en yüksek olduğu ilçedir. Çünkü etkileşim risk kademelenmesine göre 7. kademe ve daha yüksek seviyede risk barındıran tek bölge Beyoğlu İlçesi sınırlarında kalmaktadır. Riskin en yüksek olduğu 9. ve 10. kademeler ilçenin İstiklal ve Hacıahmet Mahalleleri çevresinde yoğunlaşmaktadır. Bu mahallelerin çevresi ile kamuoyunda Tarlabası Semti olarak bilinen ve adı suç ile birlikte anılan bölge arası ise riskin giderek azaldığı 7. ve 8. bölgelere denk gelmektedir. Beyoğlu İlçesi dışında, 6. kademenin olduğu tek bölge Şişli İlçesi Kuştepe Mahalle sınırları içerisinde yer almaktadır. Beyoğlu ve Şişli İlçeleri dışında riskin orta düzeyde kabul edilebileceği 5. kademede kalan 5 bölge vardır. Bu bölgeler; Bağcılar, Bahçelievler, Esenler, Kağıthane ve Zeytinburnu ilçe sınırları içinde kalmaktadır.

Çocukların yaşadığı çevrede sosyo-mekânsal yapının çocuğun suça sürüklenmesinde etkisini daha detaylı ortaya koymak için etkileşim riskinin aynı olduğu iki farklı bölgede, karşılaştırmalı analiz yöntemi ile arazi çalışmaları ve derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

4.3.4.1 Etkileşim riskli alanda fiziksel yapı analizleri

Karşılaştırmalı analizler yapılacak etkileşim riskli bölge düzeyi belirlenirken sınırların daha net tespit edilebilmesi için kademe sayısı beşe indirilmiştir. Bu bağlamda riskin yüksek olduğu 4. ve 5. kademeler, Beyoğlu dışında bulunmadığı için karşılaştırmalı analize imkan vermediğinden tercih edilmemiştir. Etkileşim riski 3.Kademe olan bölgeler ise Bağcılar, Beyoğlu, Esenler, Kağıthane-Şişli ve Zeytinburnu ilçeleri içindedir. Beyoğlu ilçesindeki 3. kademe bölgenin, etrafında var olan daha yüksek risk bölgeleriyle etkileşimi kaçınılmaz olacağı düşünülerek karşılaştırma grubu dışında tutulmuştur. Kalan ilçeler değerlendirildiğinde, Kağıthane ve Şişli İlçeleri birbirine komşu iki ilçe olmaları sebebiyle birlikte kullanılarak Bağcılar ilçesi ile karşılaştırma yapılmasına karar verilmiştir. Yapılan arazi çalışmaları ve derinlemesine görüşmeler hakkında bundan sonraki bölümlerde detay bilgi verilirken Bağcılar İlçesindeki bölge “birinci bölge”; Kağıthane-Şişli İlçesindeki bölge “ikinci bölge” olarak adlandırılmıştır. Karşılaştırmalı analizler için

fiziksel yapıya ilişkin temel veri olarak kullanılan arazi kullanım ve kat yüksekliği verileri İBB'den temin edilen paftaların arazide teyit edilmesiyle elde edilmiştir.

Birinci bölgede var olan 247 yapının %69,64'ü, ikinci bölgede toplam 1057 yapının %76,35'i konut olarak kullanılmaktadır. Her iki bölgede yapılar alt katların ticaret olarak kullanılma oranları birbirlerine çok yakındır. Ancak birinci bölgede tamamen ticaret fonksiyonlu yapı bulunmaz iken ikinci bölgede, 19 yapı tamamen ticaret fonksiyonuyla kullanılmaktadır (Çizelge 4.17). Birinci bölge içerisinde yer alan tek kentsel donatı dini tesis(cami) alanıdır. Ancak alan komşuluğunda peyzaj düzenlemesi yeni yapılmış yeşil alan ile anaokulu fonksiyonu bulunmaktadır. Yine alana yaklaşık 100-150 metre uzaklıkta, içinde açık spor tesis bulunan bir başka yeşil alan daha bulunmaktadır. Bu alanların çocuklar tarafından kullanımı yükündür. Ancak alanların kullanımı bazen beklenen olumlu etkinin tersine çocukların suça sürüklenmelerine yola açacak sosyal ilişkilere mekânsal ev sahipliği yaptığı, bölge sakinleri tarafından dile getirilmektedir. İkinci bölge içerisinde ise kentsel donatı olarak açık spor tesisi ile yaklaşık 300m² büyüklüğünde yeşil alan bulunmaktadır. Ancak alanların kullanımı mekânsal yer seçiminin iyi olmaması nedeniyle yoğun değildir. Bu donatılar dışında, alan komşuluğunda özel bir üniversite ile üç tane eğitim tesisi bulunmaktadır. Eğitim tesislerinin bahçesi mesai saatleri içerisinde çocuklar için oyun alanı olarak kullanılmakta olup diğer saatlerde kapalıdır. Ayrıca alan komşuluğunda İBB tarafından yeni açılan bir spor tesisi bulunmaktadır. Henüz kullanım yoğunluğu çok fazla olmamakla birlikte çocukların alana ilgisi bulunmaktadır.

Her iki bölgede de arazideki yapılaşma oranı yüksektir. Yollar hariç yapılaşmanın olmadığı tek mekan Şişli İlçesi sınırları içindeki açık spor tesisi ve bitişiğindeki park alanıdır (Şekil 4.8).

Çizelge 4.17: Orta kademe etkileşim riskli bölgede yapı kullanım fonksiyonu analizi.

FONKSİYON	1. BÖLGE YAPI SAYISI	ORAN (%)	2. BÖLGE YAPI SAYISI		ORAN (%)
	BAĞCILAR		KAĞITHANE	ŞİŞLİ	
Konut	172	69.64	160	647	76.35
Ticaret	0	0.00	7	12	1.80
Konut + Ticaret	64	20.78	40	177	20.53
Konut + İmalat	10	3.25	1	0	0.09
Dini Tesis	1	0.40	0	0	0.00
Otopark	0	0.00	0	1	0.09
Harap Yapı	0	0.00	2	10	1.14
TOPLAM	247	100.00	210	847	100.00

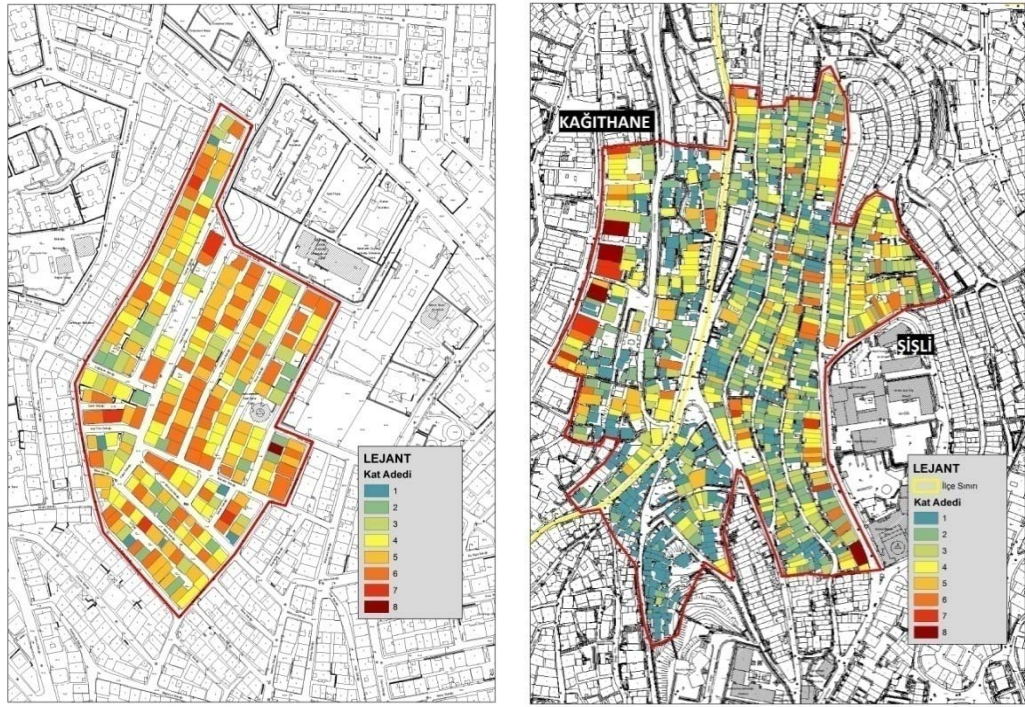

Şekil 4.8: Birinci ve ikinci bölgede yapı kullanım fonksiyon analizi.

Bölgeler arasındaki karşılaştırmalı analizlerinin ikincisi, kat yüksekliği verileri üzerinden yapılmıştır (Çizelge 4.18). Birinci bölgede ortalama kat yüksekliği 4,55 iken, ikinci bölgede 2,33'tür. Kağıthane İlçesi, çok büyük farklılık olmamakla birlikte nispeten Şişli İlçesine göre daha yüksek kat ortalamasına sahiptir. Birinci bölgedeki yapıların %76,11'i 3-4-5 katlı yapılardan oluşurken, ikinci bölgede ise yapıların %89,88'nin kat yüksekliği 5 kattan azdır (Şekil 4.9).

Çizelge 4.18: Orta kademe etkileşim riskli bölgede kat yüksekliği analizi.

KAT YÜKSEKLİĞİ	1. BÖLGE YAPI SAYISI	ORAN (%)	2. BÖLGE YAPI SAYISI		ORAN (%)
	BAĞCILAR		KAĞITHANE	ŞİŞLİ	
1	9	3.64	86	369	43.05
2	18	7.29	34	168	19.11
3	26	10.53	23	146	15.99
4	52	21.05	30	94	11.73
5	72	29.15	19	43	5.87
6	64	25.91	8	23	2.93
7	5	2.02	5	3	0.76
8	1	0.40	4	1	0.47
9	0	0.00	1	0	0.09
TOPLAM	247	100.00	210	847	100.00

Şekil 4.9: Birinci ve ikinci bölgede kat yüksekliği analizi.

İstanbul'da çocuk suçluluğu açısından etkileşim riskli iki farklı bölgede fiziksel yapıya ve mekânsal dağılıma yönelik arazi çalışmaları göstermiştir ki; suça sürüklenen çocukların yaşadığı mekanlarda arazi kullanımı ve kat yüksekliği verileri açısından kentin diğer bölgelerinden farklılaşması söz konusu değildir. Riskli bölgelerde çocukların boş zamanlarını en çok değerlendirdikleri mekan mahalle arasındaki yollardır. Arazi çalışmalarında yolların çocuklar tarafından aktivite mekanı olarak kullanılması sıkça gözlemlenmiştir. Bunun dışında çocukların boş zamanlarını geçirebilecekleri tek mekan, Şişli İlçesi'ndeki park ve bitişiğindeki spor

tesisidir. Ancak bu mekanların, yer seçimi kararının yanlış olmasından dolayı, kullanım oranı çok düşüktür.

Orta düzey etkileşim riskli iki bölgede fiziksel doku açısından farklılığın bulunmadığının tespitinden sonra mekanın sosyolojik açıdan farklılığının olup olmadığını belirlemek için bölge ileri gelenleriyle derinlemesine görüşmeler yapılmıştır.

4.3.4.2 Etkileşim riskli alanda yapılan derinlemesine görüşmeler

Derinlemesine görüşmelerde, görüşülecek bölge hakkında bilgi sahibi olmasına ve her iki bölgede eş değer meslek grubu, sivil toplum örgütü veya resmi makamdan olmasına dikkat edilmiştir. Bu ön kriterler doğrultusunda görüşme yapılan kişiler bölge içinde ikamet eden veya görevi itibarıyla toplumsal temsil kabiliyeti olan kişiler olup bölgenin bağlı olduğu mahalle muhtarı, bölge içinde veya yakınındaki camide görev yapan imam veya müezzin, siyasi partilerin mahalle temsilciliklerinde görevli kişiler, bölgede faaliyet gösteren derneklerin yöneticileri ve bölgelerin yakın çevresindeki okullarda görev yapan öğretmenlerden oluşmaktadır. Görüşme yapılan kişi sayısı birinci bölgede 9, ikinci bölgede 8 kişi olmak üzere toplam 17 kişidir.

Derinlemesine yapılan görüşmede, kişileri beş soru sorulmuştur. Sorular, kişinin bölgedeki suça sürüklenen çocuk açısından riskin farkında olup olmadığı, sorunun kaynağı hakkında ne düşündüğünü, çözüm önerileri ve mekânsal düzenlemelerin bu soruna çözüm olup olamayacağı hakkında ne düşündüğünü anlamaya yöneliktir. Ayrıca görüşmeler sırasında sorulan sorular dışında, bölge halkının sosyo-kültürel yapısına anlamaya yönelik değerlendirmelerde yapılmıştır.

Sorulan soruların ilki, bölge de neden suça sürüklenen çocuk sayısının fazla olduğudur. Soruya genellikle birden fazla cevap verilmiş olup birinci bölgede 29, ikinci bölgede 23 farklı cevap ortaya çıkmıştır. Her iki bölge için ortak verilen cevaplar; eğitimsizlik, aileden kaynaklı sorunlar, ekonomik sıkıntılar, ırksal sorunlar ve çocuklar arası etkileşim şeklindedir. Birinci bölgede, ikinci bölgeden farklı olarak dile getirilen sebepler: göç, kardeş sayısının fazlalığı ve kente uyum sürecinde yaşanan olumsuzluklardır. Bu cevaplar aynı zamanda bölge sakinlerinin daha çok kürt kökenli vatandaşlar olmasıyla ilişkilendirilmektedir. İkinci bölgede, birinci bölgeden farklı olarak maneviyat eksikliği, yasa dışı faaliyetlerin fazlalığı, aidiyetlik duygusunun olmayışı, çocukların çalıştırılması, çevresel faktörler ve sosyalleşme

faktörlerinden bahsedilmiştir. Çevresel faktörler hariç diğer faktörler bölgede daha çok Romen vatandaşların ikamet etmesine bağlanmaktadır. Ailenin yapısı, ilgisizliği, eğitimsizliği gibi aileye ilişkin verilen cevaplar her iki bölgede de ilk sıradadır.

Görüşmelerde sorulan ikinci soru ise çocukları suçtan uzak tutmak için ne yapılması gerektiğidir. Soruya verilen cevaplarda en yüksek oran, hem çocukların hem de ailelerin eğitilmesi (birinci bölgede %25; ikinci bölgede %30) olmuştur. Eğitimin ilişkin cevaplardan sonra verilen en yüksek cevap her iki bölgede de çocuklar için aktivite mekanlarının yapılmasıdır. Bunların dışında kurumlar arası işbirliğine, asayiş kontrollerinin artırılmasına, çocukların bilinçlendirilmesine, arkadaş seçiminde yardımcı olunmasına ve bölge için ekonomik iyileştirmenin yapılmasına değinilmiştir.

Görüşmede sorulan üçüncü soru, mekânsal düzenleme yapılması, çocukların suça yönelmesini engeller mi şeklindedir. Soruya birinci bölgede 1 kişi, ikinci bölgede 2 kişi olumsuz cevap vermiştir. Birinci bölgede yarısından fazlası olumlu cevap verirken, ikinci bölgede bu oran üçte bir düzeyindedir. Ayrıca ikinci bölgede %71,42 oranında kentsel dönüşüme vurgu yapılması, bölge de beklentileri ortaya koyar niteliktedir.

Görüşmede sorulan dördüncü soru kentsel donatıların çocukların suça yönelmesinde etkisi var mıdır şeklinde olmuştur. Birinci bölgede tüm görüşmeciler olumlu yanıtlarken, ikinci bölgede 3 kişi genel anlamda olumlu kabul etmekle birlikte bu bölgede faydalı olacağını düşünmemektedir. Olumlu cevap verenlerin hepsi üçüncü sorudaki cevaplara benzer şekilde çocuklarda meşguliyeti artıracak spor tesisi ve bölgenin sosyal dokusuna uygun kültürel tesisler başta olmak üzere tüm kentsel donatılara değinmişlerdir.

Görüşmede sorulan son soru, eğitim tesisi-kültür tesisi-sosyal tesis-spor tesisi-yeşil alan kentsel donatılarından, çocuğun suça sürüklenmesini engellemede hangisinin daha faydalı olacağına göre sıralaması istenmiştir. İkinci bölge 1 kişi hiçbirinin etkili olamayacağını düşündüğünden sıralama yapmamıştır. Her iki bölgede de (birinci bölge %55; ikinci bölge %57) spor tesisleri ilk sıradadır. Tüm görüşmeler içerisinde 1 kişi hariç tüm görüşmeciler spor tesisini ilk iki sırada değerlendirmişlerdir. Sıralamada etkisi en zayıf olarak görülen yeşil alanlardır. Yeşil alan birinci bölgede %77; ikinci bölgede %85 oranında son iki sıraya yerleştirilmiştir. Görüşmelerde ilginç bir sonuç ise çocukların suça sürüklenme sebeplerinde ve çocukların suçtan uzak tutulması için yapılması gereken hususlarda eğitime vurgu yaparken, kentsel

donatıların fayda sıralamasında eğitim tesisleri yeşil alanlardan sonra en zayıf ikinci donatı olarak görülmektedir.

Her iki bölgede toplam 17 kişiyle yapılan görüşmelerde, bölge sakinlerinin sorunun kaynağı ve çözümü noktasında bilinç düzeyi yüksektir. Hatta doğrudan suça sürüklenen çocuk sorunsalının çözümüne yönelik girişimlerde bulunan görüşmeciler de bulunmaktadır. Mekânsal düzenlemenin olumlu etkisi olacağı yönünde kanaat beklenenin üzerindedir. Kentsel donatılar özelinde hemen hemen tüm görüşmeciler tarafından öncelikli olarak spor tesisi olumlu etkisinden bahsedilmiştir. Yeşil alanların ise genelde olumsuz etki yapacağı bir diğer ortak kanaat gibidir. Görüşme yapılan öğretmenler dışında diğer görüşmeciler, eğitim tesislerinin etkisiz olacağı düşünülmektedir. Sosyal ve kültürel tesislerin değerlendirmesinde ise belirgin bir fikir birlikteliği yoktur. Her iki yönde etki edebileceği çeşitli örneklerle dile getirilmiştir.

Farklı sosyal dokunun hakim olduğu iki farklı bölgede yapılan görüşmeler sırasında sorulan sorular dışında yapılan değerlendirmelerde bölgeye özel tespitlerde de bulunulmuştur. Özellikle Kağıthane-Şişli bölgesinde suç bir geçim kaynağı olduğu, çocukların küçük yaştan itibaren suçla tanıştığından bahsedilmiştir. Romen vatandaşların ağırlıklı olarak yaşadığı bölgede kültürel olarak içe kapanıklık söz konusudur ve çözüm yollarına olumlu bakılmamaktadır. Bu açıdan bölge sakinleri tarafından kendisini tercihen bir dışlama söz konusudur. Bağcılar'da ise yaşayan vatandaşların çoğunluğu doğudan göç eden insanlar oluşturmaktadır. Ailelerdeki çocuk sayısı çok fazladır ve çocukların kentle uyumunu sağlayacak mekanlar bulunmamaktadır. Ailelerin de eğitimsiz olması çocuğun kentlileşememesine ve dolayısıyla dışlanmasına neden olmaktadır.

4.4 Bölüm Değerlendirmesi

Tez çalışmasının önceki bölümlerinde vurgulanan çocuğun suça sürüklenmesini etkileyen faktörler ve bu faktörler içerisinde çevresel faktörlerin kentleşme bağlamında etkisi irdelenmiştir. Dördüncü bölümde ise çevresel faktörlerin etkisini daha detaylı analiz edebilmek için İstanbul'da Eylül 2008- Ocak 2013 tarihleri arasında mahkeme kararıyla hüküm giymiş çocukların istatistiksel ve mekânsal analizleri üzerinde durulmuştur.

Teze ilişkin bütün değerlendirmeler, örneklem kümesini oluşturan 14546 çocuk üzerinden yapılmıştır. Çocuklar içerisinde kız çocuklarının oranı oldukça düşüktür. Sayısal olarak en fazla hüküm giyen çocuğun bulunduğu ilçe Bağcılar olurken, ilçedeki toplam çocuk nüfusu göz önünde bulundurulduğu zaman hükümlü çocuk oranı en fazla olan ilçe Beyoğlu olmuştur. Hüküm giyen çocuklar tarafından işlenen suçlar BM tarafından yapılan suç sınıflama sistematığına göre değerlendirildiğinde en çok uyuşturucu ile ilgili suçlar ön plana çıkmaktadır. Bu durum ülkemizde açıklanan resmi uyuşturucu kullanım istatistiklerine paralel olarak konunun ciddiyetini göstermesi açısından önemli bir tespittir.

Hüküm giyen çocukların ikamet adresleri üzerinden İstanbul'daki mekânsal dağılımları incelendiği zaman Avrupa Yakası'nda yığılma olduğu açıkça görülmektedir. Sınırları içerisinde mücavir alan veya köy bulunduran ilçelerde dağılım rastgeledir ve çocukların ikamet adresleri arasındaki mesafe fazladır. Ancak coğrafi konum olarak merkezde yer alan ilçelerin bazı bölgelerinde yoğunlaşmalar dikkat çekicidir. Bu bölgelerde çocuklar birbirlerine çok yakın oturmaktadır. Dolayısıyla çocuklar arasındaki etkileşimin önemli akla gelmektedir.

Çocukların suça sürüklenmesinde önemli bir faktör olan çocuklar arası etkileşimden yola çıkarak, farklı mesafeler referans olarak kullanılmak suretiyle mekânsal etkileşim risk haritaları oluşturulmuştur. Etkileşim risk haritaları üzerinden İstanbul'da suça sürüklenen çocuk için en riskli ilçenin Beyoğlu olduğu açıkça görülmektedir. Etkileşim riskli bölgelerden belirlenen iki bölge arasında karşılaştırmalı olarak kalitatif ve kantitatif analizler yapılmış olup fiziksel doku kalitesi ve mekânsal kullanım açısından hiçbir farklılık tespit edilememiştir. Ayrıca söz konusu bölgelerde yapılan derinlemesine görüşmelerde, bölge ileri gelenlerinin konunun önemi ve çözüm yolları hususunda farkındalık düzeyinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

Çocuğun suça sürüklenmesinde çevresel faktörlerin analizi için kentsel donatıların etkinliği İstanbul genelindeki toplam 8.834 tane spor tesisi, sosyal tesis, kültürel tesis, yeşil alan ve eğitim tesisi üzerinden doğrusal regresyon analizi yapılmak suretiyle test edilmiştir. Doğrusal regresyon analizi basit ve çoklu olmak üzere iki düzeyde yapılmıştır. Basit regresyon analizine göre kültür tesisi hariç kullanılan diğer kentsel donatıların sayısı ile suça sürüklenen çocuk sayısı arasında ters orantı (olumlu) tespit edilmiştir. Yani eğitim tesisi, sosyal tesis, spor tesisi ve yeşil alan

sayısı arttıkça suça sürüklenen ocuk sayısı azalmaktadır. İkinci düzeyde ise çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon sonucunda suça sürüklenen ocuk ile spor tesisleri arasında ters orantı (olumlu), kültür tesisi ile doğru orantı (olumsuz) kurulmuştur. Bu sonuçlar çocukların suça sürüklenmesinde mekânsal anlamda çevresel faktörlerin etkili bir argüman olduğu kentsel donatılar özelinde göstermiştir.

5. SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Suç kavramı, tarih boyunca var olan ve var olmaya devam edecek bir olgudur. Toplumsal değerlere bağlı olarak her coğrafyada farklı değerlendirilen suç kavramının tek bir tanımlamasını yapmak mümkün olmamakla birlikte suç ile yapılan mücadelede genel olarak tüm toplumlar birbiriyle benzeşmektedir. Hatta suça karşı yapılan mücadelede toplumlararası işbirliği gün geçtikçe artmaktadır. Ancak bu sayede suçun neden olduğu hukuki ve emniyet sorunları ile toplumdaki sosyal, ekonomik ve fiziksel yansımalarıyla mücadele etmek ve uluslararası refahı sağlamak mümkün olacaktır.

Toplumsal yansımaların günümüzde önemli bir basamağını ise çocuk suçluluğu kavramı oluşturmaktadır. Çocuk suçluluğunu, hakim otorite tarafından belirlenen kurallara, belirli bir yaş altındaki birey tarafından uyulmaması olarak tanımlamak mümkündür. Ancak kimin çocuk olduğu değerlendirmesi ise aynen suç kavramında olduğu gibi toplumlar arasında farklılık göstermektedir. Ülkemizde bu yaş sınırı Türk Ceza Kanunu'na göre 18 yaş altı olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Türk Ceza Kanunu'na göre 12 yaşın altında hiçbir çocuğa ceza verilemez ve kovuşturma yapılmaz. Söz konusu iki farklı yaş sınırı uygulaması, Çocuk Hakları Sözleşmesi ile tüm toplumların belirlemek zorunda olduğu bir uygulamadır.

Her ne kadar toplumlar arasında farklı yaş kabulleri olsa da asıl önemli olan çocuk suçluluğu kavramının toplumların geleceği açısından belirleyici bir konumda olduğu bilincinin oluşmasıdır. Çünkü bugünün suça sürüklenen çocukları, geleceğin esas suçlularını oluşturmaktadır. Bu nedenle suç ile yapılacak uzun vadeli mücadelede ilk adım, bugünün suça sürüklenen çocuklarının suçtan uzak tutulmasıdır.

Çocuğun suçtan uzak tutulması için öncelikle suçun sebepleri iyi analiz edilmelidir. Genel suç teorileri sistematığı üzerinden bireyin suça karışmasında sosyo-kültürel, ekonomik ve çevresel faktörlerden söz etmek mümkündür. Ancak söz konusu birey çocuk olduğunda suçun kaynağı farklılaşmakta ve çocuğun

yaşadığı sosyo-ekonomik koşullara kıyasla çevresel faktörler biraz daha öncelikli olmaktadır. Bu bağlamda çevresel faktörler, mekânsal fırsatlar, toplum içindeki sosyal ilişkiler, farklı sosyal sınıflar, rol modeller ve çocuklar arasındaki etkileşime vurgu yapan Suç Fırsatları, Sosyal Düzensizlik, Sosyal Bağ, Ayrıcı Birliktelikler, Alt Kültür, Damgalama, Rutin Aktiviteler, Durumsal Suç Önleme, Kırık Camlar Teorileri çocuk-suç-mekân ilişkisini daha iyi anlamamıza yardımcı olmaktadır. Çünkü çocuk pedagojik durumu itibariyle çevreden daha fazla etkilenmekte, çevreye göre kendi tavır ve davranışlarını oluşturmaktadır.

Yetişkinlere oranla çevrenin etkisi bir kat daha fazla olan çocukların, suça sürüklenmemesi için yaşadığı çevreye karşı aidiyet duygusunun geliştirilmesi önceliklidir. Aidiyet duygusunun gelişmesi için çocuğun yaşadığı çevreye özgü davranış kalıplarını öğrenebileceği ve aynı zamanda boş zamanlarını doğru değerlendirebileceği mekânlara ihtiyaç vardır. Bunun sağlanması için çocuğun yaşadığı evin etrafından başlayarak ulaşabileceği tüm mesafe içerisinde çocuğun çevreye uyumunu artıracak mekânlar tasarlanmalıdır. Bu bağlamda çocuğun kentlileşmesine katkı sağlayacak kentsel donatı mekânlarına ve aktivitelere ihtiyaç duyulmaktadır. Böylece, literatürde sıkça değinildiği gibi suça sürüklenme ihtimali daha yüksek, ekonomik durumu iyi olmayan ve/veya kırdan kente göç eden çocukların, kentleşmenin getirmiş olduğu olumsuzluklardan en az seviye de etkilenmesi ve hayata sağlıklı bir birey olarak devam etmesi sağlanabilir.

Çocuk suçluluğunun önlenmesi üzerine yapılan tüm bu çalışmalar ve tespitler kriminoloji biliminin ilgi alanına girmektedir. Ülkemizde daha çok yasal düzenlemeler ve emniyet birimlerinin kullanılması şeklinde yürütülen kriminoloji çalışmalarına, çevresel anlamda katkı niteliğinde hazırlanmış olan bu tez çalışmasının amacı, çocukların suça yönelmelerinde etkili olan çevresel faktörleri, çocuğun içinde yaşadığı kentsel çevrenin sunduğu olanaklar ve koşullar doğrultusunda araştırarak kriminoloji bilimine katkı sağlamaktır.

Tez çalışmasının amacı ve amacına paralel belirlenmiş hedefler doğrultusunda, İstanbul'da ikamet eden ve Eylül 2008 - Ocak 2013 tarihleri arasında mahkeme kararlarıyla hüküm giymiş 14546 çocuğa ilişkin yürütülen bu çalışma sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

İstanbul'da suça sürüklenen çocukların %97,50'sini erkek çocuklar oluşturmaktadır. Suça sürüklenen çocukların en fazla hüküm giydiği suç türü %62,05 oranı ile uyuşturucu madde ile ilgili olan suçlardır.

Suça sürüklenen çocuk sayısını en fazla olduğu üç ilçe sırasıyla Bağcılar, Küçükçekmece, Esenyurt; en az olduğu üç ilçe ise sırasıyla Adalar, Şile ve Çatalca ilçeleridir. Suça sürüklenen çocuk sayısının, o ilçedeki toplam çocuk sayısına oranı açısından yapılan sıralamada ise Beyoğlu, Fatih ve Şişli ilçeleri ilk üç sırayı oluştururken Bakırköy, Çatalca ve Şile ilçeleri son üç sırada yer almaktadır.

Suça sürüklenen çocukların %74,03'ü Avrupa Yakası'nda %25,97'si Anadolu Yakası'nda ikamet etmektedir. İkamet adresleri bakımından çok fazla kümelenme tespit edilmemiştir. Bazı mahaller hariç genelde homojen bir dağılım söz konusudur. Suça sürüklenen çocukların ikamet adreslerinin dağılımındaki homojenlik, suç türleri özelinde hazırlanan mekânsal dağılım haritalarında da benzerlik göstermektedir.

Suça sürüklenen çocuklar arasında ikamet adresleri arasındaki mesafeler üzerinde yapılan etkileşim risk haritalarına göre, riskin en yüksek olduğu ilçe Beyoğlu'dur. Beyoğlu İlçesi içerisinde ise en kritik bölgeler; riskin en yüksek düzeyde olduğu İstiklal (Hacıhüsrev) Mahallesi ve çevresi ile risk düzeyinin bir alt seviyede olduğu ama aynı zamanda etkilediği mekânsal büyüklük bakımından en büyük alana sahip Tarlabası Semti ve çevresi oluşturmaktadır. Zaten söz konusu yerleşmelerin adı halk arasında suç ile birlikte anılmaktadır.

Suça sürüklenen çocukların ikamet adreslerinin birbirlerine yakınlığı üzerinden hazırlanan etkileşim risk haritalarında, riskin orta kademe seviyede olduğu Bağcılar ve Kâğıthane-Şişli bölgeleri ile kentin diğer bölgeleri arasında arazi kullanım kararları, yapı fonksiyonu ve yapı kat yüksekliği verileri açısından yapılan karşılaştırmalı analizlerde farklılık tespit edilememiştir. Söz konusu bölgelerde sosyal yapıya ilişkin durum tespiti için bölgede görev yapan öğretmenler, muhtar, din görevlileri, sivil toplum kuruluşlarının yöneticileri ve siyasi parti temsilcileri ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır. Görüşmelere göre, çocuk suçluluğu konusunda farkındalık üst düzeydedir ve çocukların boş zamanlarını geçirebilecekleri mekânlara fazlasıyla ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

İstanbul genelinde çocukların boş vakitlerini geçirebilecekleri ve kentlileşmelerine yardımcı olacak kentsel donatıların, çocuğun suça sürüklenmesindeki etkisini üzerine yapılan basit doğrusal regresyon analizlerine göre spor tesisi, sosyal tesis, eğitim tesisi ve yeşil alanların etkisi olumlu; çoklu doğrusal regresyon analizine göre ise spor tesis olumlu iken kültür tesisinin etkisi olumsuzdur. Suça sürüklenmemelerinde olumlu etkisi olan donatılar içinde spor tesisleri, etki düzeyi en fazla olan donatıdır.

Amacı ve hedefleri doğrultusunda yapılan bu tez çalışmasında elde edilen sonuçların genel bir değerlendirmesi yapıldığında, İstanbul'da her 100 çocuktan 1'i suça sürüklenmektedir ve bu oran resmi istatistiksel verilere göre her yıl artış göstermektedir. Suça sürüklenen çocukların büyük çoğunluğu İstanbul'un Avrupa Yakası'nda ikamet etmektedir. Bu durum Anadolu ve Avrupa yakası arasındaki kentleşme düzeyi ve karakteristiğindeki farklılığı akla getirmektedir. İstanbul'da suça sürüklenen çocukların en çok hüküm giydikleri suç türünün uyuşturucu olması, resmi kayıtlara göre ülkemizdeki uyuşturucu kullanım yaşının giderek düştüğü göz önünde bulundurulursa konunun ciddiyetini göstermektedir.

Kentleşmenin doğal bir sonucu olan kentlileşme kavramı ise çocuğun suçtan uzak tutulması için öncelik verilmesi gereken bir husustur. Çocuğun kentlileşebilmesi için kentsel donatıların kullanımı, sosyal programlarla birlikte arttırılmalıdır. Bu nedenle çocukların suçtan uzak tutulması adına mekânsal anlamda hangi donatının nerede yapılacağı hususunda alınacak yer seçim kararlarının büyük ölçekli kent planlama kararları doğrultusunda daha dikkatli verilmesi gerekmektedir.

Kısaca özetlenen literatür bilgileri ve bu doğrultuda hazırlanan İstanbul'da suça sürüklenen çocuklara ilişkin tez çalışmasının hipotezi olan "çocukların suça yönelmelerinde, yaşamakta olduğu mekanın içinde barındırdığı kentsel donatıların dağılımı ve mekansal yer seçiminin etkisi vardır" söylemi tezin sonuçları itibarıyla ispat edilmiştir.

Sonuç olarak, dünya nüfusunun yaklaşık %43'ünü oluşturan ve giderek kentlerin karmaşası içinde yaşamak zorunda bırakılan çocukların kente uyumunu pekiştirecek, onları yaşam şartlarının neden olduğu ruhsal problemlerden uzak tutacak, kenti sahiplenmelerini sağlayacak olan aidiyet duygusunu geliştirecek ve

kentli kimliğini kazandıracak çocuk öncelikli planlama kriterlerine ve uygulamalara acilen ihtiyaç vardır. Ancak bu sayede çocuk dostu kentlerden söz etmek mümkün olacaktır. Çocuk dostu kentlerin oluşturulması ise sağlıklı konut mekânlarının planlanması, kamusal alanlardan yeterince ve eşit koşullarda yararlanılmasının sağlanması, her yaşta çocuğun gelişimini yönlendirici sosyo-mekânsal programların hazırlanması ve çocuğun tüm bu çalışmalara katılımının sağlanması öncelikli olmalıdır.

"Hiçbir çocuk suçlu olarak dünyaya gelmez" genel prensibinden yola çıkarak çocuk suçluluğuna ilişkin sürdürülebilir ve yenilikçi politikalar üretilirken ekonomi temelli programların yanı sıra, sosyo-mekânsal uygulamalarında hayata geçirilmesini kaçınılmaz kılmaktadır. Başka bir ifadeyle çocuğun suçtan uzak tutulması için yapılan mücadelede cezalandırıcı ve tedavi edici politikalar yerine koruyucu ve önleyici politikalara ağırlık verilmelidir.

Bu tez çalışmasıyla ortaya konulan sonuçlar, daha çok sosyal bilimlerden yapılan kriminoloji çalışmalarına, mekân bilimleri açısından farklı bir bakış açısı getirmesi suretiyle katkı niteliğinde olup bundan sonra yapılacak bilimsel çalışmalarda yönlendirici nitelikte kullanılabilir.

KAYNAKLAR

- Ackerman, V.W.** (1998). Socioeconomic Correlates of Increasing Crime Rates in Smaller Communities. *Professional Geographer*, 50 (3), 372-387.
- Aksay, B.** (1990). Ceza Hukukunda Yaş Küçüklüğü Kusur Yeteneğine ve Sorumluluğa Etkisi. Ankara: Kazancı Kitap T.A.Ş.
- Aliağaoğlu, A., Alaeddinoğlu, F.** (2005). Erzurum Şehrinde Mala Karşı İşlenen Suçlar: Coğrafi Bir Yaklaşım, *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(1), 17-41.
- Akdoğan, H.** (2005). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Türkiye'de Çocuk Cinsel İstismarını Önlemeye Yönelik Çalışmalar, *Polis Bilimleri Dergisi*, 7(1), 1-15.
- Akduman, G. G., Baran, G.** (2010). Suça Karışan Çocuklarda Akran İstismarının İşlediği Suçun Özellikleri, Göç ve Okul Durumu Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmaları Dergisi*, 3(14), 33-41.
- Akgül, A.** (2004). Kentlerde Güvenliğinin Sağlanması ve Suçun Önlenmesinde Bilgi Teknolojisinin Kullanılması, *Çağın Polisi Dergisi*, 3(33), 38-44.
- Akman Çınar, E., Çubukçu, E.** (2012). The Influence of Micro Scale Environmental Characteristics on Crime and Fear, *Procedia-Socialand Behavioral Sciences*, 35, 83- 88
- Ataç, E., Gürbüz, D.** (2009). Kentsel Mekânda Gelişen Suça Müdahale Etmede Disiplinlerarası Güvenlik Politikaları, *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(1), 25-46.
- Avcı, M.** (2009). Çocuk Suçluluğunun Toplumsal Nedenleri (Erzurum İli Örneği), (Doktora Tezi) Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Ayhan, İ., Çubukçu, K.M.** (2007). Suç Ve Kent İlişkisine Ampirik Bakış: Literatür Taraması, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(5), 30-55.
- Ayhan, İ., Çubukçu, K.M.** (2010). Mekânın Suça Etkisi, *Yapı*, 339, 44-49.
- Aytaç Doğan, P.** (t.y.). Çocuk Mahkemeleri. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org>
<http://www.sosyalhizmetuzmani.org/cocukmahkemelerishuz.doc>
Alındığı tarih: 16.06.2013
- Bal, H.** (2007). Toplumsal Eşitsizlik Temelinde Çocuk Suçluluğu (Isparta-Van Karşılaştırması) *Sosyoloji Dergisi Ülgen Oskay'a Armağan Özel Sayısı*, 17, 293-311.

- Balcioğlu, İ.** (2002a). Stres, Kentleşme ve Suç. www.kriminoloji.com. Mayıs01, 2013,
http://www.kriminoloji.com/Stres_Kentlesme_Suc.Balcioğlu.htm
- Balcioğlu, İ.** (2002b). Suç, Göç ve Çocuklar. www.kriminoloji.com. Mayıs01, 2013,
http://www.kriminoloji.com/Suc_Goc_Cocuklar.Balcioğlu.htm
- Bayındır, N., Özel, A., Köksal, E.** (2007). Çocuk Suçluluğu Demografisi: Kütahya Şehri Örneği, *Polis Bilimleri Dergisi*, 9(1-4), 95-108.
- Beavon, D.J.K., Brantingham, P.L., Brantingham, P.J.** (1994). The Influence of Street Networks on The Patterning of Property Offences. R. V. Clarke (editör) *Crime Prevention Studies*, (Cilt 2, sayfa 115-148), New York: Criminal Justice Press
- Becker, S.G.** (1968). Crime and Punishment: An Economic Approach. *The Journal of Political Economy*, 76(2), 169-217.
- Beşe, E.** (2006). Kırık Pencereler Teorisi Bağlamında Kentsel Yaşamda Suç ve Güvenlik, *Polis Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1-24.
- BM.** (1985). Birleşmiş Milletler Pekin Kuralları. 29 Kasım 1985
- BM.** (1990a). Birleşmiş Milletler Havana Kuralları. 14 Aralık 1990
- BM.** (1990b). Birleşmiş Milletler Riyad İlkeleri. 14 Aralık 1990
- BM.** (1990c). Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi. 02 Eylül 1990
- BM.** (2007). Enhancing Urban Safety and Security: Global Report on Human Settlements 2007. London ; Sterling, VA : Earthscan
- BM.** (2010). Developing Standards in Justice and Home Affairs Statistics. Austria
- BM.** (2011). Human Development Report 2011 Sustainability and Equity: A Better Future for All. New York.
- BM.** (2012a). Dünya Çocuklarının Durumu 2012, Kentsel Bir Dünyada Çocuklar. Alındığı_Tarih:14.06.2013.
<http://panel.unicef.org.tr/vera/app/var/files/d/u/du%CC%88nya-c%CC%A7ocuklarinin-durumu-2012.pdf>
- BM.** (2012b). Principles and Framework for an International Classification of Crime for Statistical Purpose Report.
- Bottoms, A. E., Wiles, P.** (2002). Environmental Criminology. M. Maguire, R. Morgan, R. Reiner (Editör), *The Oxford Handbook of Criminology* (3. Baskı, Bölüm 18, Sayfa 620-656) Oxford
- Brantingham, P. J., Tita, G.** (2008). Offender Mobility and Crime Pattern Formation from First Principles, L. Liu ve J. Eck (editör), *Artificial Crime Analysis Systems: Using Computer Simulations and Geographic Information Systems*, (1. Baskı, sayfa 193-208). New York: Information Science Reference.
- Breuer, A., Hursey, J. J., Stroman, T., Verma, A.,** (2008). Visualization of Criminal Activity in an Urban Population. L. Liu ve J. Eck (editör), *Artificial Crime Analysis Systems: Using Computer Simulations and Geographic Information Systems*, (1. Baskı, sayfa 35-49). New York: Information Science Reference

- Breetzke, G. D., Horn, A. C.** (2009). A Geodemographic Profiler For High Offender Propensity Areas in the City of Tshwane, South Africa, *Environment and Planning*, 41, 112-127.
- Bynum, J. E., Thompson, W. E.** (1989). Juvenile Delinquency A Sociological Approach. Boston: Ally ve Bacon
- Cankurtaran Öntaş, Ö., Baykara Acar, Y.** (2005). Türkiye’de Çocuk Suçluluğu Olgusu, *Çocuk*, 50, 26-31.
- Ceccato, V., Haining, R., Signoretta, P.** (2002). Exploring Offence Statistics in Stockholm City Using Spatial Analysis Tools. *Annals of The Association of American Geographers*, 92(1), 29-51.
- Ceccato, V.** (2009). Crime in a City in Transition: The Case of Tallinn, Estonia, *Urban Studies*, 46(8), 1611-1638.
- Centel, N.** (2000). Mala Karşı İşlenen Suçlarda Artışın Kriminolojik Bakımdan Açıklanması ve Nedenleri. Mala Karşı İşlenen Suçlarla Mücadele Semineri, (s.56-67). İstanbul: Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Dairesi Başkanlığı Asayiş Şube Müdürlüğü Yayınları.
- Ceylan, C.** (t.y.a). Türkiye’de Son 20 Yıl İçerisinde Kırsal Alanlardan Kent Merkezlerin Yapılan Göçlerin Çocuk Suçluluğu Üzerindeki Etkileri Nelerdir. Alındığı tarih: 19.03.2013. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/turkiyegoc.htm>
- Ceylan, C.** (t.y.b) Yoksulluğun Çocuk Suçluluğuna Etkisi, Alındığı tarih: 19.03.2013 <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/yoksullukcocuk.htm>
- Chajewski, M., Mercado, C. C.** (2009). An Evaluation of Sex Offender Residency Restriction Functioning in Town, County, and City-Wide Jurisdictions, *Criminal Justice Policy Review*. 20, 44-61.
- Chen, C., Howitt, D.** (2007). Different Crime Types and Moral Reasoning Development in Young Offenders Compared with Non-offender Controls, *Psychology, Crime&Law*, 13(4), 405-416.
- Cloward, R. A., Ohlin, L. E.** (1960). Delinquency and Opportunity. London: Routledge&Kegan Paul.
- Colquhoun, I.** (2004). Design Out Crime: Creating Safe and Sustainable Communities. Amsterdam: Elsevier.
- Contreras, L., Molina, V., Cano, M.C.** (2011). In Search of Psychosocial Variables Linked to the Recidivism in Young Offenders. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*, 3(1), 77-88.
- Cozens, P. M.** (2002). Sustainable Urban Development and Crime Prevention Through Environmental Design for the British City. Towards an Effective Urban Environmentalism for the 21st Century, *Sustainable Development and Planning*, 19(2), 129-137.
- Cozens, P.M.** (2007). Planning, Crime and Urban Sustainability, *Sustainable Development and Planning*, 3(1), 187-196.
- Crowe, D. T.** (2013). Crime Prevention Through Environmental Design. Amsterdam : Elsevier

- Çinkır, Ş. ve Tan, E. (Moderatör)** (2010). “Güvenli Çevre-Güvenli Okul” 2. Risk Altında ve Korunması Gereken Çocuklar Uluslararası Sempozyumu (Çalıştay Sonuç Raporları), Ankara: Polis Akademisi Başkanlığı, Önleyici Hizmetler ve Çocuk Suçluluğu Araştırma Merkezi ve Emniyet Genel Müdürlüğü, Asayiş Dairesi Başkanlığı Çocuk Şube Müdürlüğü.
- Çocuk Koruma Kanunu.** (2005). T.C. Resmi Gazete, 25876, 15 Temmuz 2005.
- Dağ, H.** (2005). Suç Datalarının Suçla Mücadelede Kullanılması ile Kapkaç Suçları Örneği, *2.Polis Bilişim Sempozyumu*, Ankara, Türkiye:14-15 Nisan
- Demirci, S., Çoban, E.** (2002). Adli Birimlerin Uygulamaları İçinde Suç Analizi Kavramı, *Polis Dergisi*,30, 137-144.
- Doeksen, H.** (1997). Reducing Crime and the Fear of Crime by Reclaiming New Zealand’s Suburban Street, *Landscape and Urban Planning*, 39, 243-252.
- Dolu, O.** (2009). Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları Ve Rutin Faaliyetler Teorisi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 11(2), 1-30.
- Dolu, O.** (2011). Suç Teorileri: Teori, Araştırma ve Uygulamada Kriminoloji, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Dönmezer, S.** (1984). Kriminoloji, İstanbul: Filiz Yayınları
- Dönmezer,S.** (2002a). Suç Kavramının Menşei ve Gelişmesi. www.kriminoloji.com. Mayıs29,2013,http://www.kriminoloji.com/Suc_kavraminin_mensei_ve_gelismesiSulhi_Donmezer.htm
- Dönmezer, S.** (2002b). Suçluların Tasnifi Tipoloji. www.kriminoloji.com. Ocak 15,2010, http://www.kriminoloji.com/Suclularin_tasnifi_tipoloji-Sulhi_Donmezer.htm
- Engels, F.** (2013). İngiltere’de Emekçi Sınıfların Durumu (O. Emre Çev.). İstanbul: Kayhan Matbaacılık.
- Ergun, N., Giritlioğlu, C. Yirmibeşoğlu, F.** (2003). Social Change and Criminality in Istanbul, The 43. Congress of the European Regional Science Association, Jyväskylä, Finland Ağustos 27-30
- Ergun, N., Yirmibeşoğlu, F.** (2005). İstanbul’da 2000-2004 Yılları Arasında Suçun Mekânsal Dağılımı. 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 29. Kolokyumu “Planlamada Yeni Politika ve Stratejiler Riskler ve Fırsatlar, İstanbul, 2005.
- Ergun, N., Yirmibeşoğlu, F.** (2007). "Distribution of Crime Rates in Different Districts in Istanbul", Turkish Studies, 3(8), 435-455.
- Erkan, R., Bağlı, M.** (2005). Göç ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğilimi: Diyarbakır Örneği, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 22(1),105-124.
- Erkut, G., Ocakci, M., Ünlü, A.** (2001). Evaluation of Crime Profile in Istanbul Metropolitan Area, *Dialog*, 70, 30-33.

- Es, M.** (2008). Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri – I, *Yerel Siyaset*, Haziran Sayısı, 26-38
- Exadaktylos A., K., Evangelisti A., Fiorenzo A., Keller U., Dopke K., Ringger A., Jeger V., Zimmermann H., Laffer U., Guggenbühl A.,** (2010). *Measuring Attitudes, Behaviours, and Influences in Inner City Victims of Interpersonal Violence (Vivs) - A Swiss Emergency Room Pilot Study*, *Journal of Trauma Management & Outcomes*, Vol. 4:8. doi:10.1186/1752-2897-4-8
- Furtado, V., Melo, A., Coelho, A. L.V., Menezes, R., Belchior, M.** (2008). Simulating Crime Against Properties Using Swarm Intelligence and Social Networks. L. Liu and J. Eck (Editör). *Artificial Crime Analysis Systems: Using Computer Simulations and Geographic Information Systems* (300-318), New York; Information Science Reference.
- Fraczek, A.** (1996). Violence and Aggression in Children and Youth: A Socio-Psychological Perspective, *European Review*, 4(1), 75-90.
- Geleri, A.** (2010). Şehirlerde Suç Önleme Politikalarının Geliştirilmesi, *Polis Bilimleri Dergisi*, 12(3), 23-29.
- Gold, R.,** (1970). Urban Violence and Contemporary Defensive Cities, *Journal of the American Planning Association*, 36(3), 146-159
- Gökmen, H. S.** (2008). Çocuk Dostu Kentler Oluşturmak, *Mimar.İst*, 28, 82-89.
- Greenberg, S. W., Rohe, W. M.** (1984). Neighborhood Design and Crime Test of Two Perspective, *Journal of the American Planning Association*, 50(1), 48-61.
- Gruenewald, P. J., Freisthler, B., Remer, L., LaScala, E. A., Treno, A.** (2006). Ecological Models of Alcohol Outlet and Violent Assaults: Crime Potentials and Geospatial Analysis. *Addiction*, 101, 666-677.
- Gürbüz, M., Karabulut, M.** (2008). Fatih Polis Merkez Amirliğinin (Adana) Sorumluluk Sahasında Çocuk Suçlarının CBS ile Haritalandırılması, *Polis Bilimleri Dergisi*, 10(2), 51-78.
- Hancı, İ. H.** (1999). Çocuk Suçluluğuna Yol Açan Sosyal Bir Yara “İç Göçler Ve Çarpık Kentleşme” Hekim ve Yaşam (İzmir Tabip Odası Dergisi) S.6, Sf. 24-28.
- Herbert, S., Brown, E.** (2006). Conceptions of Space and Crime in the Punitive Neoliberal City, *Antipode*, 38(4), 755-777.
- Hirschi, T.** (1969). *Causes of Delinquency*. Los Angeles: University of California Press
- Iacoboaia, C.** (2009). Slums in Romania, *Theoretical and Empirical, researches in Urban Management*, 4(10), 101-113.
- İçli, T. G.** (2004). *Kriminoloji*. Ankara: Martı Kitap ve Yayınevi
- Janes, L.** (2008). Criminal Liability of Minor and Severity Of Penalties: European Trends and Developments. The Howard League for Penal Reform, İngiltere ve Galler

- Karaman, K.** (2003). Türkiye’de Şehirleşme Olgusu ve Gecekondü Sorunu, *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları Dergisi*,2(1), 108-117.
- Keleş, R.** (1984). Kentleşme Politikası, İmge Kitapevi Yay. İstanbul.
- Kentleşme Şurası.** (2009a). Kentlilik Bilinci ve Eğitim Komisyonu Raporu, (3, 22-27),Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Kentleşme Şurası Raporu
- Kentleşme Şurası.** (2009b). Kentsel Yoksulluk, Göç ve Sosyal Politikalar Komisyon Raporu (2,317-426). Ankara: Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Kentleşme Şurası Raporu
- Kırşan, Ç., Çağdaş, G.** (2005). “Etnik Kimlik ve Evsel Mekan”, Suat Apak, Gökhan Ülken (editör), *Konut Değerlendirme Sempozyum 2004*, (sayfa 19-38). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi 3-4 Haziran
- Kim, Y.** (2008). Space-time Measures of Crime Diffusion. L. Liuand J. Eck (Editör). *Artificial Crime Analysis Systems: Using Computer Simulations and Geographic Information* (140-159), New York; Information Science Reference.
- Kopar, H.** (2008). Uluslararası İlkeler Işığında Türkiye’de Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde Kamusal Tedbirlerin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Köksal, F., Eliş, Y. Y.** (2011). Hukuk Sisteminde Suç ve Unsurları, Hukuk Sisteminde Sorumluluk ve Unsurları. Antalya: 2011-Teftiş Kurulu Başkanlığı Eğitim Semineri
- Lavrakas, P.J. ve Kushmuk, J.W.** (1986). Evaluating Crime Prevention Through Environmental Design: The Portland Commercial Demonstration Project, D.P. Rosenbaum (editör). *Community Crime Prevention. Does It Work?* (sayfa 202-227) Beverly Hills-London: SAGE Publications
- Leggett, T.** (2005). The State Of Crime and Policing. J. Daniel, R. Southall, J. Lutchman (editör), *State of The Nation South Africa 2004-2005* (1. Baskı, sayfa 144-176), Africa: HSRC Press
- McClain, P.D.** (2001). Urban Crime in the U.S.A. and Western Europe: A Comparison. Handbook of Urban Studies, Paddison, R. (Editör), Sage Publications, sayfa 220-240
- Meenar, Md. M. R.** (2008). GIS-Based Simulation and Visualization of Urban Landuse Change. L. Liu ve J. Eck (editör), *Artificial Crime Analysis Systems: Using Computer Simulations and Geographic Information Systems*,(1. Baskı, sayfa 50-69). Newyork: Information Science Reference
- Nijhof, K.S., Kemp, R. A. T., Engels, R. C. M.E., Wientjes, J. A. M.** (2008). Short-Term Criminal Pathways: Type and Seriousness of Offense and Recidivism. *The Journal of Genetic Psychology*, 169(4), 345–359.
- Onur, B.** (2005). Türkiye’de Çocukluğun Tarihi. Ankara: İmge Yayınevi
- Parnaby Patrick, F.,** (2006). Crime Prevention Through Environmental Design: Discourses of Risk, *Social Control, and a Neo-Liberal Context*. Canadian Journal of Criminology and Criminal Justice, 48(1), 1 - 29.

- Peker, H.** (1994). Çocuk ve Suç. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları
- Polat, O.** (2002). Çocuk Suçluluğu. www.kriminoloji.com. Ocak01,2010, http://www.kriminoloji.com/Suc_kavraminin_mensei_ve_gelismesi-Sulhi_Donmezer.htm
- Semerci, N., Çopuroğlu, Y.C., Semerci, Ç., Yılmaz, A.S.** (2006). Korunmaya Muhtaç Çocuklar Kapsamında Yeni Bir Model Önerisi: Koruyucu Okul (Elazığ İli Örneği,Türkiye) *Küreselleşen Dünyada; Sosyal Hizmetleri ve Geleceği Hedefleri ve Geleceği Sunum Kitabı*(146-159),Antalya:Çocuk Esirgeme Kurumu.
- Sokullu Akıncı, F.** (2011). Kriminoloji. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Stollard, P.** (1991). *Crime Prevention Through Housing Design*. U.K., Spon Pres.
- Sykes, G. M., Matza, D.** (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency, *American Sociological Review*, 22(6), 664-670
- TBMM.** (2010). Kayıp Çocuklar Başta Olmak Üzere Çocukların Mağdur Olduğu Sorunların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu (Dönem:23 Yasama Yılı.4). Ankara: Türkiye Büyük Millet Meclisi Raporu
- Tufan, B.** (2001). Sosyal Sorunlar-Ders Notları. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu. Ankara
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUIK).** (2014). İstatistiklerle Çocuk 2014, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası.
- Türk Ceza Kanunu.** (2004). T.C. Resmi Gazete, 25611, 12 Eylül 2004.
- Türk Dil Kurumu.** (2014). Güncel Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr. Haziran 21,2014,
- Türkdoğan, O.** (2006). İstanbul Gecekondu Kimliği, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Uzun, A., Aliagaoglu, A.** (2009). Tokat Şehrinde Mala Karşı Suçlar, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*,2(8), 430-444.
- Ülken, H.Z.** (1943). Sosyoloji. İstanbul: Kenan Matbaası
- Ümit, E.** (2007). Mekândan İmkâna Çocuk Suçluluğunun Habitusu Ceza Ehliyet İlişkisi. Ankara: Ankara Barosu Yayınları
- Yalçın, C.,** (2010). Türkiye'de Kentlileşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma, *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(1), 225-245.
- Yılmaz, G.** (2006). Suç ve Mekân; Suçun Temsili Üzerine Düşünceler, *Mimarlık*, 328, 49-52.
- Yılmaz, E.** (2008). İstanbul'un Çocuk Suçluları: Çocukların Suça Yönelme, *Mimar.İst*,28, 82-89.
- Yirmibeşoğlu, F., Ergün, N.** (2007). Property and Personal Crime in İstanbul, *European Planning Studies*,15(3), 339-355.

- Yokuş Sevük, H.** (1998). Uluslararası Sözleşmelerdeki İlkeler Açısından Çocuk Suçluluğu İle Mücadelede Kurumsal Yaklaşım, İstanbul: Beta Yayınları
- Yörükoğlu, A.** (2007). Değişen Toplumda Aile ve Çocuk, İstanbul: Özgür Yayınları.
- Yücel, M. T.** (2004). Kriminoloji. İstanbul: Umut Yayınları
- Wilson, J. Q., Kelling G. L.** (1982). The Police and Neighborhood Safety Broken Windows. The Atlantic Monthly, Mart Sayısı, 29-38
- Zengin, E., Kesgin, M.** (2013). Yerel Yönetimlerin Çocuk Suçluluğunun Önlenmesinde ilgili Kurumlarla Etkileşimi, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37, 13-31.

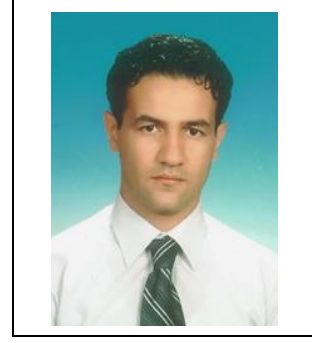
EKLER

EK A: Suça sürüklenen çocukların ikamet adresleri dağılımı (CD-Rom'da).

EK B: Hüküm giyen çocukların hüküm giydikleri suça göre mekânsal dağılımı (CD-Rom'da).

EK C: Etkileşim risk haritası (CD-Rom'da).

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad : Ufuk Altunbaş
Doğum Yeri ve Tarihi : Kayseri - 16.06.1978
E-Posta : ufukaltunbas@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** : 2001, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü
- **Yüksek Lisans** : 2006, İstanbul Teknik Üniversitesi, Kentsel Tasarım Anabilim Dalı, Kentsel Tasarım Programı

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

1999 – 2002 İMPO İmar Planlama Ltd. Şti.
2002 – 2007 Beyoğlu Belediyesi Planlama Müdürlüğü
2007 – 2014 İstanbul İl Özelİdaresi Etüt Proje Müdürlüğü
2014 - Beyoğlu Belediyesi Kentsel Dönüşüm ve Tasarım Müdürlüğü

TEZDEN TÜRETİLEN YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER:

- **Altunbaş, U.** (2014). İstanbul’da Suça Sürüklenen Çocukların Yaşadığı Mahallelerde Arazi Değerleri. *Planlama*, 24(3), 182-188.